

**T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**MUĞLA KIBRIS GAZİLERİNE GÖRE KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI
VE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDEKİ YERİ**

COŞKUN ŞENYOL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EKİM, 2018

MUĞLA

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

MUĞLA KIBRIS GAZİLERİNE GÖRE KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI
VE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDEKİ YERİ

COŞKUN ŞENYOL

Eğitim Bilimleri Enstitüsünde
“Yüksek Lisans”

Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Sözlü Savunma Tarihi: 12.10.2018

Tez Danışmanı: Doç. Dr. ÖZGÜR YILDIZ

Jüri Üyesi: Doç. Dr. MUHAMMET AVAROĞULLARI

Jüri Üyesi: Doç. Dr. DİLŞEN İNCE ERDOĞAN

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. AYŞE REZAN ÇEÇEN EROĞUL

TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 18/09/2018 tarih ve 256/3 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin(24/6 veya 38/7)maddesine göre, İlköğretim Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Coşkun ŞENYOL' un "Muğla Kıbrıs Gazilerine Göre Kıbrıs Barış Harekatı ve Sosyal Bilgiler Öğretimindeki Yeri" başlıklı tezini incelemiş ve aday 12/10/2018 tarihinde saat 14.30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin **kabul** edildiğine oy birliği ile karar verilmiştir.

Doç. Dr. Özgür YILDIZ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Muhammet AVAROĞULLARI

Üye

Doç. Dr. Dilşen İNCE ERDOĞAN

Üye

ETİK BEYANI

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanan “Muğla Kıbrıs Gazilerine Göre Kıbrıs Barış Harekâtı Ve Sosyal Bilgiler Öğretimindeki Yeri” başlıklı Yüksek Lisans çalışmasında;

- Tez içinde sunulan veriler, bilgiler ve dokümanların akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde edildiğini,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçların bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunulduğunu,
- Tez çalışmasında yararlanılan eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterildiğini,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapılmadığını,
- Bu tezde sunulan çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarımı kabullendiğimi beyan ederim. 12 /10/ 2018

COŞKUN ŞENYOL

ÖZET

MUĞLA KIBRIS GAZİLERİNE GÖRE KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI VE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDEKİ YERİ

COŞKUN ŞENYOL

**Yüksek Lisans Tezi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Sosyal
Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Özgür YILDIZ

Eylül 2018, 96 sayfa

Kıbrıs adasının Türk tarihi açısından önemi büyüktür. İlk çağlardan beri çeşitli kavim ve milletlere ev sahipliği yapan Kıbrıs, 16. yy. da Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine girmiş ve 3 asır boyunca Osmanlı Devleti adayı elinde tutmayı başarmıştır. Lakin 18. yy. in sonlarına doğru gücünü kaybetmeye başlayan Osmanlı Devleti gerileme dönemine girmiştir. 1877-1878 yılında Osmanlı – Rus Savaşı çıkması üzerine Osmanlı Devleti kendi çıkarları doğrultusunda Kıbrıs adasını 4 Temmuz 1978 tarihinde İngiltere'ye kiralamıştır. Kıbrıs'ın tamamen İngiltere'ye geçmesi ise Lozan Konferansı ile gerçekleşmiştir. 1950'li yıllara kadar sessiz kalan Türkiye, adada bulunan Türk halkına baskı ve katliamlara tepkisiz kalamamış ve Kıbrıs ile yakından ilgilenmeye başlamıştır. Çeşitli gelişmelerden sonra uluslar arası antlaşmalardan doğan haklar gereği 1974 yılında Kıbrıs'a barış harekâtı gerçekleşmiştir. Harekât sırasında Türk Silahlı Kuvvetleri yaklaşık olarak 500 şehit vermiştir. Harekâtın başarılı bir şekilde gerçekleşmesi sonucu 1983 tarihinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kurulmuştur. Türkiye'nin dış politikasında önemli yeri olan K.K.T.C.'nin, Türkiye, uluslar arası platformlarda her daim K.K.T.C. 'nin, yanında olmuştur.

Bu çalışmada, Muğla' da bulunan 7 gazi ile görüşme yapılmış ve birinci elden kaynak olarak gazilerimizin ağzından Kıbrıs Barış Harekâtı'nın bilinmeyen yönleri gün yüzüne çıkartılmıştır. Ayrıca araştırmada Sosyal Bilgiler Ders Kitapları da incelenmiş ve Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Sosyal Bilgiler Öğretimindeki yeri saptanmıştır. Bu amaç neticesinde çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme ve doküman inceleme deseni kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Sosyal Bilgiler, Gazi, Muğla.

ABSTRACT

TO GHAZIS FROM MUGLA, CYPRUS PEACE OPERATION AND ITS PLACE IN TEACHING SOCIAL SCIENCES.

COŞKUN ŞENYOL

**MASTER'S THESIS, DEPARTMENT OF TURKISH AND SOCIAL SCIENCES
EDUCATION, DEPARTMENT OF SOCIAL SCIENCES EDUCATION**

Thesis Supervisor: Assoc. Prof. Dr. 6zgür YILDIZ

October 2018, page96

Cyprus is considerably important in terms of Turkish history. Cyprus which was home to different civilizations in the past was conquered by Ottoman Empire in sixteenth century and Ottoman Empire achieved to govern the island without any troubles during 300 years. However, Ottoman Empire entered the period of regression towards the end of eighteenth century. Ottoman-Russian War broke out between the years 1877-1878 and Ottoman Empire rented the island to England for personal gain on the 4th of July in 1878. After the Treaty of Lausanne, England got the authority of the island. Turkey was silent until 1950s. In 1950s, Turkey became concerned with the island due to the forces and massacres against the Turks. After many improvements, Turkey held peace operation to the island in 1974 thanks to the rights of international treaties. Approximately 500 soldiers died a martyr from Turkish Armed Forces. Because the operation was full success, Turkish Republic of Northern Cyprus was founded in 1983. TRNC has an important place for Turkey in terms of foreign policy. Turkey was always supportive to TRNC among international platforms.

In this study, 7 ghazis living in Muğla were listened from the first person and unknown sides of the operation was revealed. Moreover, Social Sciences Course Books were analyzed and the place in Teaching Social Sciences of Cyprus Peace Operation was determined. For this purpose, technique of review and document review among qualitative researches were used.

Keywords: Cyprus, Social Sciences, Ghazi, Muğla.

ÖNSÖZ

Türkiye tarihinin dış politikadaki son elli yıllını meşgul eden en önemli konu Kıbrıs meselesi olduğu ortak kanaattir. Bunun başlıca nedeni ise yaklaşık olarak dört yüz yıldır adada yaşayan Türk halkı olduğu kuşkusuzdur. Lakin Kıbrıs'ın dış politikada ilk sırada alması için başka ana sebeplerde bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri, Kıbrıs'ın jeopolitik konum itibari ile Türkiye'ye yakınlığı ve Kıbrıs'ın Doğu Akdeniz'de bulunan en stratejik ada olmasıdır. Küresel amaçları olan Türkiye'nin, Doğu Akdeniz, Basra Körfezi, Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Doğu'yu denetleyen Kıbrıs adasını göz ardı etmesi mümkün değildir. Bu amaçlar neticesinde bundan 44 yıl önce Türkiye Kıbrıs'a müdahale etmiş ve ada üzerinde hak elde etmiştir. Bu hak hale devam etmektedir.

Eğitim ülkelerin gelişmesi için en etkili ve kalıcı unsurlardan birisidir. Öğrencilerde geçmişten geleceğe farkındalık yaratan en önemli ders Sosyal Bilgilerdir. Sosyal Bilgiler her yönden değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı olarak kararlar alıp, etkin vatandaşlar yetiştirmek amacı ile sosyal ve beşeri ilimlerden aldığı bilgileri kaynaştırarak öğrencilere aktaran bir öğretim programıdır.

Bu çalışmada ilk olarak Muğla Kıbrıs Gazileri ile görüşme imkanı sağlayan Muğla Şehit Aileleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Başkanı Mehmet Akkuş'a ve benle görüşme talebimi geri çevirmeyen Muğla Kıbrıs Gazilerine teşekkürü borç bilirim. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde lisans öğrenciliğim sırasında ve yüksek lisans öğrenciliğim boyunca benden yardımını bir gün bile esirgemeyen ve öğrencisi olmaktan gurur duyduğum danışmanım Doç. Dr. Özgür Yıldız'a, bölüm hocalarım Doç. Dr. Muhammet Avaroğulları'na, Doç. Dr. Zafer Tangülü'ne, Doç. Dr. Ayten Kiriş Avaroğulları'na, Arş. Gör. Abdullah Gökdemir'e, hayatıma bir hoca olarak giren zamanla ağabeyim bildiğim Arş. Gör. Ahmet Vurgun'a, bugünlere gelmemde en büyük paya sahip olan çınarlarım annem, babama ve geleceğimin mimarı olan nişanlım Meltem'e teşekkürlerimi sunarım.

Coşkun ŞENYOL

EKİM, 2018

MUĞLA

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ	vii
TABLOLAR DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
EKLER DİZİNİ	xiv

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Cümlesi.....	4
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sınırlılıklar.....	5
1.5.Tanımlar.....	5

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Kıbrıs Adasının Adı.....	7
2.2.Kıbrıs Adasının Coğrafi Konumu.....	7
2.3.Kıbrıs Adasının Jeostratejik Önemi	8
2.4.Kıbrıs Adasının Tarihi	9
2.4.1.Osmanlı Devleti'ne Kadar Kıbrıs Adasının Tarihi	9
2.4.2.Osmanlı Devleti Yönetiminde Kıbrıs Adası.....	11
2.4.3.İngiltere Yönetiminde Kıbrıs Adası.....	15
2.4.4.İki Savaş Arasında Kıbrıs Adası	18
2.5.Türkiye'nin Kıbrıs Siyaseti.....	19
2.6.Londra ve Züriç Antlaşmaları.....	22
2.7.Türk Mukavemet Teşkilatı'nın Kuruluşu ve Faaliyetleri	24
2.8.1974 Yılına Kadar Meydana Gelen Olaylar.....	27

2.9.15 Temmuz Darbesi	30
2.10.Birinci Kıbrıs Barış Harekatı	33
2.11.Cenevre Görüşmeleri.....	40
2.11.1.Birinci Cenevre Konferansı	40
2.11.2.İkinci Cenevre Konferansı	42
2.12.İkinci Kıbrıs Barış Harekatı	43
2.13.Kıbrıs Barış Harekatı Sonrası Meydana Gelen Olaylar	46
2.13.1.Kıbrıs Türk Federe Devletinin Kurulması.....	46
2.13.2.Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin Kurulması.....	47
2.14.İlgili Araştırmalar	48

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	50
3.2. Çalışma Grubu	50
3.3. Veri Toplama Süreci.....	51
3.4. Verilerin Analizi	52

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Muğla’da Bulunan Kıbrıs Gazilerinin, Yapılan Görüşmelere Göre Bulgu ve Yorumları.....	54
4.1.1. Kıbrıs Gazilerine Göre Kıbrıs Barış Harekâtı Başlama Süreci	54
4.1.2. Kıbrıs Harekâtı Bildirildiğinde Gazilerin Ve Ailelerinin Düşünceleri.....	56
4.1.3.Muğla Kıbrıs Gazilerinin Harekât Sırasındaki En Etkilendikleri Olaylar.....	58
4.1.4.Muğla Kıbrıs Gazilerinin Kıbrıs’ta Kalma Süreci	60
4.1.5. Harekât Öncesi ve Harekat Sonrasındaki Gazilerde Meydana Gelen Değişimler.	62
4.1.6. Gazilerin Herhangi Bir Kurumdan Madalya ve Maaş Alma Durumları.....	64
4.1.7. Muğla Kıbrıs Gazilerine Göre “Gazilik” Kavramı.....	65
4.1.8. Muğla Kıbrıs Gazilerinin Almış Oldukları Eğitimin Kıbrıs Barış Harekât’ı Sırasındaki Etkileri	67

4.2.Kıbrıs Barış Harekatı'nın Sosyal Bilgiler Ders Kitapları (5,6,7) ve T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitaplarına (8) İlişkin Bulgu ve Yorumları	68
4.2.1. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Konuya İlişkin Bulgu ve Yorumları	69
4.2.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Konuya İlişkin Bulgu ve Yorumları	69
4.2.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Konuya İlişkin Bulgu ve Yorumları	70
4.2.4. 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi Atatürkçülük Ders Kitabı'nın Konuya İlişkin Bulgu ve Yorumları	71

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1.Sonuç	74
5.1.1. Muğla Kıbrıs Gazilerinin Verdiği Bilgilere Ait Sonuçlar	74
5.1.2. 5. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitapları ve 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitaplarına Ait Sonuçlar	75
5.2.Tartışma	76
5.3.Öneriler	77
KAYNAKÇA.....	79
EKLER.....	84
ÖZGEÇMİŞ	98

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1. Muğla İlinde Görüşme Yapılan Kıbrıs Gazileri 51

Tablo 3.2.İncelenen Ders Kitapları 51

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1.Gazimiz Osman Altın ve Kıbrıs'ta Bulunan Türk Askerleri	55
Şekil 4.2.Osman Altın İsimli Gazimizin Kıbrıs'tan Ailesine Gönderdiği Resim ve Arkasına Yazdığı Yazı.....	57
Şekil 4.3.Gazimiz Nevrez Suda.....	59
Şekil 4.4.Gazimiz Mustafa Çerçi.....	61
Şekil 4.5.Gazimiz Osman Altın.....	63
Şekil 4.6.Kıbrıs Gazilerine Verilen Kıbrıs Milli Mücadele Madalyası.....	64
Şekil 4.7. Gazimiz Osman Altın ve arkadaşları Kıbrıs Barış Harekatı sırasında yemek yerken.....	65
Şekil 4.8.Muğla şehit Aileleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Başkanı Mehmet Akkuş ve Muğla Kıbrıs Gazileri.....	67
Şekil 4.9.5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, “ Kültür ve Miras” Ünitesi, “ Tarihe Yolculuk” Konusu'nda Bulunan Anadolu ve Mezopotamya Uygarlıkları Haritası.....	68
Şekil 4.10.6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nda Yer alan İslamiyet'in Yayılışını Gösteren Harita.....	69
Şekil 4.11.Piri Reis'e ait Kıbrıs haritası ve Kıbrıs Kanunnamesinin Ön Sözü.....	70
Şekil 4.12.Gazimiz Osman Altın ve Kıbrıs'ta Bulunan Türk Askerleri	72

KISALTMALAR DİZİNİ

A.B.D.: Amerika Birleşik Devletleri

A.B.D.: Ana Bilim Dalı

AKEL: Kıbrıs'ta Kuruluan Rum Partisi

B.M.: Birleşmiş Milletler

Ed.: Editör

ENOSİS: Kıbrıs Adasının Yunanlılar Tarafından İlhak İstemi

E.O.K.A.:Kıbrıs'ta Türkleri Adadan Çıkarmak İçin Runlar Trafından Kurulan Terör Örgütü

G.K.R.Y.:Güney Kıbrıs Rum Yönetimi

K.K.T.C.: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

K.T.F.D: Kıbrıs Türk Federe Devleti

M.E.B.: Milli Eğitim Bakanlığı

NATO: Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü

T.B.M.M: Türkiye Büyük Millet Meclisi

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

T.M.T: Türk Mukavemet Teşkilatı

V.d.: Ve Diğerleri

EKLER DİZİNİ

Ek 1.1. Ulus Gazetesinin 7 Şubat 1964 Tarihindeki Manşeti	82
Ek 1.2 Cumhuriyet Gazetesinin 13 Mart 1964 Tarihli Manşeti	83
Ek 1.3. Cumhuriyet Gazetesinin 18 Mart 1964 Tarihli Manşeti	84
Ek 1.4. Milliyet Gazetesinin 9 Ağustos 1964 Tarihli Manşeti	85
Ek 1.5. Milliyet Gazetesinin 16 Temmuz 1974 Tarihli Manşeti	86
Ek 1.6. Hürriyet Gazetesinin 19 Temmuz 1974 Tarihli Manşeti	87
Ek 1.7. Hürriyet Gazetesinin 20 Temmuz 1974 Tarihli Manşeti	88
Ek 1.8. Hürriyet Gazetesinin 21 Temmuz 1974 Tarihli Manşeti	89
Ek 1.9. Hürriyet Gazetesinin 22 Temmuz 1974 Tarihli Manşeti	90
Ek 1.10. Milliyet Gazetesinin 23 Temmuz 1974 Tarihli Manşeti	91
Ek 1.11. Hürriyet Gazetesinin 31 Temmuz 1974 Tarihli Manşeti	92
Ek 1.12. Hürriyet Gazetesinin 9 Ağustos 1974 Tarihli Manşeti	93
Ek 1.13. Milliyet Gazetesinin 17 Ağustos 1974 Tarihli Manşeti	94
Ek 1.13. Akşam Gazetesinin 14 Şubat 1975 Tarihli Manşeti	95

BÖLÜM I

GİRİŞ

Kıbrıs adası, 1571 yılında II. Selim'in zamanında yaklaşık otuz gün süren mücadeleden sonra Venedikli korsanlardan alınmış ve 1878 yılına kadar 307 yıl Osmanlı İmparatorluğu hâkimiyeti altında kalmıştır. Bu süre zarfında, Osmanlı'nın kendisine bağlı her tebaasının dinine kültürüne saygı çerçevesinde, Ada'da mevcut Rumlar ve Türkler hoşgörülü biçimde bir arada yaşamıştır (Tarakçı, 2010). Avrupa da çıkan milliyetçilik akımı en çok Osmanlı Devleti'ni etkilemiş Dolaylı olarak Rum azınlıklarda bu fikirden etkilenmiştir. 1821 de Yunanistan'da Osmanlı egemenliğine karşı başlatılan ayaklanmayı fırsat bilen Rumlar da kilisenin önderliğinde bir isyan hazırlamışlardır (İsmail, 1992). Osmanlı Devletinin yaşadığı hızlı gerileme dönemi, askeri başarısızlıkları da beraberinde getirmiş ve bunun bir sonucu olarak, 1877 yılında başlayan Osmanlı-Rus Savaşında, Osmanlı Devleti savaştan yenik ayrılmıştır. Savaş sonunda imzalanan Ayastefanos Antlaşması ve daha sonra toplanan Berlin Kongresi ile Kars, Ardahan ve Batum Ruslara bırakılmış; Bulgaristan Devleti kurulmuş; Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsızlık kazanmış; Bosna-Hersek Avusturya yönetimine geçmiştir. Ayrıca zor duruma düşen Osmanlı Devleti, 4 Haziran 1878'de İngiltere'yle yaptığı gizli savunma antlaşmasıyla (Kıbrıs Antlaşması) Rus tehlikesine karşı, geçici olarak Kıbrıs'ın idaresini İngiltere'ye devretmiştir. Ancak ada, hukuken Osmanlı Devleti'ne bağlı kalmaya devam etmiştir (Vatansever, 2012). Bu tarihten sonra Türkler İngiliz yönetiminde ki adada azınlık durumuna düşmüş ve özellikle Lozan Antlaşması'nda adanın İngiliz yönetimine ait olduğu sicilleşmiş ve Anadolu'ya büyük göçler başlamıştır (Şahin, 2013). İngiliz idaresi altında Kıbrıs Türklerinin en önemli faaliyeti 1 Mayıs 1931 de Kıbrıs Türk milli kongresinin toplanması olmuştur. Bu kongrede Türklerin sorunları konuşulmuş, tartışılmış ve sonuca ulaşılmıştır. Bu yıldan sonra Kıbrıslı Rumlarla Türkler arasında birçok anlaşmazlık çıkmış ve çatışmalar meydana gelmiştir (Tarakçı, 2010). Bu olayların ardından Yunan Dışişleri Bakanı Stefanoplus'un emri ile 1955 yılında EOKA denen örgüt Türklere karşı ilk çatışmalarını

başlatmıştır. EOKA'nın asıl amacı önce İngilizleri adadan atmak ardından Türk halkını hepsini birden yok ederek adayı Yunanistan'ı adaya bağlamaktı. EOKA denen bu örgüt eylemlerde bulunduğu süre içerisinde sadece 30 Türk köyünü yakmakla kalmamış bu köylerde yaşayan Türklerin Anadolu'ya göç etmelerine neden olmuşlardır (İsmail, 1998). Türkler ise Rumların bu saldırıları üzerine 1956 yılında Volkan adında bir direniş örgütü kurmuşlardır. Bu teşkilat daha sonra Türk Mukavemet Teşkilatı'na dönüşmüştür. Bu olayla birlikte yeni bir mücadele dönemi başlamış ve Türkler canını malını rızkını ve en önemlisi vatanını korumak için uğraşmışlardır (Tarakçı, 2010). Bu yaşanan olayların üstüne 1958 yılının Aralık ayında Paris'te yapılan NATO toplantısına Türk, Yunan ve İngiliz Dışişleri Bakanları katılmışlar ve Kıbrıs hakkında görüşmeler yapmışlardır. Bu görüşmelerin üstünde en çok durulan şey ise bağımsız Kıbrıs Devlet'inin kurulması olmuştur. Daha sonra 11 Şubat'ta da toplantı yapılmış ve Türk ve Yunan Başbakanları bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kurmakta ortak karar sağlamışlardır (İsmail, 2004). 1959 yılında Londra Antlaşması imzalandıktan sonra Türkiye, Yunanistan, İngiltere ve Kıbrıs Cumhuriyeti devletleri ile Garanti Antlaşması imzalanmıştır. Bu Antlaşma Kıbrıs Cumhuriyeti'ni herhangi bir devlete veya herhangi bir topluğa bağlamamak amacıyla imzalanmıştır. Bu anlaşmadan Türk tarafı memnun olmuş fakat Rum yönetimi özellikle Kilise taraftarları bu Cumhuriyetten memnun olmamışlardır. Çünkü bu antlaşmayla Yunanistan Kıbrıs'ı işgal edemeyecek adayı Türklerle paylaşmak zorunda kalacaklardı. Bunun üzerine 1963 yılının Aralık ayında Türklere karşı saldırılara başlatmışlar ve 21 sivil katledilmiştir. Bu olayların adı "Kanlı Noel" diye adlandırılmıştır. Ve 1 Ocak 1964 yılında Makarios 1960 Antlaşmasını tek taraflı feshettiğini açıklamıştır (Manisalı, 2003). Bu durumdan sonra Makarios himayesindeki Rumlar Türkler üzerindeki saldırılarını daha da artırdılar ve katliamlarda bulundular. Bunun üzerine 13 Şubat 1964 yılında Türkiye, Birleşmiş Milletlere başvurmuş ve Birleşmiş Milletler ise adaya Barış Gücü Ordusu göndermeye kara vermiştir. Ancak bu durum katliamları engelleyememiş köylerden on binlerce Türk göç etmek zorunda kalmış ve 500 ün üzerinde Türk öldürülmüştür (İsmail, 1998). Bu olayların ardından ve adadaki huzursuzluğun giderek artmasından dolayı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 4 Mart 1964'te huzuru ve güvenliği sağlamak için bazı kararlar almış Kıbrıs'taki toplum liderleri uyarılması ve ikaz edilmesine rağmen olaylar durmamıştır. Üstüne Makarios'un ısrarla yürüttüğü soykırım hareketi Yunanistan'da tam bir destek görmüştür. Türkiye bütün bu olaylara karşı iyi niyetli girişimlerde bulunmasına rağmen olayların Birleşmiş Milletler Barış Gücü tarafından

durdurulamaması sonucu Türkiye 7 Haziran 1964 yılında Kıbrıs'a asker çıkarmak için bir karar alır fakat 5 Haziran 1964 yılında ABD Başkanı Johnson'un olumsuz tepkisi üzerine çıkarma ertelenir (Tarakçı, 2010). Unutulmamalıdır ki Rumların bu saldırıları karşısında Türkler boş durmamış özellikle Türk Mukavemet Teşkilatı 1963 yılından 1974 çıkartmasına kadar Türklerin koruyuculuğunu üstlenmişlerdir. Örgüte alınan gençler Türkiye'ye gönderilerek eğitim almışlar ve her köyde bir savunma örgütü kurmuşlardır (İsmail, 1992). 1967 yılında Yunanistan'da Albaylar Cuntası diye adlandırılan bir askeri örgüt yönetimi ele geçirmiştir ve 1974 yılında adayı Yunanistan'a bağlamak için bir anda Makarios'a karşı darbe yapmıştır. Bunun üzerine Garantör devletlerden biri olan Türkiye Kıbrıs'ın bağımsızlığı ve toprak bütünlüğünü korumak amacı ve bozulan anayasal düzeni yeniden düzeltmek amacı ile 20 Temmuz 1974' de adaya müdahale etmiştir (Hasgüler, 2000). 20 Temmuz sabahının ilk saatlerinde Türk Deniz Kuvvetleri askerleri Girne kıyılarına çıkarma yapmış, paraşütçüler ise Girne'nin 16 mil güneyine iniş gerçekleştirmişlerdir (Karpaz, 2012). Türkiye'nin bu harekâtı tamamen barış ve savunma için gerçekleştirilmiştir. Yakın dönem Türk Tarihi açısından bu olayın öğrencilerde milli birlik ve beraberlik, yurtseverlik değerlerinin eğitimde verilmesinin öneminin büyük olacağını söylemek mümkündür.

Çünkü günümüz dünyasında yaşanan siyasi, sosyal, kültürel değişim ve gelişmeler sonucunda bireylerin etkili ve verimli iletişim kurup, yaşanan sorunlara etik kurallara uygun bir şekilde çözüm üretebilmeleri, milli birlik beraberlik şuuru içerisinde, ülkesinin çıkarlarını gözeterek hareket etmeleri için değer eğitimi oldukça önemlidir (Kale, 2007). Bireyi ve toplumu tanıma ve tanımlamada kullanılan, davranışları yönlendiren, birey ve toplum açısından varlık ve devamlılık sağlayan ölçütlere değer denilmektedir (Yeşil ve Aydın, 2007).

Ulusal değerler bir toplumu ayakta tutan ve korunması gereken önemli dinamiklerdir. Bunlar toplumsal yapı içinde ulusal birlik duygusunun gelişmesine ve etkili biçimde sürdürülmesine katkıda bulunurlar. Kızılcelik'in de (1994) vurguladığı gibi paylaşılan değerler toplumların oluşup gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu çerçevede Çınar (2010), bireylerin ahlâkî ve kültürel değerlerinin gücü ile ulusal birlik duygusunun gelişmişliğinin, psiko-sosyal gücün etkisini artırdığını vurgulamakta ve toplumun tarihten getirdiği maddi ve manevi değerlerin farkında olmasının psiko-sosyal gücü artırdığını belirtmektedir. Birey bu gücü aileden alır, ilk ve orta öğretimde geliştirir ve bu konudaki eğitimini açık ve örtük biçimde ömür boyu sürdürür.

1.1. Problem Cümlesi

Muğla Kıbrıs Gazileri ile yapılan görüşmeler sonucunda ve dönemin gazetelerinin incelenmesi neticesinde Kıbrıs Barış Harekâtı'nın iç yüzü ve Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Sosyal Bilgiler Öğretimindeki yeri nedir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Dönemin gazetelerini inceleyerek ve Muğla Kıbrıs Gazilerinin anıları dinlenerek Kıbrıs Barış Harekâtı hakkında birinci elden bilgiler edinmek, Kıbrıs Barış Harekâtı hakkında bilinmeyen ve daha önce adı bahsi geçmeyen olaylar gün yüzüne çıkarmak bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

1. Muğla Gazilerine göre Kıbrıs Barış Harekâtı nasıl başlamıştır?
2. Muğla Gazilerine, Kıbrıs Harekâtına katılacakları bildirildiğinde gazilerin ve ailelerinin tepkisi nasıl olmuştur?
3. Muğla Gazilerini Kıbrıs Barış Harekâtı esnasında etkileyen en önemli olay ne olmuştur?
4. Muğla Gazilerine göre Okulda alınmış olunan eğitimin harekât öncesinde, sırasında ve sonrasında etkisi olmuş mudur?
5. Muğla Gazilerinin herhangi bir kurumdan madalya veya maaş alma durumları nedir?
6. Muğla Gazileri herhangi bir kuruma konferans ya da bilgi vermek için çağrılma durumları nedir?
7. Muğla Gazilerindeki harekât sonrasında meydana gelen değişimler nelerdir?
8. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Sosyal Bilgiler Öğretimindeki yeri nedir?
9. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabındaki yeri nedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Kıbrıs adası Türk tarihi açısından oldukça önemlidir. Yaklaşık olarak 450 yıldan beri aralıksız olarak adada yaşayan Türk halkı, ilk zamanlar barış içinde yaşarken Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine doğru ve Cumhuriyetin ilk 50 yılında oldukça sıkıntılı ve acılı dönemlerden geçmiştir. Türkiye Cumhuriyeti tarafından “Yavru Vatan” olarak nitelendiren Kıbrıs, Rumların Türk halkına karşı yaptığı zulümlere tepkisiz kalmamış, Kıbrıs'a Barış Harekâtı düzenlemiştir. Barış Harekâtı vatansever Türk askerleri tarafından başarı ile tamamlanmış ve adaya barış gelmiştir. Bu harekâta katılan gazilerimizden bu harekât hakkında yeni bilgiler edinilecek ve Gazilerden bu harekâtı dinleyerek Türk Tarihi açısından Kıbrıs'ın ne kadar önemli olduğunu gün yüzüne çıkarmak ilk amaç olacaktır. Ayrıca, Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Sosyal Bilgiler Öğretimindeki yeri tespit edilecektir. Çalışma bu açıdan önemlidir.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırmacının amacı doğrultusunda belirlenen sınırlılıklar;

1. Muğla ilinde bulunan Kıbrıs Gazileri ile sınırlıdır.
2. Kıbrıs Barış Harekâtı sırasındaki dönemin gazeteleri ile sınırlıdır.
3. Gazilere uygulanacak nitel anket formlarından elde edilecek bilgiler ile sınırlıdır.
4. 2005 yılında hazırlanan İlköğretim 5., 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi eğitim programı ve 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi eğitim programı ile sınırlıdır.
5. Türkiye' de okullarda okutulan 5. 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ve 8. sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Gazi: Müslümanlıkta düşmanla savaşan veya savaştan geri dönen kimse (TDK).

EOKA: Kıbrıs'ta Türk halkını yok edip, adayı Yunanistan'a bağlamak için kurulmuş olan bir terör örgütüdür (İsmail, 2004).

Enosis: Kıbrıs'ta bulunan Rum toplumunun, Kıbrıs'ı İngiltere yönetiminden kurtararak adayı Yunanistan'a bağlama düşüncesidir (Sömek, 2012 s. 45)

Megali-İdea: Batı Anadolu, 12 Adalar, Girit, Rodos, Kıbrıs, Kuzey Afrika sailleri ve Doğu Karadeniz'i içinde barındıran toprakları ele geçirip Bizans İmparatorluğunu yeniden kurma düşüncesidir (Çopur, 2014 s. 16).

Self-Determination: Kendi kendine tayin veya yönetme hakkına sahip olma (Koç, 2006 s. 17).

TMT (Türk Mukavemet Teşkilatı):7 Temmuz 1957'de Burhan Nalbantoğlu, Rauf Denktaş ve Kemal Tanrısevdi tarafından Lefkoşa'da Kıbrıs Türklerini korumak amacıyla kurulan örgüttür (Karpat, 2012 s. 18).

Sosyal Bilgiler: Bireyin topluma olan görevini yerine getirebilmek için *tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset, hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi* konularını içeren öğrenme alanlarını bir tema ve ünite altında toplayan, insanın fiziki çevresiyle etkileşime geçmesini içeren toplu öğrenme anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (Kaymakçı, 2013 s. 1535).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kıbrıs Adasının Adı

Kıbrıs adasının ismi birçok kaynakta farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Bunlardan ilki; Latince'de bakır demek olan "Coprum" kelimesinden gelme düşüncesidir (Çopur, 2014). İkinci bir görüş ise adada sık bulunan kına çiçeğinin İbranice dilinde "Kopher" karşılığı olması ve bu isimden geldiği düşüncesidir (Alasya, 1988). Tarihçilere göre Üçüncü görüş ise Latince'de Kıbrıs kelimesinin "Cypress" yani "selvi" anlamına gelmesidir (Gözlü, 2011). Adanın ismi Hitit kaynaklarında "Alayşa" şeklinde geçerken Mısır kaynaklarında da bu isim "Asi" kelimesiyle kullanılmaktadır (Çetiner, 2007). Asur ve İbrani kaynaklarına göre de adanın adı farklı olarak "Yatnana" ve "Kittim" olarak anıldığı görülmektedir (Dinç, 2010).

2.2. Kıbrıs Adasının Coğrafi Konumu

Kıbrıs adası, $32^{\circ} - 17'$ ve $34^{\circ} - 35'$ doğu boylamları ile $34^{\circ} - 33'$ ve $35^{\circ} - 45'$ kuzey enlemleri arasında bulunan Akdeniz'deki Sicilya ve Sardunya adalarından sonra 9.251 km²'lik yüz ölçümü ile adanın üçüncü büyük adasıdır (Dinç, 2010). Ada; bitki örtüsü, iklimi, toprak özellikleri ve hayvan türleri bakımından Anadolu'nun bir parçası sayılmaktadır (Yıldırım, 2004). Ayrıca, üçüncü zaman genç kıvrım zamanında oluştuğu ve dördüncü zaman başlarında da Kıbrıs adasının, İskenderun Körfezi yönünde Toros sistemi ile bağlantılı olduğu görülmektedir (Tarakçı, 2010). Yeryüzü şekilleri tarafından incelendiğinde Kıbrıs adası, güneyde Karlı Dağ, kuzeyde Beşparmak Dağları ve

bunların arasından körfeze doğru uzanan Mesarya Ovası olmak üzere başlıca üç bölümden oluşmaktadır. Mesarya Ovası, Gazimağusa ile Lefkoşa arasında 85 km kadar bir uzunluğa sahiptir. Tamamını Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyet'i sınırlarında bulunan bu ova Kıbrıs adasının tahıl ambarını oluşturmaktadır (Koday, 2010).

Kıbrıs Adası Türkiye'ye 71 km, Suriye'ye 98 km, Mısır'a ise 370 km uzaklıktadır (Gözlü, 2011). Türkiye'nin güneyinde yer alan ada Mersin iline ise 40 mil uzaklıkta bulunmaktadır (Çopur, 2014). Genişliği 60 - 80 kilometre, uzunluğu ise 230 kilometredir (Banoğlu, 1974). Toplam alanın 3.335 km²'si Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyet'ine ait iken, 5.896 km²' si Güney Kıbrıs Rum Yönetimine aittir. Türk bölgesi adanın %36.26'lık kaplarken, Rum bölgesi ise adanın %63.74'lük alanını kapsamaktadır (Erol, 2014).

Ada için iklim sınıflandırılması yapıldığında "yarı kurak" iklim kuşaağı statüsünde yer almaktadır. Akdeniz iklim tipinin yaşandığı adada yazlar sıcak ve kurak iken kışlar ılık ve yağışlıdır. Adada dağların oluşum şekline dolaylı kısımlar ile iç kısımlar arasında iklim farklılıkları bulunmaktadır (Dinç, 2010).

2.3. Kıbrıs'ın Jeostratejik Önemi

Kıbrıs, coğrafi konum itibarı ile Avrupa, Asya ve Afrika arasında düğüm görevi görmektedir. Hazar ve Basra Körfezinde ki enerji koridorunu denetleyen bir konuma sahiptir. Kıbrıs'ta kurulacak olan hava gücü ile bu koridor denetim altına alınmış olur. Kıbrıs, kıtasal ve küresel enerji güvenliği açısından önemlidir, çünkü Hazar Havzası ve Basra Körfezindeki petrol boru hatları Akdeniz'e ulaşması ve güvenliğinin sağlanması ancak bu ada için sağlanabilmektedir. Dünyaya hâkim olmak isteyen bir gücün, Doğu Akdeniz, Orta Doğu, Balkanlar, Kafkaslar, Ege, Türk Boğazları, Kızıldeniz ve Süveyş Kanalı'ndaki dengeleri hakim olan Kıbrıs'ı göz ardı etmesi mümkün değildir (Gözlü, 2011). Ayrıca hava hâkimiyet teorisine göre Kıbrıs adası havadan her yere ulaşabileceği için oldukça stratejik bir öneme sahiptir (Arı, 2011). Helenizm etkisini dünyaya yayan Makedonyalı Büyük İskender Kıbrıs adasının önemini şu sözleri belirtmiştir; " Kıbrıs elimizde bulunduğu takdirde denizlerde mutlak hakim biz olacağız ve Mısır üzerine kolay iniş yapmak için yol açılmış olacaktır." (Tarakçı, 2010). Kıbrıs Doğu Akdeniz de bulunan en büyük ada niteliği taşımaktadır. Adanın tamamlayıcısı konumunda olan

diğer bir ada ise Girit adasıdır. Akdeniz de ticaret ve güvenlik açısından etkili olmak önce Kıbrıs adasına sonrada tamamlayıcısı olan Girit adasıyla hâkim olmakla gerçekleşmektedir. Tarihte bu iki adaya hâkim olan Doğu Akdeniz’de tek güç olmuştur (Adıyeke ve Adıyeke, 2004).

Kıbrıs adasının konumu Türkiye açısından oldukça önemlidir. Kıbrıs adasında Türk askerinin bulunması devam ettikçe, Anadolu’ya güneyden gelecek olan bir tehdit ortadan kalkacaktır ve Türkiye, Ortadoğu ve Akdeniz’in güvenliğinde söz sahibi olacaktır. Kıbrıs adasında Türk hâkimiyeti sona ererse, biraz önce belirttiğimiz avantajları kaybedecektir (Eslen, 2004). Kıbrıs adası, Türkiye açısından ne kadar öneme sahipse en az o kadar da Yunanistan için o öneme sahiptir. Adanın herhangi bir durumda Yunan adası haline gelmesi Türkiye ile Yunanistan arasındaki bağı koparacaktır. Akdeniz’de durum Türkiye’nin aleyhine olurken Yunanistan’ın lehine olacaktır. Meis adasından Midilli adasına kadar koridor hattı Yunanistan kontrolü altındadır. Kıbrıs, Yunanlıların topraklarına girmiş olursa, Türkiye’nin kuşatılması tamamlanmış olacaktır. Böylece Türkiye Akdeniz’deki gücünü kaybetmiş olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk Kıbrıs adasının önemini şu cümlelerle belirtmiştir. “ *Efendiler! Kıbrıs düşman elinde bulunduğu sürece, bu bölgenin ikmal yolları tıkanmıştır. Kıbrıs’a dikkat ediniz. Bu ada bizim çok önemlidir.*” (Belen, 2010, s. 8).

2.4. Kıbrıs Adasının Tarihi

2.4.1. Osmanlı Devleti’ne Kadar Kıbrıs Adasının Tarihi

Tarih öncesinden itibaren Kıbrıs adasındaki yaşayan ilk yerli halka bakıldığında, Anadolu ya da yakın çevre kökenli olduğu görülmektedir. Kıbrıs’ta bulunan Anadolu kavimlerine zamanla işgal edenlerde karışınca ortaya zamanla melez bir halk ortaya çıkmıştır. Ada tarihte ilk kez Mısır Kralı III. Tutmosis tarafından M.Ö. 1450 yılında işgal edilmiş ve M.Ö. 1000 tarihine kadar Mısır egemenliğinde kaldığı görülmüştür. Kıbrıs üzerinde ilk gerçek egemenlik kuran devlet ise Kral Muvattalış döneminde Hititler olmuştur (Çopur, 2014). Daha sonra Yunanlılar adada küçük sömürgeler elde etse de siyasal anlamda bir egemenlik kuramamışlardır. M.Ö.1000’li yıllarda

Fenikelilerin adaya gelmesiyle büyük gelişim gösteren Kıbrıs adasının, güney kentlerinde büyük kentler kurulmuş, uygarlık alanında önemli başarılar elde edilmiştir. Adanın yönetimi yaklaşık 300 yıl Fenikelilerin elinde kaldıktan sonra M.Ö. 8. yy. da yılında Asurluların eline geçmiştir (Doğan, 2004). Asur Kralı II. Sargon tarafından ele geçirilen Kıbrıs adası Asurluların güç kaybetmesiyle tekrar Mısır hâkimiyetine girmiştir. Daha sonra M.Ö. 525 yılında Pers-Mısır savaşı başlamış, Kıbrıs adasındaki krallıklarında Perslerle beraber olması sonucu Persler savaşı kazanmış ve Kıbrıs adasının hâkimiyeti M.Ö. 525 yılında Pers İmparatorluğuna geçmiştir (Gözlü, 2011). Bu tarihten sonra Perslerden adayı M.Ö.323 yılında Büyük İskender almış ve Helen kültürünü ada da yaymıştır. Helen İmparatorluğunun yıkılmasıyla ada idaresi M.Ö. 294 yılında Mısırlılara geçmiş ve Mısır Devleti'nin de tarih sahnesinden silinmesiyle adanın idaresi M.Ö. 58 de Roma İmparatorluğunun eline geçmiştir. M.S.395 yılında Roma İmparatorluğunun ikiye bölünmesinden sonra Kıbrıs adası Doğu Roma yani Bizans İmparatorluğunun yönetimi altına girmiştir (Yıldırım, 2004). Hıristiyanlığı ilk kabul eden bölgelerden biri olan Kıbrıs adasında, M.S. 48 yılında Bizans İmparatoru tarafından Kıbrıs Kilisesinin bağımsızlığı tanınmıştır (Vatansever, 2012). Kıbrıs Adasında Bizans yönetimi altındayken en önemli olaylarından biri, Ortodoks Kilisesi yönetiminin halka zulüm ve zorlu baskılar sonucunda Yunancanın resmi dil kabul edilmesi olmuştur. Büyük kısmı Anadolu, Pers, Mısır ve Suriye kökenli olan ada halkının, zorlu baskılar sonucunda zamanla benliklerini yitirerek kendilerini Yunanlı kabul etmişlerdir (Dinç, 2010).

Kıbrıs adasında Bizans İmparatorluğu hâkimiyeti bulunduğu sırada Arap yarımadasında İslam Devleti kurulmuştur. Arap yarımadasını tamamıyla fetheden İslam Devleti yönünü Akdeniz'e çevirmiş ve Halife Ömer döneminde şimdiki adı Larnaka olan Kıbrıs limanı fethedilmiş ancak yeterli donanmaya sahip olunmadığı için fetih başarısız olmuştur (Çopur, 2014). İslam orduları tarafından 24 defa kuşatılan Kıbrıs adası, Halife Osman Döneminde Şam Valisi olan Muaviye tarafından 649 yılında fethedilmiş ve vergiye bağlanmıştır (Cömert, 2004). Bu tarihten sonra Kıbrıs, 946 yılına kadar önce Emeviler daha sonra ise Abbasiler egemenliği altında kalmıştır. M.S. 946 yılına gelindiğinde Bizans İmparatoru Nikephoros adayı Müslümanların elinden aldı ve 12. yüzyıla kadar ada yönetiminin kesintisiz Bizans İmparatorluğunda kalmasını sağlamıştır (Tarakçı, 2010). Bizans İmparatorluğunun zamanla güçsüz hale gelmesi sonucu Kıbrıs adasındaki idaresi zayıflamıştır. Bu sırada Eyyübiler'in elinden Kudüs'ü almak için III.

Haçlı Seferleri düzenlenmiş ve İngiltere Kralı I. Richard (Aslan Yürekli Rişar) Kıbrıs'ı ele geçirmiştir. I. Richard daha sonra Kudüs Kralı olan Guy De Lusignan'ı Kıbrıs Krallığının başına geçirmiştir. XIV. yy.' in sonuna kadar Latin hâkimiyeti hüküm sürmüştür. Ancak Akdeniz de Venedik ve Ceneviz tehdidi ortaya çıkmaya başlamış ve ada 1489 yılında Venedikliler tarafından işgal edilmiştir. Adanın işgal edilmesinden sonra Venedik Kralı tarafından soylulardan oluşan bir vali seçilmiş ve adanın yönetimi ona bırakılmıştır. Ada halkı Osmanlılar adayı ele geçirincede kadar Venedikli yöneticilerden zulüm ve baskı görmüştür. Halktan aşırı vergiler alınmış, idari, askeri ve hukuki baskılarla zorlanmıştır. Bu olayların üstüne salgın hastalık ve kuraklık gibi sorunlar eklenince ada halkı Anadolu ve Rodos adasına göç etmeye başlamıştır. Adanın göç edemeyenler ise yönetimin baskısına dayanamayarak 1562 yılında isyan etmişlerdir. Osmanlı Devleti'nin adaletli yönetimini duyan Kıbrıs halkı 1570 yılında Osmanlı Devleti'nden yardım talebinde bulunmuştur (Çetiner, 2007; Şimşir, 2014; Yıldırım, 2004).

Tarih boyunca çevre ülkeler ve güçlü devletler bu ada üzerine yakın ilgi göstermişlerdir. Bunun nedeni ise Asya-Afrika-Akdeniz'e hâkimiyet sağlayabilmenin Kıbrıs adasından geçtiği düşüncesidir. Bu durum ise adanın jeopolitik ve jeostratejik önemini artırmıştır (Çopur, 2014). Kıbrıs adası Karadeniz, Cebelitarık ve Süveyş deniz ticaret yollarını denetleyebilmesi açısından özellikle bölge ülkelerin siyasi sorunu olmuştur (Kalaycı, 2004). Ayrıca bu ada Orta Doğu petrollerine yakınlığı sebebiyle bölgenin kontrolünü ele alan bir üst olmuştur (Üçler, 2014).

2.4.2. Osmanlı Devleti Yönetiminde Kıbrıs Adası

Haç yollarının emniyeti İslam Halifesinin dolayısıyla Osmanlı Halifesinin göreviydi. Müslümanların güvenli bir şekilde hac ziyaretini yapabilmeleri ve Venedikli korsanların saldırılarını engelleyebilmek için Kıbrıs adasının fethi zorunlu hale gelmiştir (Dündar, 1998). Ayrıca Osmanlı Devletinin Kıbrıs'ı alma isteği Doğu Akdeniz politikasıyla alakalıdır. XVI. yy la kadar büyük bir kara devleti haline gelen Osmanlı İmparatorluğu Balkanlarda oldukça ilerlemiş ve kazandığı toprakları elinde tutabilmesi için Akdeniz'i kontrol altında tutması zorunlu hale gelmiştir. Bunun için ilk olarak 1521 yılında II. Süleyman tarafından Rodos'un fethi gerçekleşmiştir (Adıyeke ve Adıyeke, 2004).

Osmanlı Devletinin Mısır'ı fethetmesinden sonra Doğu Akdeniz'de tek güç olabilmesi için Girit ve Kıbrıs adalarının alınması zorunlu hale gelmiştir. Diğer bir zorunlu neden ise Anadolu, Suriye ve Mısır'ın herhangi düşman tehdidi gerçekleştiğinde bu adaların üs olarak kullanılması bu tehdidi engelleyecek olmasıdır. Bu sebeplerden dolayı eğer Kıbrıs adası Osmanlı Devleti'nin eline geçmezse Doğu Akdeniz'de tam egemenlik sağlanmamış olacaktır (Şimşir, 201). Ayrıca şunu belirtmek gerekirse Venedik korsanlarının ticaret yapan gemileri yağmalaması ve özellikle hacca giden Müslümanların gemilerini saldırmaları Osmanlı ve Venedik arasındaki ilişkileri bozmuştur. Osmanlı Devleti ve Venedik arasında birçok antlaşma yapılmasına rağmen Venedikli korsanlar hiçbir zaman antlaşmaya uymamışlardır. En nihayetinde Padişah II. Selim Endülüs Müslümanlarının yardım taleplerine karşılık vermiş ve onların yardımına giden gemilerini Venedikli korsanlar tarafından saldırıldığını öğrenince Kıbrıs'ın fethini ilk sıraya almıştır. Ancak Kıbrıs adası alındıktan sonra Endülüs Müslümanlarına gereken yardımın gideceğini söylemiştir (Dündar, 1998). Ancak Osmanlı devletindeki vezirler arasında bazı anlaşmazlıklar olmuştur. Vezir Lala Mustafa Paşa ile Piyale Paşa adanın fetih edilmesini zorunlu bulurken Sokullu Mehmet Paşa ise barış ortamının devam etmesini öne sürmüştür. Çünkü Kıbrıs'a sefer düzenlendiğinde Avrupalılar ittifak arayışına girip birleşeceklerini, dolayısıyla Osmanlı'nın zarara uğrayacağını düşünmüştür (Dinç, 2010).

Osmanlı Devleti'nin İkinci Selim dönemindeki en önemli hadisesi Kıbrıs Adasını ele geçirmek için adayı kuşatma isteğidir. Kıbrıs seferi 16. yy. da Osmanlı Devletinin kudret ve azametini gösteren belli başlı örneklerden biri olmuştur. Osmanlı Kıbrıs adasına 400 gemi ve 60 bin asker göndermiştir. Seferin Komutanı Serdar-ı Ekrem Lala Mustafa Paşa, Donanma Komutanı ise Piyale Paşadır. Gönderilen gemilerden bazıları adanın batı kolunu güney kuzey olarak şerit çekmiş ve herhangi bir haçlı tehdidine karşı önlem almıştır. 1570 yılının Temmuz ayında Limasol kıyısına ilk kez Türk askeri ayak basmıştır. Ardından 50 günlük kuşatmadan sonra 9 Eylül 1570' de Larnaka ve Lefkoşa kaleleri alınmıştır. Bundan sonraki hedef, içinde birçok asker ve kumandanın bulunduğu, yiyecek ve silah cephanesinde içinde yer aldığı Mağusa kalesi olmuştur. Mağusa kalesinin alınması yaklaşık olarak bir yıl sürmüştür. Nihayetinde, Serdar-ı Ekrem Lala Mustafa Paşa'nın emri ile 1 Ağustos 1571 yılında Mağusa kalesi yani Kıbrıs adası fethedilmiştir. Bu fetih sırasında yaklaşık olarak 50 bin Türk askeri şehit olmuştur (Güngör, 1999; Yıldırım, 2004).

Türk askeri Kıbrıs'ın fethi sırasında adada bulunan yerli halka düşmanca değil dostça yaklaşmıştır. Adada bulunan halk da Türkleri kurtarıcı kabul etmişlerdir. Adaya Türklerin yerleşmesiyle birlikte Kıbrıs halkı yıllardır hasretle bekledikleri huzur ortamını bulmuşlardır. Venedikliler zamanında kiliseye bile gidemeyen Rum halkı, Osmanlı yönetimi sayesinde özgürlüklerini rahatça yaşamışlardır (Vatansever, 2012).

Kıbrıs adasının fethedilmesinden sonra 7 Mayıs 1572 yılında bir kararname çıkarılmıştır. Bu kararname ile Kıbrıs, eyalet olarak belirtilmiş ve altında sancakların olduğu bir yönetim kurulmuştur. Adaya, Osmanlı Devleti'nin en büyük yönetim biçimi olan Beylerbeyi yönetim sistemi getirilmiştir. Bu Beylerbeyliğin merkezi Lefkoşa olmuştur. 1873 yılında çıkarılan kent yönetimi örgütlenmesine göre ada, 6 bölgeye ayrılmıştır. Bunlar; Lefkoşa, Magosa, Larnaka, Limasol, Gaf ve Girne olmuştur (Doğan, 2004).

Kıbrıs fethedildikten sonra Kıbrıs'ın fethinde en çok etkisi olan Serdar-ı Ekrem Lala Mustafa Paşa, adadan ayrılırken yaklaşık olarak 3.400 civarında Osmanlı askerini adada bırakmıştır. Bu askerlerden bazıları adada kalıcı olmuş ve aileleri de adaya gelmiştir. Osmanlı idaricileri de bu göçler esnasında asker ailelerine yardımcı olmuş ve kolaylıklar sağlamıştır. Adada 1572 yılında, ada halkının sayısını belirlemek amacıyla şehir, kasaba ve mezralarda olmak üzere nüfus sayımı yapılmış ve ada halkının nüfusu 150.000 civarında olduğu tespit edilmiştir. Ancak Kıbrıs gibi önemli ve büyük bir adada bu nüfusun az olduğunu düşünmüş, ekonomik açıdan adaya canlılık getirmek ve Müslüman halkın sayısının artmasını isteyen idareciler, Osmanlı yöneticilerinden adaya nüfus nakilleri için başvuruda bulunmuşlardır (Burhan, 2012). Bu istek üzerine 1572 yılında bir padişah fermanı çıkartılmış, bu fermanda Karaman, Alaiye, Bozok, İçel, Manavgat kadıları vasıtasıyla adaya insan gönderilmesi emri verilmiştir. Kıbrıs'a göç eden kişileri kolaylık ve teşvik amacıyla 2 yıl boyunca her türlü vergiden muaf bırakılması kanunla belirtilmiştir. Bu teşvikleri duyan Anadolu halkı, Kıbrıs adasına göç etmeyi kendisine sunulan bir hediye gibi görmüş ve ailelerini de yanlarında götürmek istemiştir. Ancak yayınlanan fermanla ancak her 10 aileden 1'inin adaya gönderilmesi emredilmiştir. 20.000 bine yakın istekli çıkmamasına rağmen bunun yeterli olmadığını düşünen Osmanlı idarecileri, Dulkadir ve Karaman kadılarına ferman göndermiştir. Bu fermanla verimsiz toprağı olan köylüler, sürekli huzursuzluk çıkaran köylüler, kiracı çiftçilerle, terzi takkeci, kunduracı, demirci, aşçı, mumcu, marangoz, duvarcı, saraç gibi zanaat sahibi kişilerin göç ettirilmesi emredilmiştir. Bu emirden sonra tespit edilen

yörelere 5721 hanenin adaya göçü sağlamıştır. 1877 yılında İngiliz Konsolos Watkins tarafından bir nüfus sayımı yapılmış ve bu sayıma göre adada 200.000 kişinin yaşadığı rapor edilmiştir. Bu 200.000 kişinin 67.000'ni Türk ve Müslüman 133.000 civarında ise Rum'un olduğu tespit edilmiştir. Osmanlı Devleti adaya hâkim olduktan sonra mevcut yeni düzenlemeler yaparak ekonomiyi canlandırdığı ve adada ki Türk nüfusunu artırdığı görülmüştür (Cerrahoğlu, 1998; Keser, 2006).

Bugünkü Kıbrıs Türklerinin ataları kabul edilen bu Anadolu göçmenlerinin sayısı 1881 yılına geldiğinde ise otuz bin civarına gelmiştir. Adada bulunan Hıristiyan Ortodokslar Osmanlı himayesi altında özgürlükçü bir yönetime sahip olmalarına rağmen Türklere iyi gözle bakmamışlardır. İlk zamanlarda Osmanlı Devleti'ni bir kurtarıcı gibi görmüşler fakat sonraki zamanlarda içte ve dışta faaliyetlerde bulunarak Türkleri adadan atmak istediklerini göstermişlerdir (Kalaycı, 2004). Kıbrıs adası, 1571 yılından 1878 yılına kadar 307 yıl Osmanlı İmparatorluğu hâkimiyeti altında kalmıştır. Bu süre zarfında, Osmanlı'nın kendisine bağlı her tebaasının dinine kültürüne saygı çerçevesinde, Ada'da mevcut Rumlar ve Türkler hoşgörülü biçimde bir arada yaşamıştır (Tarakçı, 2010). Kıbrıs adası fetih olunduktan sonra ada merkeze bağlı bir beylerbeylik olarak yönetilmesi karar verilmiş ve Sultan II. Selim tarafından ilk beylerbeyi Muzaffer Paşa tayin edilmiştir (Çay, 1989). Ada da Venediklilerden kalma feodal yapı kaldırılarak ada halkına toprak edinebilme hakkı verilmiş topraksız olan halka ve kilise yönetimine toprak verilerek adadaki gayrimüslimlerin devlete bağlılığı sağlanmaya çalışılmıştır (Uçarol, 1978). Osmanlı devleti diğer fethettiği yerlerde olduğu gibi kendine özgü olan millet sitemini adaya getirmiş ve Kıbrıs'ın yerli halkına özerklik hakkı tanınmıştır. Venediklilerin Kataolik baskısından kurtulan halk kendi kiliselerine sahip olarak özgürlüğe ulaşmıştır. Bunun devamında sürgünde olan Ortodoks başpiskoposu, sürgünden getirtilerek, makamına oturtulmuş ve 1754 yılında çıkarılan bir fermanla Hıristiyan halkın temsilcisi olduğu belirtilmiştir. Bu olayın gerçekleşmesinde, Balkanlarda başlayan Yunan milliyetçilik akımı, Rum ticaret burjuvasının güçlü hale gelmesi ve Rusya'dan gelen baskılar önemli rol oynamıştır (Belen, 2010). Bu durum karşısında 19. Yy başlarına kadar adada büyük denilebilecek herhangi bir olay tesir etmemiştir. Avrupa da çıkan milliyetçilik akımı en çok Osmanlı Devleti'ni etkilemiş dolaylı olarak Rum azınlıklarda bu fikirden etkilenmiştir. 1821 de Yunanistan'da Osmanlı egemenliğine karşı başlatılan ayaklanmayı fırsat bilen Rumlar da kilisenin önderliğinde bir isyan hazırlamışlardır (İsmail, 1992). Osmanlı Devletinin

yaşadığı hızlı gerileme dönemi, askeri başarısızlıkları da beraberinde getirmiş ve bunun bir sonucu olarak, 1877 yılında başlayan Osmanlı-Rus Savaşında, Osmanlı Devleti savaştan yenik ayrılmıştır. Savaş sonunda imzalanan Ayastefanos Antlaşması ve daha sonra toplanan Berlin Kongresi ile Kars, Ardahan ve Batum Ruslara bırakılmış; Bulgaristan Devleti kurulmuş; Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsızlık kazanmış; Bosna-Hersek Avusturya yönetimine geçmiştir. Ayrıca zor duruma düşen Osmanlı Devleti, 4 Haziran 1878'de İngiltere'yle yaptığı gizli savunma antlaşmasıyla (Kıbrıs Antlaşması) Rus tehlikesine karşı, geçici olarak Kıbrıs'ın idaresini İngiltere'ye devretmiştir. Ancak ada, hukuken Osmanlı Devleti'ne bağlı kalmaya devam etmiştir (Vatansever, 2012).

2.4.3. İngiltere Yönetiminde Kıbrıs Adası

Osmanlı Devleti 19. yy'ın sonlarına doğru başta İngiltere, Fransa, Rusya gibi büyük devletler tarafından parçalanmaya çalışılan bir devlet haline gelmiştir. Osmanlı padişahı II. Abdülhamit Rusya'ya karşı müttefik bir devlet ararken İngiltere yardım etmeyi kabul etmiş fakat bu yardım karşılığında Kıbrıs adasını geçici olarak kendilerinde olmalarını istemiştir. Rusya karşısında çaresiz kalan Osmanlı Devlet'i 4 Haziran 1878 yılında İngiltere ile antlaşma yapmıştır (Alasya, 1988). Bu antlaşmayla Osmanlı Devleti Kafkas topraklarından Rusların çekilmesi koşulu ile Kıbrıs adasını İngiltere'ye bırakmak zorunda kalmıştır (Akgün, 2001). 12 Temmuz 1878 tarihinde İngiliz Amiral Lord John Hay Lefkoşa'da bulunan Sarayönü'ne gelerek yapılan bir törenle Türk Bayrağı indirilerek yerine İngiliz Bayrağı çekilmiş ve adanın idaresi Sami Paşa'dan Lord John Hay'a devredilmiştir (Çopur, 2014). Bu törenle birlikte kağıt üzerinde halen devam etmesine rağmen Kıbrıs'taki 308 yıllık Osmanlı hâkimiyeti fiilen sona ermiştir (Çay, 1989). Kıbrıs yönetiminin İngiltere idaresine geçmesinden sonra Kıbrıs'ta millet sistemi sona ermiştir. Müslümanlar egemen statülerini, kilisede imtiyazlı konumunu kaybetmiştir. Vergiler, İngiltere'nin sömürge politikalarıyla toplanmaya başlanmıştır. Ticaret ve eğitim gibi kurumlarda çeşitli hareketlenmeler ve yenilenmeler meydana gelmiş, modern toplum ortaya çıkmış ve toplumsal hareketlilik boy göstermeye başlamıştır. Yunan Cumhuriyeti'nin kuruluşu Rum halkı tarafından merakla izlenmiş, Başpiskopos ve Piskoposlar yeni kurulan Yunan Cumhuriyeti'nin ilk Başbakanı olan Kapodistra'ya mektuplar göndererek Kıbrıs adasının Yunan Devleti sınırları içinde dâhil olmasını talep etmişlerdir (Kızılyürek, 2004).

1878 yılında adanın İngiltere yönetimine geçmesiyle birlikte Rum halkı İngilizleri törenlerle karşılamış ve adanın aynı Girit'te olduğu gibi Yunanistan'a ilhakını istemişlerdir. İngilizlerin Yunanistan'ın bağımsızlığında etkin rolü düşünüldüğünde adanın kendilerine verilmesi için hiçbir zaman endişe duymamışlardır. Bu duruma ise Enosis olarak adlandırmışlardır (Ayhan, 2012). İngiltere Kıbrıs'ta hâkimiyet kurunca, Akdeniz'i tamamıyla kontrol etmeye başlamıştır. Adanın nüfus politikasında değişiklik yapmak isteyen İngiltere yönetimi Türkleri asimile etmek ve Rumların faaliyetlerini kısıtlamak için çeşit milletlerden adaya göç gerçekleştirmiştir. Bu göçlerin karşılığı olarak Rumlar çeşitli ayaklanmalar çıkarmış, İngilizler ise bu ayaklanmaları bastırmıştır (Arı, 2013).

Adanın İngiliz hâkimiyetine geçmesinden sonra 1882 yılında "Kavanin Meclisi" oluşturuldu. Bu mecliste 9 Rum 3 Türk ve 6 İngiliz delegesi bulunacaktı. Bu durumdan avantaj sağlayan Rumlar "ENOSİS" i hayata geçirmeye çalışmışlardır. Enosisçilerin hedefi İngilizleri adadan atmak ve adayı Helenleştirmektir. Türk halkı ise bu durum karşısında en büyük engeldir. İşte bu durumun sonucunda Türkler Rumlar tarafından hedef haline geldi ve saldırı faaliyetleri başladı.

Adanın 1925 yılında resmen İngilizlere ait olduğu bildirildiğinden sonra Rumlar siyasi örgütlenmeye gittiler ve 1921 yılında "Milli Örgüt" adında siyasi örgüt kurdular. Böylece, Enosis'i amaçlayan ilk eylemi 1925 yılında vali konağını yakarak gerçekleştirdiler (Cerrahoğlu, 1998).

Adanın Osmanlı yönetiminden İngiliz yönetimine geçmesinden ve İngilizlerin hoşgörülü bir politika sergilemelerinden dolayı Rumların Enosis faaliyetlerine rahatça başladığı görülmektedir (İsmail, 2000).

Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'nda İngilizlere karşı savaşa dâhil olunca İngiltere geçici olarak durduğu adada, adayı resmen kendi topraklarına kattığını ilan etmiştir. Daha sonra İstiklal Mücadelesi başlamış ve bu mücadelenin sonunda Lozan'da görüşmeler başlamıştır. Çeşitli tartışmalar sonucu Lozan Antlaşması imzalanmış ve adanın İngiliz egemenliğine girdiği kabul edilmiştir. Antlaşmanın hükümleri 16. 20. 21. Maddelerde yer almaktadır (Çivi, 2004). Maddeler aynen şöyledir;

Madde 16: Türkiye işbu muahedede açıklıkla belirtilen sınırlar dışında bulunan bircümle arazi üzerinde ve bu araziye bağı ve kezalik işbu muahede ile üzerlerinde kendi hâkimiyet hakkı tanınmış olan adalardan gayri cezireler üzerinde (ki bu arazi ve cezirelerin mukadderatı ilgililer tarafından tayin edilmiş veya edilecektir) her ne mahiyette olursa olsun haiz olduğu bütün hukuk ve müstenidatından feragat ettiğini beyan eyler.

Madde 20: Türkiye Hükümeti Kıbrıs'ın Britanya Hükümeti tarafından 5 Kasım 1914'te ilan olunan ilhakını tanıdığını beyan eyler.

Madde 21: 5 Kasım 1914 tarihinde Kıbrıs adasında oturan Türk tebaası, mahalli kanununun tayin ettiği şartlar dairesinde İngiliz tabiiyetine sahip ve bu yüzden Türk tabiiyetini kaybetmiş olacaklardır. Bununla beraber işbu muahedenamenin meriyet mevkiine girdiği günden itibaren iki yıllık bir müddet zarfında Türk tabiiyetinde kalmakta serbest olacaklardır; bu takdirde bu haklarını kullandıkları tarihi takip eden 12 ay zarfında Kıbrıs adasını terk etmeye mecbur olacaklardır. (Ayhan, 2012, s. 7-8).

Lozan Antlaşmasından sonra İngiltere adayı diğer sömürge devletlerine yaptığı gibi Taç Kolonisi şeklinde yönetmeye başlamıştır. Yani Kıbrıs adası diğer sömürge devletlerinde görülen vali ile yönetilmeye başlanmıştır. Bu durum 1960 yılına kadar devam etmiştir (Ayhan, 2012). Lozan Antlaşması ile Türklere iki seçim hakkı gelmişti. Bu seçim hakkı ya Türk vatandaşlığı kabul etmek ya da İngiliz vatandaşlığını kabul etmek idi. Türk vatandaşlığını seçenler adayı 12 ay içinde boşaltmak zorunda kalacaklardı. Bu durum ile adadan Türkiye'ye yoğun göç dalgası başlamış oldu (Vatansever, 1497).

İngilizler ada da kesin olarak hâkim olduktan sonra Türkler ve Rumlar arasında tarafsız bir tavır sergilememiş aksine Rum taraftarlığı sergilemişlerdir. Türkler İngiliz yönetimi karşısında ekonomik, kültürel ve siyasal yönden ezilen taraf olmuştur. Bu tarafsızlıklara rağmen ada da bulunan Türk halkı her ne kadar ezilen taraf olsa da Rumlar ve İngilizler tarafından gerçekleştirilen her türlü girişimlere karşı çıkmışlardır (Eroğlu, 1975 s. 26). Ancak Rum tarafı içte ve dışta yaptığı faaliyetlerle adanın Yunanistan'a ilhak edilmesini ısrarla istiyor ve belirtiyordu. Ancak 1907 yılında Sömürgeler Bakanlığı Müsteşarı Churchill bu durum için şöyle demiştir; *“Bu cemaatin Yunanistan'a olduğu neye dayanıyor. Adanın tarihi devrelerde Mısır, İran, Roma, Venedik, Osmanlı Devletine ait olduğu görülüyor. Hiçbir zaman adanın Yunanistan'a ait olduğunu tarih kaydetmemiştir.”* Sözleriyle aslında adanın sahibinin Yunanlılar olmadığını belirtmiştir. Ancak sözlerle faaliyetler uyuşmamış İngiltere yönetimi her daim Rumların yaptıklarına sessiz kalmıştır (Banoğlu, 1974).

Adadaki Türkler Rumların Enosis düşüncesi ve adanın Yunanistan'a ilhak girişimlerine karşı boş durmamışlar gazeteler çıkartarak Kıbrıs Türklerinin sesini duyurmaya ve Rumların Türkleri hiçe sayan girişimlerini engellemeye çalışmışlardır. 1889 yılında Sadet 1891 yılında ise Zaman adında gazeteler yayına geçmiştir. Bu gazetelerin ortak hedefi Türk halkının varlığını ve haklarını korumak ve toplumun çeşitli kesimlerindeki insanları bu hedef etrafında örgütlemektir (Gazioğlu, 1996).

2.4.4. İki Savaş Arasında Kıbrıs Adası

1931 yılında Rumlar Enosis ayaklanması gerçekleştirmişler ve Türklere büyük acılar çektirmişlerdir. Türk okullarında, kitaplardan Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti ile ilgili bölümler çıkartılmış, Türk bayraklarının çekilmesi yasaklanmıştır. Kıbrıs Türklerinin Anavatan Türkiye ile bağları kopartılmaya çalışılmıştır (Yalçın, 2016).

1939 yılında II. Dünya Savaşının çıkmasıyla birlikte, Orta Doğu petrolünü kontrol etmek için büyük öneme sahip olan Kıbrıs adasını kaybetmek istememiş ve Rumlara özerklik sözü vermiştir. Ancak Rumlar Enosis düşüncesinden vazgeçmemişlerdir. Enosis karşısında tek hedefleri İngilizler olmayan Rumların, Türklere karşı baskıları gün geçtikçe artmıştır (Erol, 2014). Yıllarca süren baskı ve sıkıyönetim karşısında engellenmeye çalışılan Türkler II. Dünya Savaşı devam ederken seslerini daha etkin bir şekilde duyurmaya çalışmışlardır. Türk tarafının en önde gelen isimlerinden olan Dr. Fazıl Küçük 1942 yılında "Halkın Sesi" gazetesini çıkarmıştır. Bu dönemde diğer önemli gelişme ise 1942 yılının Nisan ayında "KATAK" örgütünün kurulması olmuştur. Bu örgüt ilk kongresinde en önemli amacının Rumların ilhak girişimlerine karşı bir mücadeleler olacağını belirtmiştir. 23 Nisan 1944 yılında Dr. Fazıl Küçük tarafından "Kıbrıs Milli Türk Partisi" kurulur. Amacı Enosisle mücadele etmek olan partinin adı daha sonra "Kıbrıs Türk'tür" olarak değiştirilmiştir (Armaoğlu, 2001). Türklerin Enosis'e karşı daha etkin mücadele etmek için ve adada Türk hâkimiyetini sürdürebilmesi için adadaki Türk kurum ve kuruluşları birleşmek zorunda kalmıştır. Özellikle, sosyal ve iktisadi açıdan faaliyetlerin tek elden yürütülmesi için 8 Eylül 1949 tarihinde Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu kurulmuştur. Lefkoşa'da kurulması kararlaştırılan bu kurumun, programı ve ana nizamnamesini hazırlamak üzere Mili Parti, Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu, Türk Çiftçiler Birliği, Çetinkaya Spor Kulübü, Lefkoşa Türk Spor Kulübü ve Viktorya mezunlarının atayacağı kişilerden bir

heyet görevlendirilmiştir. Kıbrıs Cumhuriyeti kuruluna kadar Kıbrıs Türk Kurumu Federasyon'un başkanı Faiz Kaymak olmuştur (Yalçın, 2016).

İkinci Dünya Savaşı'nda İngiltere ile Yunanistan aynı blokta savaşmışlardır. Yunanistan bu durumu fırsat bilerek Kıbrıs adasının kendine verilmesine istemiş, Ancak İngiltere bu durumu reddetmiştir. İngiltere'nin planı ada hâkimiyetini tek başına elinde tutmak olmuştur (Yelice, 2007). İngiltere'nin Yunanlıları reddetmesinin bir diğer sebebi de İngiliz Başbakanı Churchill'in Türkiye'yi savaşa sokmak istemesi ve bu durum karşısında ters bir durumla karşılaşmamak istemesi olmuştur (Gülen, 2012). İkinci Dünya Savaşı bittikten sonra İngiltere'nin yanında yer Yunanistan'a savaş hediyesi olarak, 1947 yılında On iki ada, İtalya'nın elinden alınarak Yunanistan'a verilmiştir. On iki adanın Yunanistan'a bağlanırken Türkiye engeli çıkmaması, Yunanistan'ın Kıbrıs adası için ümitlenmesine neden olmuştur (Tosun, 2001).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Birleşmiş Milletlerin kurulması kararı alınmış ve bu olay ortaya yeni durumlar çıkarmıştır. Birleşmiş Milletlerin Anayasasında henüz bağımsızlığa kavuşmamış ülkeler için yeni hükümler belirtilmiştir. Bu hükümlerin en önemlisi "Self-Determination" yani kendi kendine karar alma ve yönetme hakkına sahip olunmasıdır. Bu olayın üzerine Yunanistan Hükümeti Birleşmiş Milletlere adanın "Self – Determination" ile yönetilmesini istemiş fakat Birleşmiş Milletlerin karar organı bu teklifi ret etmiştir (Koç, 2006). II. Dünya Savaşı'ndan sonra İngiltere ada üzerindeki sert yönetimi ve tutumundan vazgeçmiş özerk bir yönetim oluşturmayı amaçlamıştır. Bu amaçlar doğrultusunda 1947 Lord Winster planı, 1948 Jackson planı, 1955 Mac Millan planı, 1956 Radcliff planı ve 1958 Spaak planlarını hazırlamıştır. Bu planlar adadaki İngiliz yönetiminin devamını amaçlamış ancak Rumların Enosis düşüncesine zıt olduğu için Rumlar tarafından ret edilmiştir (Vatansever, 2012).

2.5. Türkiye'nin Kıbrıs Siyaseti

Kurtuluş savaşı mücadelesi sırasında, Kıbrıs'ta bulunan Türk halkı Kuvay-i Milliye'ye yardımını esirgememiş ve elinden geleni yapmıştır. Yeni Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra da Türkiye'yi yakından izlemiş ve Atatürk devrimlerinin adada uygulayıcısı olmuşlardır. Ancak uluslar arası politika gereği Türkiye, Kıbrıs adası ile olan bağlarını kültürel açıdan sınırlı tutmuştur. Atatürk'ün sürekli yanında bulunan

kişilerden biri olan Kıbrıslı Saffet Engin'in hatıralarına baktığımızda, Atatürk'ün Kıbrıs'la ilgili olarak düşüncelerini öğrenmekteyiz. Kıbrıs'ın geleceğini Atatürk'e soran Engin, Atatürk şu şekilde cevap vermiştir; “ *Onunda sırası gelecek Saffet.*” (Yüksel, 2009). Ancak Milli Mücadele sonrasında 1923 yılında imzalanan Lozan Barış Antlaşmasından sonra Türkiye, Kıbrıs üzerindeki taleplerinden ve egemenlik haklarından vazgeçmiştir. Çünkü antlaşmanın en önemli konularından biri olan kapitülasyonlar konusu için İngiltere ile ikili olarak anlaşmak istediği için Kıbrıs konusunu gündeme getirmemiştir. Eğer, Kıbrıs konusu gündeme gelirse kapitülasyonlar konusunun riske girmesini istememiştir (İrkıçatal, 2012). Lozan Antlaşmasından sonra Türkiye Misakı Milli sınırları dışında kalan Türk toprakları ile ilişkisini kesmiştir. 1950'li yıllara kadar Misakı Mili sınırları dışında kalan topraklara herhangi bir politika geliştirmedeği gibi Kıbrıs'a yönelik herhangi bir resmi girişimde bulunmamıştır. Sadece, Kıbrıs'ta bulunan Türkleri Anavatandan göç eden Kıbrıs Türklerini kabul etmekle yetinmiştir (Yalçın, 2016).

Kıbrıs adasının yönetiminin İngilizlere geçmesinden sonra Rumlar her türlü yıkıcı faaliyetlere girişmiş ve İngilizler bu faaliyetler karşısında seslerini çıkartmamışlardır. Rumlar adanın Yunanistan'a ilhakı için çalışmalar gerçekleştirmiş Türkler üzerine baskı kurmaya başlamışlardır. Bu durumlar üzerine Türkiye'deki kuruluşlar ve bazı gençlik örgütleri adadaki Türklere destek vermeye başlamışlardır. Kıbrıs Türkleri ise adadaki gelişmeleri protesto etmişler ve adanın Türkiye'ye iadesini istemişlerdir. Bunun için mitingler düzenlemişler ve bu mitingler Anadolu'daki mitinglerle devam etmiştir (Vatansever, 2004). Özellikle 1948 yılından sonra Türkiye'nin her bölgesinde Kıbrıs için gösteriler düzenlenmiş, Türk gazeteciler de durumun farkına vararak yazdıklarıyla hükümeti göreve çağırmışlardır (Mütercimler, 1990). Özellikle 1948 yılından sonra Türk gazetelerinde Kıbrıs'la ilgili haberlere daha fazla yer verilmeye başlanmıştır. Bunun yanı sıra 1948 yılının Kasım ayında Kıbrıs Türkleri, cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün huzuruna çıkarak, birlik ve beraberliğin bozulmaması gerektiği mesajını vermişlerdir. Daha sonraki yıllarda, cumhurbaşkanı ve hükümet değişmiş, Kıbrıs meselesi de farklı bir boyut kazanmıştır. İngiltere'nin başkenti Londra'da Kıbrıs için bir Konferans düzenlenmiştir. Bu konferansa Türkiye'yi temsil eden Dış İşleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, eğer İngiltere adadan çekilirse ada, adanın asıl sahibi olan Türkiye'ye verilmesi gerektiğini söylemiştir (Gülen, 2012).

Om iki adanın Yunanistan tarafından ilhakı ve Avrupa'nın desteği sonucunda adada AKEL partisi kurulmuş ve Enosis düşüncesi yeniden ortaya atılmıştır. 1949 yılında AKEL partisi İngilizlere baskı yapmak için adada bir plebisit uyguladı. Bu plebisit sonucuna göre adadaki Rum halkının %96 sı Yunanistan tarafından adanın ilhakını istedi. Yunanistan ise yapılan bu seçime güvenerek uluslar arası arenada Kıbrıs'ın Yunanistan'la adanın birleşme tezini öne sürdü. Ancak her defasında İngiltere tarafından reddedildi. 1950 plebisitinden sonra, Türkiye önceden fazla ilgi gösteremediği Kıbrıs'taki soydaşlarına daha yakın ilgi göstermeye başlamıştır. Bunun ilk tepkisi olarak 16 Mart 1950 yılında İstanbul'da Büyük Gençlik Mitingi yapılmış ve adada yapılan plebisit protesto edilmiştir. Daha sonraki zamanda ise Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, Kıbrıs'ta mevcut durumun korunması gerektiğini, eğer mutlaka bir değişiklik olacaksa, Kıbrıs adasının Türkiye'ye iade biçimde olacağını belirtmiştir (Çetiner, 2007).

Türkiye hükümeti ise olayları ilk zamanlar dışarıdan izlemiş ülkenin güvenliği için 1952 yılında NATO'ya girmiş ve Balkanlarda üçlü bir ittifaka girerek Yunanistan'la aynı blokta yer almıştır. Ancak Yunanistan, Türkiye ile hep aynı blokta olmasına karşı sürekli Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını savunmuştur. Adada Türklere karşı oluşan şiddet ve ölümler Türkiye Hükümetinin ılımlı tutumu değişmiş ve Enosis oluşuma karşı çıktığını belirtmeye başlamıştır. 1955 yılında İngiliz Hükümeti bu anlaşmazlıklara çözüm bulmak amacıyla Londra'da bir konferans düzenlemiş Türkiye ve Yunanistan bu konferansa katılmış ancak tam olarak bir çözüme varılamamıştır (Cerrahoğlu, 1998). Bu konferansta Kıbrıs sorunu çözülemese de adanın geleceği bu üç devletin birlikte ortak hareket etmelerini gerektiğini çıkarmıştır. Böylece, Türkiye'nin ada da söz sahibi olduğu uluslar arası platformda ilk kez ortaya çıkmıştır (Mütercimler, 1990).

17 Kasım 1967 yılında Türkiye Hükümeti adada olan olumsuzluklara karşı müdahale kararı almıştır. Ancak ABD Başkanı Johnson, İsmet İnönü'ye ağır ve tehdit dolu bir mektup göndererek müdahaleye engel olmuştur (Gürcan, 2013). Amerikan Başkanı Johnson'un mektubunda şu ifadeleri sarf etmiştir;

1. Türkiye garanti Antlaşmasını tam işletmeden Kıbrıs'a müdahale kararı almıştır. Türkiye henüz müdahale hakkını kullanamaz.
2. Türkiye tarafından Kıbrıs'a yapılacak herhangi bir müdahale kendini Sovyetler Birliği ile herhangi bir çatışmaya sokabilir. Türkiye NATO'lu

müttefiklerini danışmadan, böyle bir harekete giriştiğine göre, acaba NATO'nun Türkiye'ye savunma yükümlülüğü var mıdır? Türkiye bu hususu herhalde düşünmedi.

3. Türkiye ile Amerika arasındaki 12 Temmuz 1947 tarihli antlaşmasınının 4. Maddesine göre Türkiye Amerika'nın vermiş olduğu silahları, Kıbrıs'a müdahale olarak kullanamaz. Çünkü bu silahlar Türkiye'ye savunma amaçlı verilmiştir.”

Amerikan Başkanı'nın bu mektubu Türkiye'de Amerika'ya karşı olumsuz bir tavır sergilemesine neden olmuş ve Amerika'ya olan güven sarsılmıştır (Belen, 2010, s. 44).

2.6. Londra ve Zürih Antlaşmaları

1958 yılının sonlarına doğru Yunan Türk ve İngiliz tarafları Paris'te gerçekleşen NATO toplantısına katıldılar. Bu konferansta en çok gündeme gelen konu ise bağımsız bir Kıbrıs devletinin kurulması olmuştur. Türkiye ise bu devletin kurulmasını ancak Türkiye'nin garantisi altında bulunması ve Türklerin haklarını ve güvenliğini sağlayacak belirli sayıda asker bulundurulması ile kabul edeceğini belirtmiştir.

1959 yılının Şubat ayında Türkiye ve Yunanistan Dış İşleri Bakanları Zorlu ve Averoff Zurich'te Kıbrıs görüşmelerine başlamışlardır. Bu görüşmelerde ana görüşme ise adada bağımsız bir Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması olmuştur. Uzun süren tartışmalar sonucu gerekli ilke ve kararlara varılarak iki ülke Devlet Başkanlarının birlikte katılacağı bir toplantı düzenlenip metinlerin imzaya geçirilmesi kararı verilmiştir (Mütercimler, 1990).

15 Şubat tarihinde İngiltere Başbakanı Macmillan Türkiye Başbakanı Menderes ve Yunanistan Başbakanı Karamanlis'i Londra'ya davet eder. Bu davetin amacı Zürih'te gerçekleşen toplantının İngiltere temsilcileri ile tekrardan ele alınıp ayrıntılı bir şekilde görüşüleceği belirtilmiştir. Londra Konferansı 17 Şubat günü başlar ve karşılıklı müzakereler sonucu üç Başbakanın imzalarıyla Kıbrıs adasının iki toplumlu bir cumhuriyet olarak yönetimi kararlaştırılır. Zürih ve Londra Antlaşmalarına göre Cumhurbaşkanı Rum, yardımcısının Türk olacağı bakanların 7 Rum 3 Türk, Meclis üyelerinin ise 35 Rum ve 15 Türk tarafından olacağı belirtilmiştir (Koç, 2006). Bu antlaşmalar kabul edilerek Kıbrıs Anayasası hazırlanmış ve 15-16 Ağustos 1960 yılında Garanti Antlaşması imzalanarak Kıbrıs bağımsız bir cumhuriyet haline gelmiştir (Çay, 1989). Aynı günün gecesinde adada bulunan İngiliz Valisi Sir Hugh Foot adanın

yönetimini bırakarak İngiltere'ye gitmiş ve İngiltere'nin adadaki yönetimi resmen sona ermiştir (Ayhan, 2012). Ayrıca adanın Yunanistan'a ilhakı engellenmiş Türk askeri 1571 yılından sonra ayak basmış ve Türkiye ile bağlar yeniden birleşmiştir (Çopur, 2014).

Zürich Antlaşmasına göre Kıbrıs Cumhuriyetinin Anayasa'sında yer alan başlıca maddeler şunlardır;

- 1- Kıbrıs adası başkanlık sistemi ile yönetilecektir. Cumhurbaşkanı Rum seçmenlerinin seçtiği bir Rum, yardımcısı Türk seçmenlerin seçtiği bir Türk olacaktır. Adada Türkçe ve Rumca resmi dil kabul edilecektir.
- 2- Cumhuriyetin icra yetkisi Cumhurbaşkanı ve Başkan Yardımcısına ait olacaktır. Bakanlar Kurulu ise 7 Rum ve 3 Türk'ten oluşacaktır.
- 3- Yasama yetkisi Temsilciler meclisin ait olacaktır. Temsilciler Meclisi %70 Rum %30 Türk tarafından seçilecektir.
- 4- Adada bulunan 5 kentte (Lefkoşa, Limasol, Magosa, Larnaka, Baf) iki toplumun ayrı belediyeleri bulunacaktır.
- 5- Kamu hizmetinde çalışacak olanların %70'i Rum % 30'u Türk halkından olacaktır.
- 6- Ordu 2000 kişiyle sınırlandırılacak %60 Rum %40 Türk askerlerinden oluşacaktır (Koç, 2006, s. 168-169).

Zürich Antlaşmasına ek olarak ada yönetimi için çok önemli olan Garanti antlaşması imzalanmış ve bu antlaşmaya göre Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ve güvenliği garanti altına alınmış ve antlaşmada süre belirtilmemiş bu da antlaşmasının süresiz olduğunu anlamına gelmiştir (Ayhan, 2012; Özersay, 2002). Garanti Antlaşmasının önemli maddeleri ise şu şekildedir;

- 1- Kıbrıs Cumhuriyeti, herhangi bir devlet ile tamamen ya da kısmen veya adanın taksimini doğrudan doğruya teşvik edecek her türlü hareketi, yasak ilan eder.
- 2- Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık, kendilerini ilgilendirdiği nispette, Kıbrıs'ın herhangi diğer bir devletle birleşmesini, teşvik etmek gayesini güden herhangi bir harekâtı, yasak etmeyi taahhüt eder.
- 3- Anlaşmanın hükümlerine bir riayetsizlik halinde, Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık, bu hükümleri riyeti sağlamak için gereken teşebbüsler ve tedbirler hakkında birbirleri ile istişare etmeyi taahhüt eder (Agun, 1997 s.73).

Garanti Antlaşmasının amacı, kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü garanti altına almak olarak görülmüştür. Antlaşmada herhangi bir süre belirtilmemesi sürekli bir antlaşma olduğunu göstermiştir. Bu antlaşmanın Türkiye için

en önemli sonucu, Türk toplumunun varlığına herhangi bir tehdit unsuru ortaya çıktığında, Türkiye adaya müdahale etme hakkına sahip olmasıdır. İmzalanan antlaşmaya göre Türkiye adaya 650, Yunanistan ise 950 asker gönderme hakkına sahip olmuştur (Ayhan, 2012). 1960 yılında kurulmuş olan Kıbrıs cumhuriyeti yapısı itibari ile dengeler üzerine kurulmuş bir devleti teşkil etmiştir. Dengeleri bozmamak için tarihte ilk kez bir devlet kurulurken, kendisine karşı bir garanti antlaşması yapılmıştır. Bunun amacı ise, antlaşmayı imzalayan taraflardan birinin bu yapıyı kendi lehine çevirmesine engel olmaktır. Ancak bu yapı kısa sürede yıkılacak hale gelmiş, Türkiye uluslar arası haklara dayanarak Kıbrıs merkezli güç dengesini yeniden sağlamıştır (Adıyeke ve Adıyeke, 2004).

Ancak yapılan bu antlaşmalar ve hazırlanan anayasa Rum taraflar tarafından kabul edilmemiş ve adanın Yunanistan'a ilhakını her alanda göstermeye devam etmişlerdir. Türkleri imha etmek istemişler, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni yıkmak ve Enosis düşüncesini gerçekleştirmek amacı ile "Akritas Planı"nı hazırlamışlardır. Anayasa'da bulunan 13 madde değiştirilmek istenmiş bu amaçla Türklere verilen belli başlı haklar kaldırılarak Türkler azınlık durumuna düşürülmek istenmiştir. Türkler bu duruma tepkisiz kalmayınca Rumlar Türklere yönelik bir çok saldırı gerçekleştirmişlerdir (Cerrahoğlu, 1998; Çopur, 2014).

1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti bir devlet oluşturmuş gibi gözükse de bir millet oluşturamamıştır. Kurucu antlaşmalar her iki tarafa da tatmin etmemiş Rumlar Enosis hayallerinden vazgeçmemiş Türkler ise halklarının yetersiz olduğunu her alanda göstermeye çalışmışlardır (Şimşir, 2014).

2.7. Türk Mukavemet Teşkilatının Kuruluşu ve Faaliyetleri

Kıbrıs meselesinin ilk zamanlarında Türkiye, Kıbrıs için pek söz sahibi olamamıştır. Çünkü Lozan Antlaşması'nda Türkiye Kıbrıs'la egemenlik bakımından ilişkisi kesin olarak sona ermiştir. Kıbrıs Misakı Milli ilkesi içinde olmadığı için hükümet olarak tarafsız kalmıştır. Ancak Türk halkı ve Türk basını bu olaylar karşısında tepkisiz kalamamış Türkiye'nin her tarafında bu mesele ile ilgili yazılar yazılmaya başlamıştır (Çopur, 2014). Ancak Kıbrıs konusunda ilk resmi açıklamayı 1951 yılında Türk Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü yapmıştır. Köprülü açıklamasında "*Kıbrıs statüsünde*

herhangi bir değişiklik olacaksa, bunun Türkiyesiz ve Türk haklarına aykırı bir şekilde yapılmasına imkân bulunmamaktadır. Bu nedenle Kıbrıs Türklerinin endişe etmelerine gerek yoktur.” Diyerek Kıbrıs Türklerini sahip çıkıldığını belirtmiştir (Özakman, 2012).

1 Nisan 1955 tarihine gelindiğinde, Enosis’i gerçekleştirmek isteyen Yunanistan ve Rum halkı Yunanistan Hükümetinin desteği ile Yunanlı Albay Grivas, bir takım Yunan subayı ve fanatik Rum gençlerinden oluşturulan “EOKA” isminde bir terör örgütü kurulmuştur. Bu terör örgütü ada genelinde ilk olarak İngilizlere karşı daha sonrada ada Türklerine karşı silahlı saldırılarda bulunmuşlardır (Mütercimler, 1998). EOKA’nın lideri olan Grivas 1955 yılında bir bildirge yayımlamıştır. Bu bildirgesinde “Bizim karşıımızda iki düşman vardır. Birincisi İngilizler, ikincisi ise Türklerdir. İngilizlerle savaşarak onları adadan atacağız. Türkleri ise imha edeceğiz. Her ne pahasına olursa olsun Enosis gayemiz olacaktır.” Sözleriyle İngiliz ve Türk düşmanlığını apaçık dile getirmiştir (Ayhan, 2012). EOKA örgütünün Türklere yaptığı bu sabotajlara ve insanlık dışı eylemlere karşı Kıbrıs Türklerini korumak amacıyla “9 Eylül Cephesi” ve “Volkan” isimlerinde örgütler kurulmuştur. Bu örgütlerin amacı yapılan terör saldırılarına karşı tedbir almak olmuştur. Ancak bu direniş örgütleri tüm adaya yayılmış olan EOKA’ ya karşı yetersiz kalmıştır. Daha geniş ve ada çapında organize olan bilimsel esaslara göre örgütlenmiş bir direniş örgütüne gerek duyulmuştur. Bunun üzerine Rumların silahlı saldırılarına karşı 1 Ağustos 1958 yılında Kıbrıs Türk Topluluğu Lideri Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türk Topluları Federasyonu Başkanı Rauf Denктаş, Özel Harp Dairesi Başkanı Tümgeneral Daniş Karabelen, Burhan Nalbantoğlu ve Kemal Tanrısever öncülüğünde Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) kurulmuştur. Teşkilatın yönetim kısmındaki kişilerin, haberleşmelerde gerçek isimlerini değil, takma adlarını kullandıkları görülmektedir. Rauf Denктаş; “Mülayim”, Kemal Tanrısever; “Nazım”, Burhan Nalbantoğlu ise; “Raci” takma adlarını kullanmışlardır (Erol, 2014; Tarakçı, 2010; Vatansever, 2010). Türk Mukavemet Teşkilatı’nın amaçları ise şunlardır;

- 1- Kıbrıs’ta yaşayan Türk halkının can ve mal güvenliğini İngiliz ve Rumlara karşı korumak,
- 2- Enosis ve teröre karşı mücadele etmek,
- 3- Türk toplumunun biriliğini ve bütünlüğünü koruyarak komünizme karşı müdahale etmek,
- 4- Anavatan ile yani Türkiye ile sıcak ilişkiler kurmak ve Türk toplumunun Anavatana olan bağlılığını sürdürmek (Üçler, 2014, s. 37).

Halka bir teşkilatın kurulduğunu bildirmek ve kamuoyuna ulaşmak için ilk bildiri Kemal Tanrısevdi tarafından 15 Kasım 1957 yılında kaleme alınmış ve 1 gün sonra 16 Kasım 1957 yılında halka sunulmuştur. Kamuoyuna sunulan ilk bildiri şu şekildeydi;

Sayın Kıbrıs Halkına,

Volkan, 9 Eylül Cephesi ve buna benzer teşkilatlar lağvedilmiştir. Bunun yerine Kıbrıs Türkünün bağrından çıkmış, gerek emperyalist sömürge idaresine, gerekse Kıbrıs'ı Yunanistan'ı ilhak yolunda Enosis'i temine çalışan Rum sürülerine karşı, Kıbrıs Türklerini savunma görevi üstlenmek üzere yeni bir teşkilat kurulmuştur. Bu bir saldırı değil, savunma teşkilatıdır. Bütün Kıbrıs Türklerini bu teşkilata destek olmaya ve bu teşkilat içinde yer almaya çağırıyoruz. Türk Mukavemet Teşkilatı (Erol, 2014, s. 26).

Türk Mukavemet Teşkilatı'nın görevi, Türk bölgelerinde bulunan halkın can, mal ve namus güvenliğinin sağlanması, Türk toplumundaki bağımsızlık azminin sürekli dinç tutulması olmuştur. Ayrıca, halkın Anavatan Türkiye ile bağların koparılmaması ve herhangi bir harekât gerçekleştiğinde adaya çıkacak olan Türk kuvvetlerine yardımcı olmak teşkilatın birinci görevi olmuştur (Çetiner, 2007). Bütün ada genelinde toplamda 10 Sancak olarak örgütlenme sağlanmıştır.. Bunlar; Lefkoşa, Magosa, Larnaka, Boğaz, Serdarlı, Baf, Lefke, Limasol, Erenköy, Yeşilimak sancaklarıdır. Sancaklar ise tabur ve bölüklere ayrılmıştır. Ancak bu sancakların en zayıf yanı birbirleri ile bağlantılarının zayıf olmasıdır. Ayrıca silah bakımından zayıf olan TMT' nin silah atölyesi Lefkoşa'dadır. Kıbrıs Türk'ünün bu zor ve yokluk içindeki mücadelesi, 50 yıl önce Türk Kurtuluş Mücadelesine benzetilmiştir (Yıldırım, 2004).

TMT' nin kurulmasından sonra Türkiye'de işin içine dâhil edilmek istenmiştir. Buna istinaden, Rauf Denktaş şu sözleri söylemiştir; “ *Türk Mukavemet Teşkilatını ve silah teminini Türkiye'ye bırakmak gerekir. Çünkü bu iş üç günde memlekette şahsi ihtirasların aleti olur, kontrol edemeyiz. Bu işi Türkiye'ye mal ederiz, Türkiye bizi örgütler, böylelikle Türkiye'ye karşı sorumluluk içinde bu işi yürütürüz.*” (Yalçın, 2016, s. 287).

Kıbrıs'ta ki Türkleri korumak amacıyla Türkiye'de biri Ankara'da diğeri Antalya'da olmak üzere iki TMT kampı kurulmuştur. TMT' de görev alacak subaylar aldıkları eğitim sonrasında adaya öğretmen, din adamı, müfettiş gibi kimliklerle gönderilmesi düşünülmüştür. TMT Hücre tipi örgütlenmeyle işlerini yürütmüştür. TMT' de ki en üst düzey hücresi Fazıl Küçük, Rauf Denktaş, Rıza Vuruşkan ve Burhan Nalbantoğlu

tarafından oluşmuştur (Sömek, 2012). Türklerin EOKA saldırılarına karşı kendilerine korumaları amacıyla TMT' de ki Türk Mücahitlerine ilk yardım 16 Ağustos 1958 günü gerçekleşmiştir. Bu yardım Mersin Anamur limanından başlamış sandallarla 60 mil mesafe yol alınarak Erenköy'e gönderilmiştir (Çopur, 2014). Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, TMT' nin uzman subay, askeri kıyafet, her türlü silahın yanı sıra mali yardımda bulunma kararını vermiştir. Türkiye' de silah yardımını yapanlar ise Erenköylüler olmuştur. Türkiye'den gelen emir ile TMT' nin hiçbir resmi kurum ve kuruluş ile bağlantısının olmaması gerektiği bildirilmiştir. Kıbrıs'taki Türk Toplumunu ve liderleri için, Türkiye'nin desteği olmadan bir milli dava olamayacağı ve bu milli davanın başarısız olacağı her defasında söylenmiştir (Yalçın, 2016). TMT' nin elinde bulunan silahlar Rumların eline geçmemesi için gömülmüştür. Kıbrıs Barış harekâtı gerçekleştiğinde gömülen bu silahlar çıkarılmış ve Kıbrıs Barış Harekâtı Kolordu Komutanı olan Ersin Paşa; *"TMT' nin kontrol altına aldığı yerler olmamış olsaydı biz çok büyük zayıflıklar verirdik"* ifadesini kullanmıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin harekâtı başarıya ulaşmasından sonra TMT lağvedilmiştir. Çünkü ada, artık Türk ordusunun kontrolü altına girmişti. Artık gizli bir yer altı teşkilatına gerek kalmamıştır (Yüksel, 2009).

2.8. 1974 Yılına Kadar Meydana Gelen Olaylar

Kıbrıs adasında İngiliz hâkimiyetine son vermiş olan Londra ve Zürih Antlaşmaları aynı zamanda adanın Yunanistan'a ilhakını amaçlayan Enosis'i de engellemiş oluyordu. Ancak yaşanan gelişmeler olayların hiçte öyle olmadığını göstermiştir. Adada huzurlu ve güvenli bir ortam beklenirken Rumlar Türklere karşı zulümlerini devam ettirer. Amaçları ise hiç değişmemiş Enosis yani adanın Yunanistan'a ilhakını gerçekleştirmek olmuştur (Sömek, 2012). Kurulan Cumhuriyet'in Cumhurbaşkanı olan Makarios yapılan antlaşmalarda Türk halkına verilen hakları sindiremediğini yapılan zulüm ve haksızlıklarla göstermiş oluyordu. Bunun en önemli göstergesi Akritas Planı'nı hazırlatıp hayata geçirmek olmuştur. Böylece 3 yıllık uzlaşma ortamı bir sorun ortamı haline gelmiştir. Akritas Planının amacı 21 Haziran 1963 yılında yayımlanan Patris Gazetesinde Adadaki Türkleri yok edip adayı Yunanistan'a bağlamak olarak belirtmiştir. Akritas Planını hazırlayanlar; Akritas kod adlı Yorgias, Makarios, Klerides, Papadapulos olduğu belirtilmiştir.

Akritis Planını gerçekleştirme aşağıdaki aşamalardan geçerek gerçekleşeceği belirtilmiştir;

- 1- Anayasanın Rumlar tarafından olumsuz maddeleri değiştirilecek
- 2- Uluslar arası alanda Kıbrıs Cumhuriyeti için yapılan antlaşmalar feshedilecek
- 3- Self- Determation konusunu tekrar gündeme getirmek
- 4- Enosis, Plebisit yolu ile gerçekleştirilecek (Ayhan, 2012 s. 24).

Planı ise EOKA' nın yıkıcı eylemleri gerçekleştireceği belirtilmiştir. Bu örgütün yıkıcı eylemlerini karşı direnme gücü ise Türkiye'nin yardımlarını adaya ulaştıran TMT olmuştur. TMT ellerinde bulunan sınırlı imkânlarla rağmen kendilerini savunmaya çalışmıştır. İlk zamanlar yer altı örgütü olarak kurulan TMT bu olaylar sonucu yer üstüne çıkmış Türk ve Rum kesimi tarafından tanınır hale gelmiştir (Ayhan, 2012). Akritis Planının ilk adımı 21 Aralık 1963 yılında Türklerin Rum Polisler tarafından sokak ortasında öldürülmesi ile başlamıştır. En büyük katliam ise 24-25 Aralık Noel gününde gerçekleşmiş bu olay tarihte "Kanlı Noel" olarak adlandırılmıştır. Kanlı Noel olaylarında Dr. Binbaşı Nihat İlhan eşi ve 3 çocuğu sığındıkları banyo küvetinde kurşunlanarak öldürülmüşlerdir. Bunun gibi birçok katliam gerçekleşmiş Türkler yaşadıkları yerlerden göç etmek zorunda kalmışlardır. Türkler devlet yönetiminden uzaklaştırılmış ve böylece ortaklık cumhuriyeti bozulmaya çalışılmıştır. Bu olaylar üzerine Türkiye Garanti Antlaşması'nın 4. Maddesine dayanarak yapılan görüşmelerin hiçbir işe yaramadığını ve karşılıksız kaldığını belirterek adaya tek başına müdahale hakkını kullanmak istediğini açıklamıştır. 25 Aralık 1963 günü Türk Hava Kuvvetleri Lefkoşa üzerinde İhtar uçuşu gerçekleşmiştir. Rum tarafı bunun üzerine ertesini gün toplantı yapılmasını talep etmiştir. Lefkoşa'da gerçekleşen çatışmaları engellemek amacı ile "Yeşil Hat" diye adlandırılan bir sınır çizilmiş ve şehir ikiye ayrılmıştır. Bu hat İngiliz yönetiminin kontrolünde tutulmuş ve adanın fiilen ikiye ayrıldığının göstergesi olmuştur (Çivi, 2004; Özersay, 2002; Vatansever, 2012). Bu hat Türklere karşı yapılan katliamları bir bakıma engellemiş iki toplumu birbirinden ayırmıştır (Gibbons, 2008).

1 Ocak 1964 tarihinde Rum lider Makarios 1960 Garanti Antlaşmasını tek taraflı feshettiğini açıklamış bu olay üzerine Rumlar cesaretlenip Türkler üzerine saldırılarda bulunmuşlardır (Vatansever, 2012). Cesaretlenip saldırılarda bulunan Rumlar 6 Şubat 1964 günü Arpalık köyüne baskın yapmışlar savunmasız 5 Türk'ü katletmişlerdir

(Çopur, 2014). Makarios önderliğinde yapılan bu katliamlar Yunanistan tarafından da destek görmüştür. Bu olaylar üzerine Türkiye uluslar arası alanda barışçı yöntemlerle yürüttüğü politikalar bir sonuç vermemiş ve Türkiye BM'lerin etkisiz tutumuna karşı Haziran 1964'te Kıbrıs'a asker gönderme girişiminde bulunmuştur. Harekât tarihi 7 Haziran olarak belirlenmiştir. Ancak A.B.D. Başkanı Johnson Türkiye Başbakan'ı İsmet İnönü'ye göndermiş olduğu yazılı mektupta Türkiye'nin adaya asker çıkartmasına sert dille eleştirmiş ve engellemiştir (Tarakçı, 2012; Vatansever, 2012). Aynı zamanda bu mektuptan sonra A.B.D. başkanın talebi üzerine Başbakan İnönü harekâttan vazgeçildiğini söylemiş ve Başkan Johnson ile görüşeceğini belirterek A.B.D.'ye gitmiştir (Ayhan, 2012). Dünya tarafından Batı'nın önderi diye kabul edilen Amerika Birleşik Devletleri'nin Kıbrıs konusundaki tutumu tarafsızlık ve karışmazlık değil kendi çıkarları için haklının yanında haksızı desteklemek olmuştur. Yani başka bir deyişle Amerika Birleşik Devletleri kendine sadık ve her daim kendi saffında yer alan Türkiye yerine kendine daha uzak ve haksız olan Yunanistan'ı desteklemiştir (Gönlübol, 1996). Bu olaydan sonra Kıbrıs'a çıkarma yapmak için elinde deniz gemilerinin yetersizliği tespit edilmiş ve bilhassa deniz çıkartma gemilerinin yapımına başlanmış, diğer silah ve askeri mühimmiyatların temini sağlanmaya çalışılmıştır. Yani 1974 Barış Harekâtı'nın başarılı olmasında Johnson Mektubunun karşılığı olarak yapılan bu hazırların büyük katkısı olmuştur (Çopur, 2014).

Birleşmiş Milletler elçileri U-Thant ve Acheson Türkiye ve Yunanistan arasında arabuluculuk yapmak için her iki ülkenin temsilcilerini 1964 yılının Temmuz ayında görüşmeler için Cenevre'ye çağırmıştır. Ancak bu görüşmeler sonucunda bir anlaşma sağlanamamıştır (Cerrahoğlu, 1998). Diğer yandan Makarios adadaki Türkleri ortadan kaldırmak için saldırılara devam etmiştir. Eski EOKA lideri olan Grivas Atina'da temaslarda bulunduktan sonra Lefkoşa'ya dönmüş ve Türklerin yoğun bir şekilde bulunduğu Erenköy'de savaş başlatmıştır. Çoğu Üniversiteli olan Mücahit Türk gençleri son anlarına kadar Rum askerlerle mücadele etmişlerdir. Aynı zamanda 64 Türk jeti 9 Ağustos 1964 günü Rum askerlerini bombalamış çaresiz kalan Makarios Türk uçakları hücumu durduğu takdirde harekâta son vereceğini bildirmiştir (Alasya, 1998). 8 ve 9 Ağustos günlerinde Türk Hava Kuvvetlerine bağlı jetler Rumların askeri üslerini bombaladığı sırada jet uçagımız düşürülmüştür. Jet uçagında bulunan Yüzbaşı Cengiz Topel yaralı olarak Lefkoşa hastanesine kaldırılmış ve Rumlar tarafından işkence yapılarak şehit edilmiştir (Çopur, 2014, s. 69). Kıbrıs'ta ilk hava şehidi olan Yüzbaşı

Cengiz Topel'in naşı ısrarlı girişimler sonucu Rumlardan alındıktan sonra Kıbrıs, Adana ve İstanbul'da yapılan törenlerden sonra 14 Ağustos 1964 günü Edirnekapı'daki şehitliğe defnedildi (Sömek, 2012). 1964 yılından sonra Yunanistan adaya gizli yollardan 12 Bin civarında asker göndermiştir. 15 Kasım 1967 yılında Grivas önderliğinde Geçitkale ve Boğaziçi köylerine saldırılarda bulunulmuştur. Bu saldırılarda 24 Kıbrıs Türk'ü şehit olmuştur (Özakman, 2012). Bu saldırılar üzerine Türk Ordusu adaya doğru hareket etmiş ve Türk uçakları Kıbrıs adasına yönelmiştir. TBMM 17 Kasım'da toplanmış aldığı kararla savaş ilan etmiştir. Bu olaylar sonrasında Grivas ve ona bağlı askerler gizlice Yunanistan'a geri dönmüştür (Toluner, 1974).

Türkler Temsilciler Meclisinden dışlanmışlardı. Bunun üzerine 28 Aralık 1967 yılında Geçici Türk Yönetimini ilan etmişlerdir. Geçici yönetimin ilanıyla, yasama, yürütme, yargı sistemi düzenlenmiş ve federe bir devlet teşkilatı kurulmuştur. Türk Yönetiminin Başkanlığa Dr. Fazıl Küçük Başkan Yardımcılığına ise Rauf Denktaş getirilmiştir (Vatansever, 2012). Geçici Türk Yönetiminin temel aldığı 19 maddenin en önemlileri şunlardır;

- 1- Kıbrıs Cumhuriyeti'nin 1960 Anayasası'ndaki hükümleri geçerli hale gelinceye kadar Türk kesiminde yaşanan Türkler, Geçici Türk Yönetimi'ne bağlanacaktır.
- 2- Türk bölgesi için uygulanacak kanunlar Temsilciler Meclisi üyeleri ve Cemaat Meclisi üyelerinden kurulu Geçici Türk Meclisi tarafından çıkartılacaktır.
- 3- Geçici Türk Yönetiminin yargı görevi Bağımsız Türk Mahkemeleri tarafından yürütülecektir.

Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi Kıbrıs Türklerinin kendi emek ve alın terleriyle direnme fedakârlığının bir eseridir. Bu geçici yönetimle yasama, yürütme, yargı organları ve ordusu ile Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi tam yetkili bir otorite haline gelmiştir (Tarakçı, 2012, s. 58-59). Ancak şu da unutulmamalıdır ki 1964 yılından 1967 yılına kadar 100'ün üstünde Türk köyü terk ettirilmiş, 30.000 kişi işsiz bırakılmıştır. 100.000'e yakın Türk halkı Türkiye'den gönderilen Kızılay'ın yardımlarıyla hayatta kalmaya çalışmıştır (İsmail, 2000).

2.9. 15 Temmuz Darbesi

Yunanistan'da toplumsal sorunların yaşandığı bir dönemde Cunta Rejimi yönetimin başına geçmiştir. Bu Cunta Rejimi, uluslar arası politikada zor duruma düşmüş, bu olumsuz imajını düzeltmek amacıyla, iç politikasını gizleme yoluna giderek hedeflerini dış politikaya çevirmiştir. Bu dış politika, Kıbrıs adasında ENOSİS'i başarıyla gerçekleştirmek ve bu amaç doğrultusunda hareket etmek olmuştur (Yelice, 2007).

Öte yandan, Rum lideri Makarios Kıbrıs adasında uzun yıllardır süre gelen ENOSİS politikasının silahla gerçekleşemeyeceğini anlamıştı. Türkiye'nin de bu politikayı izin vermeyeceğini anlamış ve çözümü zamana bırakmıştır. Ancak Makarios için her şey ters gitmekteydi. Makarios'un karşısında engel olarak duranlar sadece Kıbrıslı Türkler veya Türkiye değil aynı zamanda Rumların Anavatanı olan Yunanistan Hükümeti de engel olmuştur (Yıldırım, 2004). Cumhurbaşkanı Makarios'un ENOSİS hayalini zamana bırakması, Yunanistan Cunta yönetimiyle arasını açmıştır. Cunta yönetimi en kısa zamanda ENOSİS' i gerçekleştirerek Yunan halkının güvenini kazanmak istemiştir. İlk adım olarak Albay Georgios Grivas adında milliyetçi bir subayı adaya göndermiştir. Grivas'ın amacı ise EOKA-B adında bir örgüt kurarak, Kıbrıs adasında Türklere ve Makarios yönetimine saldırılar düzenlemek olmuştur (Belen, 2006). Bir yandan Grivas önderliğindeki EOKA-B teşkilatı, diğer yandan ise Cumhurbaşkanı Makarios çıkarları uyuşmadıkları için sürekli zıt düşmüşlerdir. ENOSİS hayali için sadece Türkleri engel olarak görmemişler aynı zamanda birbirlerini de engel teşkil etmişlerdir. Adada terör olayları hızla sürerken, 27 Ocak 1974 tarihinde EOKA-B lideri Grivas'ın Limasol'da öldüğü haberi gelmiştir. Bunun üzerine Makarios bir bildiri yayınlamış, EOKA-B' yi yasa dışı ilan etmiştir. Daha sonraki günlerde, Yunan istihbaratının Grivas'ı yönlendirdiğini belirterek Yunan Hükümeti'ne bir protesto mesajı çekmiştir. 10 Temmuz 1974 yılında, bir basın toplantısı düzenlemiş ve toplantıda 650 Yunan subayın adayı terk etmesini istemiş, terk etmemesi durumunda ise bu subayların Rum Muhafız Birlikleri tarafından dağıtılacağını belirtmiştir (Ayhan, 2012). Ancak Makarios'un bu uyarılara rağmen subaylar, saldırılarından vazgeçmemiş, bunun üzerine Makarios Yunan Askeri Cunta Yönetim Başkanı olan General Gizikes'e mektup göndermek zorunda kalmıştır. Bu mektupta ise şunları belirtmiştir;

General Grivas'ın Kıbrıs'a kaçak olarak girmesini, Atina'daki bazı çevrelerin desteği ve daveti üzerine gerçekleştirdiğine dair söylenti ve kanıtlar var. Ne var ki, ilk geldiği günden Milli Muhafız Kuvvetlerinde görev yapan Yunanlı subaylarla görüşüp, onların desteği ile sözde ENOSİS için savaşacak yasa dışı bir örgüt kurmak için bir faaliyete geçtiği kesindir. Ve Kıbrıs için birçok kötülüğün kaynağı olan EOKA-B çetesini kurdu. Yurtseverlik örtüsü altında ve ENOSİS sloganlarıyla, siyasi birçok suç işleyen bu örgütün, faaliyeti bellidir. Yunanlı subaylar tarafından oluşturulan ve denetlenen Milli Muhafız, baştan beri EOKA-B' nin insan ve gereç ihtiyacını karşılayan örgüt olmuştur.

Makarios yazdığı mektupla, EOKA- B' ye restini çekmiştir. Ayrıca hem iç hem de dış sorunlarla uğraşan Yunan Hükümeti'nin geri adım atacağını düşünmüş EOKA-B belasından kurtulacağını ummuştur. Ancak umduğu gibi olmamış, Yunan Hükümeti, bir yandan sert bir cevap verirken diğer yandan ise Makarios'a devirme planlarını yapmaya başlamıştır (Yıldırım, 2004, s. 54).

Yunan hükümeti nihayetinde Makarios'u devirme kararı almıştır. Yunan Meclisindeki Kıbrıs Dosyasına göre darbeyi planlayan isimler ise şu şekildedir;

1. FedonGizikis (Yunanistan Cumhurbaşkanı)
2. AdamandiasAndruçopulos (Yunanistan Başbakanı)
3. Dimitri İoannidis (Cunta Lideri)
4. GrigoriBonanos (Silahlı Kuvvetler Başkanı)

Kıbrıs'ta bulunan Georgiçis ve Gobokis adındaki generaller 2 Temmuz 1974 yılında Yunan Hükümeti'nden aldıkları haberle 3 Temmuz 1974 günü toplanmış ve 15 Temmuz 1974 günü yapacak olacakları darbeyi planlamaya başlamışlardır. Yapılan bu toplantıda darbenin 15 Temmuz 1974 günü saat 08.15 gerçekleştireceklerini kararlaştırmışlar ve Yunan Hükümetine haber vermişlerdir (Çopur, 2014). 15 Temmuz 1974 günü Milli Muhafızlarca Yunanlı Subaylarından oluşan darbe gerçekleşmiştir. Darbe girişiminin adı ise “ Afrodit Planı” olarak adlandırılmıştır. İlk olarak Makarios'un başkanlık sarayı bombalanmış radyo Makarios'un öldüğünü duyurmuştur. Ancak gerçek sonradan anlaşılmış, Makarios ölmemiş saraydan farklı bir kılıkta kaçarak adadaki İngiliz üssüne sığınmış ve oradan Londra'ya kaçmıştır (Arık, 2011). 15 Temmuz 1974 darbesiyle Makarios devrilmiş yerine ise Yunan Hükümeti tarafından bir Türk düşmanı olan, E.O.K.A. liderlerinden Nikos Sampson geçirilmiştir. Cumhurbaşkanı olan Sampson'un ilk faaliyeti ise, Kıbrıs Elen Cumhuriyeti'ni ilan etmek olmuştur. Bu olaylar sonucunda Kıbrıs'taki Türk toplumu için büyük tehlikeler

ortaya çıkmıştır. Bu olaylar karşısında İngiltere ve ABD, adada anayasal düzenin bozulduğunu belirtmiş, darbecileri tanımadığını söylemiştir (Çivi, 2004; Burhan, 2012).

2.10. Birinci Kıbrıs Barış Harekâtı

15 Temmuz 1974 tarihinde Yunan Cunta Yönetimi tarafından, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı aynı zamanda Rum tarafın lideri olan Makarios'a bir darbe yapılmıştı. Yunan subaylar tarafından yapılan bu darbe, Afrodit-3 harekâtı adıyla sabah 08.00 sularında gerçekleştirildi. Bu darbe sonucunda, Kıbrıs Helen Cumhuriyeti kurulmuş başına ise, bir Türk düşmanı olan Nikos Sampson'ın getirildiği bildirilmiştir (Ayhan, 2012). Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanı Bülent Ecevit darbe gerçekleştiği sırada, Amerika baskısı ile gerçekleştirilen haşhaş ekimi kanunun ekim yasağını kaldırıldığını müjdelemek için Afyon'da bulunmaktaydı. Darbe haberini alan Ecevit, basın mensuplarına şu demeci vermiştir; *“Kimse Kıbrıs'taki kargaşalığı fırsat bilerek Türklerin haklarına dokunmaya kalkışmasın. Hiçbir oldubittiği kabul etmeyiz. Türklerin haklarına el sürmeyiz, sürdürmeyiz.”* Ecevit, bu demeci verdikten sonra Başbakan Yardımcısı Necmeddin Erbakan'ı arayarak, Bakanlar Kurulu'nu toplamasını istemiş ve altı saat içinde Ankara'ya geçmiştir.

Diğer bir yandan ise, Kıbrıs'ta bulunan Rauf Denктаş, Ankara ile temaslarda bulunarak, Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahale yapmasının zorunlu hale geldiğini bildirmiştir. Müdahale yapılmazsa, Türkiye ve Kıbrıs Türkleri için olumsuz sonuçlar doğacağı mesajını vermiştir. Diğer bir yandan ise, Kıbrıs Türklerini telaşa sokmamak için ada bulunan Bayrak Radyosundan darbenin Rumların iç sorunu teşkil ettiğini Kıbrıs'taki Türkleri ilgilendirmedığını duyurmuşlardır (Tarakçı, 2012).

Başbakan Ecevit, Ankara'ya döndükten sonra Bakanlar Kurulunu toplamış Kuvvet Komutanlarıyla istişare içinde bulunarak her şeye hazırlıklı olmak gerektiğini belirtmiştir. Bakanlar Kurulundan tam yetki alarak, diğer bir garantör devlet olan İngiltere'nin başkenti Londra'ya görüşmeye gitmeye karar vermiştir. 17 Temmuz 1974 yılında Londra'ya giden Ecevit, adadaki dengelerin değiştiğini belirterek şu cümleleri söylemiştir; *“ Kan dökülmesini ve NATO'da tamir edilmeyecek bir yara istemiyorsanız harekate birlikte katılalım. Türk ordusunun Kıbrıs'taki İngiliz üslerini kullanmasını kabul edin. Üslerinizden adaya girersek harekât kansız olur. Sizi Garanti Antlaşması*

uyarınca göreve çağırıyorum.” Ancak İngiltere adaya herhangi bir müdahale istememiştir. İki NATO üyesi Türkiye ve Yunanistan ile ilişkiler zedelenmeden politik yoldan sorunların halledebileceğini düşünmüştür (Yelice, 2007, s. 101-102). Ecevit Londra’da İngilizlere olayın her yönünü anlatmış, Türkiye’nin ne kadar kararlı olduğunu göstermeye çalışmıştır. Ancak, İngilizler Türkiye’nin adaya müdahalede bulunacağını ihtimal vermemişlerdir. ABD Hükümeti ise bu olaylar karşısında tepkisiz kalmamış, Dış İşleri Bakan Yardımcısı Sisko’yu ABD’den Londra’ya göndermiştir. Başbakan Ecevit ile görüşen Sisko, ABD’nin taleplerini tekrarlayarak, Türk-Yunan savaşını ve bunun ardından Sovyetlerin Kıbrıs adasına müdahale yapılabileceğini belirtmiş, meselelerin politik ve siyasi yollarla çözülebileceğini tekrardan hatırlatmıştır (Yıldırım, 2004). Ecevit yapılan görüşmelerin beklenildiği gibi olumsuz sonuçlanmasından sonra Ankara’ya geri dönmüştür. Artık Kıbrıs’a harekât yapılacağı kesinleşmiştir. 19 Temmuz 1974 akşam saatlerinde Türkiye Büyükelçisi Asaf İnan, Rauf Denктаş ile görüşerek, “ *Türkiye 20 Temmuz sabah 05.00 adaya geliyor*” diyerek Rauf Denктаş’tan hazırların yapılmasını istemiştir (Erol, 2014, s. 243).

Yapılacak olan harekât öncesinde Türkiye ve Yunanistan askeri birliklerinin sayısı şu şekildedir. Kara Kuvvetleri olarak Türkiye’nin 365 bin askeri bulunurken bu sayı Yunanistan için 120 bindir. Deniz Kuvvetleri olarak Türkiye’nin 40 bin askeri bulunurken Yunanistan’ın ise 12 bindir. Hava Kuvvetleri olarak Türkiye’nin sayısı 50 bin iken Yunanistan’ın 12 bindir. Savaş uçakları bakımından Türkiye’nin savaş uçağı 360 iken Yunanistan savaş uçak sayısı 200 dür. Denizaltı sayısı bakımından Türkiye’nin 17 iken Yunanistan’ın 7 dir. Türkiye’nin torpido sayısı 14 iken Yunanistan’ın torpidosu bulunmamaktadır. Böyle bir tablo karşısında harekât gerçekleştirilecektir (Küçük, 2017).

Türkiye, 19 Temmuz 1974 yılında Garanti Anlaşma’sının maddelerine dayanarak, Kıbrıs’ın bağımsızlığı ve adada bulunan Türk vatandaşlarının hakları için adaya çıkarma kararı almıştır. 19 Temmuz akşamı Mersin limanından 22 Türk savaş gemisi harekâta geçmiştir (Koç, 2016). Harekât başlamadan hemen önce 14 ilde sıkıyönetim ilan edilmiştir. Sıkıyönetim ilan edilen bu iller; Ankara, Adana, Aydın, Balıkesir, Çanakkale, Edirne, Hatay, İçel, İstanbul, İzmir, Kırklareli, Manisa, Muğla, Tekirdağ illeridir (Ayhan, 2012). 20 Temmuz 1974 sabah saatlerinde ise Türk jetleri, Lefkoşa’nın güneyindeki Gönyeli Ovasına Türk askerlerini paraşütlerle bırakmışlardır. İlk Türk

paraşütçüsü ise saat 06.05'te adaya ayak basmıştır. 20 Temmuz 1974 sabahı saat 06.10 da Başbakan Ecevit Ankara Radyosundan adaya yapılan harekâtı şöyle duyurmuştur;

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin, Kıbrıs'a indirme ve çıkarma harekâtı başlamış bulunuyor. Allahtan bütün milletimize, bütün Kıbrıslılara ve bütün insanlığa hayırlı olmasını temenni ederim. Bu şekilde insanlığa ve barışa büyük hizmette bulunacağımıza inanıyoruz. Öyle inanıyorum ki kuvvetlerimize ateş açılmaz ve kanlı bir çatışma olmaz. Biz aslında savaş için değil barış için, yalnız Türklere değil, Rumlara da barış getirmek için adaya gidiyoruz. Bu karara ancak tüm politik ve diplomatik yolları denedikten sonra mecbur kalarak vardık. Türkiye'nin bu harekâtı insanlığa bütün Kıbrıslılara hayırlı olmasını dilerim. Allah'ın milletimizi ve bütün insanlığı felaketlerden korumasını dilerim (Çopur, 2014, s. 39).

Rauf Denктаş harekât sırasında Kıbrıs'ta bulunmaktaydı. Kıbrıs'a yapılacak olan harekât ise Türk Hükümeti tarafından 19 Temmuz günü gece 21.00 sularında bildirilmişti. Denктаş kurmalarıyla birlikte harekât anında yapılacakları planlamış ve sabah saatlerinde harekât gerçekleştiği sırada Bayrak Radyosuna giderek Kıbrıs Halkına şu şekilde seslenmiştir;

Türk Silahlı Kuvvetleri, şu dakikadan itibaren adanın çeşitli yerlerine çıkmaya ve inmeye başlamıştır. Yapılan bu harekât, bağımsızlığımızın garantisi olarak 1960 antlaşmalarının Anavatanımız Türkiye'ye vermiş olduğu hak ve yetkilere dayanmaktadır. Bu bir ihtilal değildir. Kıbrıs'ın bağımsızlığını, ülke bütünlüğünü ve güvenliğini yeniden kurmak için, girişilmiş ve sadece bu gayeyi güden sınırlı bir polis harekâtıdır. Bu müdahale devamlı surette dost geçinmek istediğimiz ve bağımsızlığımızın ortak kurucusu olan Rum toplumuna karşı girişilmiş bir harekât değildir. Tam aksine hak ve hürriyetleri Yunanistan'daki Cunta adına ellerinden zorbalık ve silah yoluyla alınmış Rum halkına meşru hak ve hürriyetlerine kavuşturmak, başlarına oturmuş Cunta ağalarını bertaraf etmek meşru hükümeti kurmaktır Zafer Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyetinin savunucusu olan tüm Kıbrıslılarıdır. Allah kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları ve onların ayrılmaz bir parçası olan Mücahit Ordumuza kuvvet bahşetsin. Zafer nasip eylesin. Zafer haktan yanadır (Yıldırım, 2004, s. 74).

20 Temmuz 1974 tarihinde Türk silahlı kuvvetlerinin adaya çıkarma yapacağı birlikler ve birliklerin hedefleri şu şekilde idi;

Hava İndirme Tugayı Hedefleri

1'inci Paraşüt Taburu: Karatepe, Ağırdağ güneyini savunma

2'inci Paraşüt Taburu: Ozanköy'ü ele geçirme

3'üncü Paraşüt Taburu: Deliktepe ve Bufefento'yu ele geçirme

4'üncü Paraşüt Taburu: Destek kuvveti idi. Kıbrıs Türk Kuvvetleri emrinde bölük bölük kullanıldı.

Komanda Tugayı Hedefleri

1'inci Komando Taburu: Karmi ormanını ele geçirme,

2'inci Komando Taburu: Aslan Tepe ve Şahin tepe'de harekâta hazır olma

3'üncü Komando Taburu: Girne istikametinde taarruz, Platini'ye çıkan birliklerle birleşme

Nevşehir Jandarma Komando Taburu: Dikmen Tepeyi ele geçirme.

Çakmak Özel Görev Kuvveti: Platini'ye çıkma, inen ve çıkan birliklerle birleşme.

Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı: Atma ve indirme bölgelerini işaretleme

1'inci Paraşüt Taburu ilk olarak 06.05'te tek çıkış olarak Kırnı bölgesine atlamaya başlamış ve atlama sahası Dağyoluna kadar uzanmıştır. Zafer Mücahit Taburu, bu bölge etrafında atma/atlamayı emniyete almış ve güvenli paraşüt indirmeleri sağlamıştır. İkinci Paraşüt Taburu ise saat 06.05'te Hamitköy bölgesine paraşüt hücumunu gerçekleştirmiştir. Birlikler inen inmez Kırnı'da toplanmışlardır. Rum tarafından ateş atımı fazla olmadığı için rahat inen tabur askerlerinin içinde Hava İndirme Tugay Komutanı Sabri Evren'de vardır (Gürcan, 2013). Hava indirme görevlerini yapan paraşüt taburları, planlarını uygulamak için, görev yerlerine geçmeye başlamışlardır. 1 inci Paraşüt Taburu batıda Dağyolu ile Göçeri arasına yerleşmiştir. 2 inci Paraşüt Taburu iniş güzergâhı olan Gönyeli bölgesine intikal etmiştir. Ancak, yoğun Rum ateşine maruz kaldığından dolayı silahları kurtarmakta çok yavaş kalmış fakat bazı birliklerle Boğaz bölgesine ulaşılabilmiştir.

20 Temmuz öğle saatlerine kadar Hava İndirme Tugayı'nın tüm birlikleri Ada'ya yapılan paraşüt hücumunu başarıyla tamamlamıştır. İndirme esnasındaki toplam kayıp ise biri subay olmak üzere 2 şehit ve 18 yaralıdır. Hava İndirme Harekâtı büyük bir baskın ve mükemmel denilecek kadar işbirliği sayesinde yok denecek kadar az bir zayıyla gerçekleşmiştir. Fakat iniş yapan birliklerin bazıları bölgeye tam hâkim olamadıkları için, diğer inen ekiplerle bütünlük sağlayamamışlardır.

Hava indirme planıyla adaya ine Türk askerlerinin baskınlarına karşı büyük şok yaşayan Rum Muhafız Ordusu Birlikleri ilk saatlerde mevzilerinden yaptıkları ateş dışında herhangi bir etkili hareket yapamamışlardır. Mammari Bölgesinde bulunan tank taburu Türk Hava Kuvvetlerinin gerçekleştirdiği hücum harekâtı ile imha edikmiş birkaç tank kendisini saklayabilmiştir (Çetiner, 2007).

Hava İndirme Tugayı'nın ikişer taburu artık adaya inmiş zor olan kısım atlatılmış durumdaydı. Havadan gelecek diğer birlikler için Lefkoşa ile Beşparmak Dağları arasında güvenli bir ortam oluşturulmuştu. Komando Tugayı'nın 3. Taburu saat 15.45 civarında Jandarma Komando Taburu ise akşama doğru 19.00 civarında adaya ayak basmış bulunuyordu. Harekâtın ilk günü akşam saatlerinde Hava İndirme Tugayı beş taburla komando Tugayı ise dört taburla adaya ayak basmış bulunuyordu. Atlama ve inme birlikleri Beşparmak Dağları üzerinden geçişi esnasında Rumların yoğun ateşi ile karşılaştı. Daha önceden planlanan hedefe iniş esnasında sadece bir helikopter ateş esnasında isabet almıştır. Oda hemen onarıldığından dolayı zayıyat çok olmamıştır (Tarakçı, 2010; Yıldırım, 2004).

Harekâtın en önemli ve en kritik safhası ise denizden adaya çıkarma safhasında olmuştur. 19 Temmuz saat 11. 30 da harekât eden deniz birlikleri, Adatepe, Tınaztepe, Çakmak, Kocatepe, ile Berk Firkateyni himayesindeki Ertuğrul gemisi ve bunun yanında 33 çıkarma gemisinden oluşmuştur. Türk çıkarma filosu 21 saat süren yolculuk sonucunda 20 Temmuz sabahı Girne'ye az mesafe uzaklıkta olan Pladini plajına varmıştır (Baday, 2009). Aynı anda Mersin'den çıkan 6 boş ticaret gemisi ise Rumları şaşırtmak amacı ile Magosa plajına sahte bir rota çizerek kıyıya doğru harekât etmiştir. Bu sahte ve şaşırtmaca taktikle Pladini plajına herhangi bir sorun olmadan başarılı bir şekilde çıkarma yapılmasına yol açmıştır ve harekâtı kaderini değiştirmiştir. Tuğgeneral Süleyman Tuncer komutasındaki Çakmak Amfibi Özel Kuvvet Komutanlığına ait ilk çıkarma birlikleri, ilk olarak LCM 314 çıkarma gemisi ile sabah saat 08.57 de karaya ayak basmışlardır (Çopur, 2014). Bugüne kadar dünyada yapılan deniz savaşlarında sahile yaklaşan savaş gemileri ilk kıyıyı bombalamış, çıkarma yapacakları bölgeyi yumuşatmışlar daha sonra çıkarma yapacak birlikler kıyıya yaklaşarak çıkarma yapmışlardır. Ancak Kıbrıs'a yapılan bu harekâta ateş edilmedikçe ateş etmeme emri üzerine sahile ateş açılmamıştır (Tarakçı, 2010). Albay İbrahim Karaoğlanoğlu komutasındaki 50. Piyade Alayı çıkarma yapmaya başlamış ve bu çıkarma 3 saat sürmüştür. Birlikler herhangi bir direniş olmadan ve zayıyat vermeden kolaylıkla kıyıya

ulaşmışlardır. Çıkarma yapılırken düşman tanksavar ile karşılaşmış ve imha edilmiştir. Çıkarma yapan birlikler bölgeye hâkim olan tepeleri ele geçirmişlerdir. Denizden gelen çıkarma yaklaşık olarak öğle saatlerinde bitmiştir. Çıkarmanın bittiği saatlerde düşman direnişi artmış, Türklerin çıkarma yaptığı kıyıya yoğun bir şekilde bombalama gerçekleştirmişlerdir. Ancak Türk Hava Kuvvetlerine ait jetler ve kıyıdaki donanmalar var güçleri ile düşmanı ateş yağmuruna tutmuştur. Bu çatışmalar esnasında Çakmak Özel Görev Kuvveti fazla ilerleme yapamamış ancak çıktıkları mevzileri korumuşlardır. Bu esnada, Türk askerlerini boşaltan çıkarma gemileri tekrar destek kuvvetleri almak için Mersin limanına geri dönmüştür (Yıldırım, 2004).

1974 Kıbrıs Barış Harekâtın da ilk defa Levent olarak isimlendirilen Türk Deniz Piyadeleri Kıbrıs sahiline çıkmış ve ada başlarını tutmuşlardır. Böylece arkasından gelecek birliklerin sorunsuz bir şekilde çıkmasını sağlamışlardır. Saat 09.10 da sahil gerisindeki iki katlı bir binanın üst katına ilk defa bir Türk bayrağı çekilmiş, bu yüzden çıkarma yapılan bu Pladini Plajına Türkler tarafından “Levent” Plajı denilmiş ve sonraki yıllarda hep bu şekilde anılmıştır. Deniz çıkarması sırasındaki ilk şehidimiz, kapak onarımı için harekâta katılan elektrik ustası Ahmet ERSOY’ dur. İlk günün sonunda ise Deniz Piyadesinden çıkarma esansında ve sonrasında toplam 11 şehit verilmiştir (Üçler, 2014).

Harekâtın ikinci günü 21 Temmuz 1974 tarihinde saat 09.50 sularındaki çıkarmada hava ve deniz kuvvetlerinin arasındaki anlaşmazlıktan ve iletişim kopukluğundan dolayı Kocatepe savaş gemisi Yunan gemisi sanılarak Türk kuvvetleri tarafından batırılmıştır. Olay sonucunda 1 gemimiz batmış ve 54 deniz askerimiz şehit olmuştur. Aynı gün Rum tarafında da benzer olaylar görülmüştür. 3 Yunan uçağı Türk uçağı sanılarak düşürülmüş ve 100 Yunan komandosu ölmüştür. 21 Temmuz günün özetine bakıldığında, düşmanın ateşli saldırıları ve yoğun taarruz Türk askerini oldukça zor durumda bırakmış ve Türk askeri istenilen hedeflere tam olarak ulaşamamıştır. Buna rağmen 3. Paraşüt Taburu tarafından Rum boğazı düşman elinden alınarak Kolorduya karşı yapılacak olan tehdit eden unsurlar ortadan kaldırılmıştır (Küçük, 2017). Yoğun çatışmaların olduğu harekâtın ikinci gününde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk Rauf Denktaş’ gönderdiği telgrafta şunları söylemiştir;

Türk milletinin insan haklarına, özgürlüklerine ve her tür anlaşmaların esasını teşkil eden şeref sözüne sadakatini ispatlayan kahraman silahlı kuvvetlerimizin Kıbrıs'ta giriştiği harekâtın, ulusumuz, Kıbrıslı kardeşlerimiz ve diğer ilgililer için hayırlı olması, barış ve mutluluklar getirmesi dileklerinize katılıyor, adada huzurlu ve aydınlık günlerin doğmasını temenni ediyorum (Yılmaz, 2014, s. 49).

Kıbrıs'a yapılan harekâtın Türkiye ile İngiltere'nin arasında gerginliğe sebep olmuştur. İngiltere Kıbrıs'a yapılacak harekâtın yapılacağını en azından yakın bir zamanda gerçekleşeceğini ummamıştır. İngilizler yapılan bu harekâtı radyodan duymuş ve şok etkisi yaratmıştır. Bunun sonucunda Türkiye'ye tepkisi sert olmuştur. İngiltere Dış İşleri Bakanı Callaghan İngiltere'de bulunan Türkiye'nin Büyükelçisi Rıfat Menemencioğlu'nu makamına çağırması ve harekât öncesinde kendilerine bilgi iletilmediği için Türkiye'yi kınamıştır. Ayrıca Türklerin yaptığı bu harekâtı gereksiz bulmuş, çünkü adada Türklere yönelik bir saldırı olmadığını belirtmiştir. Menemencioğlu ise Callaghan'a cevap olarak, kendisinin de harekâttan haberinin olmadığını, operasyonu BBC'den duyduğunu belirterek mesajları Türkiye'ye ileteceğini belirterek yanından ayrılmıştır. Callaghan Kıbrıs'a yapılan harekâtı bir an önce bitirilmesini istemiş ve Türkiye'ye yoğun baskı uygulamıştır. Bir an önce ateşkesi sağlamak politikası olmuştur. ABD Dış İşleri Bakanı Kissenger ile yoğun diplomatik ilişkiler yürüterek dada çatışmanın sonlandırılması için beraber hareket etmişlerdir (Coşkun, 2015). Bu politik ilişkiler doğrultusunda BM Türkiye'ye ateşkes kararı almasını istemiştir. Ancak Türkiye bu kararı ağırdan almış, adada hedeflediği hatta ulaşmak istemiştir. ABD Dış İşleri Bakanı Kissenger Başbakan Bülent Ecevit'i 16 kez aramıştır. Gerek ABD, İngiltere ve BM'nin Türkiye nezdindeki faaliyetleri sonucunda gerekse Türk askerinin adadaki durumu neticesinde BM Güvenlik Konseyi'nin 353 sayılı kanunu kabul edilerek 22 Temmuz 1974 saat 17.00'da Türkiye adada ateşkes ilan ettiğini duyurmuştur (Apuhan, 2017).

Kıbrıs'a yapılan birinci harekâtın sonuçları şu şekilde belirtilmiştir.

- Kıbrıs Barış Harekâtı'nı ana hedefi; harekâtın baskın tarzında olması, çıkan ve atlayan birliklerin en kısa sürede birleşmesi ve güvenli bir askeri ortamı amaçlanmış ve gerçekleşmiştir.
- 50 yıldan beri savaşımayan Türk Silahlı Kuvvetleri, zor ve büyük ölçüde taktik ve plan gerektiren harekâta, havadan indirme ve atma yaparak sahilten de çıkarma yaparak Beşparmak Dağlarının güneyinde birleşmeyi başarmış ve dünya kamuoyunun takdirini kazanmıştır.
- Tarih boyunca Kıbrıs'a yapılan çıkarmalar Magosa limanından gerçekleşmiştir. Adanın doğal yapısı ve arazi yapısı incelendiğinde Magosa'dan çıkarma yapmak en mantıklısı olmuştur. Buradan çıkarma yapılacağını düşünen

Rumlar buralara mevzi hazırlamışlardır. Girne Bölgesi ise harekâta en az elverişli olan bölgedir. Türk Silahlı Kuvvetleri bu bölgede bulunan Pladini bölgesine çıkarma yaparak çıkarmayı baskın etkisi yaratmış ve bu harekâtın başarılı olmasında en büyük ve en kritik etmen olmuştur.

- Yapılan bu harekât, hem Rumların hem de Yunanlıların “ Megala İdea” olarak isimlendirdikleri büyük Yunanistan ülküsü ile “Enosis” olarak nitelendirdikleri Kıbrıs’a Yunanistan ilhakı düşüncelerini tarihe gömmüşlerdir (Çopur, 2014, s.120).

2.11. Cenevre Konferansları

2.11.1. Cenevre Konferansı

Kıbrıs’a yapılan harekâttan sonra Kıbrıs Cumhurbaşkanı Nikos Sampson 23 Temmuz günü Cumhurbaşkanlığından çekilmiş, yerine ise Rum Temsilciler Başkanı Glafkos Klerides geçmiştir. Aynı sıralarda ise Yunanistan’daki Cunta Yönetimi istifa etmiş, başa ise yedi yıldır sürgünde bulunan Konstantin Karamanlis başa geçmiştir.

Birleşmiş Milletler, Güvenlik Konseyi’nin 353. Sayılı kanununun 5. Maddesine göre anayasa düzeninin yeniden kurulması amacıyla Yunanistan, Türkiye ve İngiltere’nin görüşmelere başlamasını istemiştir (Belen, 2010). Kıbrıs’ta sürekli bir barış sağlanması için Cenevre’de yapılacağı kararlaştırılan konferans 25 Temmuz 1974 tarihinde başlamıştır. Görüşmeye üç garantör ülkenin dış işleri bakanları katılmıştır. Türkiye’yi Turan Güneş, Yunanistan’ı Yorgo Mavros, İngiltere’yi ise James Callaghan temsil etmiştir. Cenevre’deki görüşmeler 25-30 Temmuz arasında 6 gün sürmüştür. Bu görüşmelerde Türkiye, Türklerin güvenliğini Türk polisinin yapması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca, Rauf Denktaş’ın Başkan Yardımcılığı görevine getirilmesini istemiştir (Tarakçı, 2010).

Birinci Cenevre Görüşmelerinde, Kıbrıs’a yapılan harekâtın eskiyi kabul etmek değil, yeni durumlarında gündeme getirilmesi istenmiştir. Başbakan Ecevit görüşmeler sırasında Türkiye’nin görüşünü şu şekilde açıklamıştır;

Hiç kimse Kıbrıs sorunu görüşülürken, Kıbrıs’ta hiçbir şey olmamış gibi, hiç bir şey değişmemiş gibi düşünemez ve konuşamaz. 20 Temmuz 1974 sabahından itibaren Kıbrıs’ta çok şey değişmiştir. Bu gerçek, herkes tarafından gerçekçi bir

şekilde göz önünde tutulmadıkça Kıbrıs sorununa anlaşma yoluyla çözüm bulunamaz.

Cenevre’de toplanan Kıbrıs konferansının temel amacı, Zürih ve Londra Antlaşmalarından hareketle anayasal düzenin yeniden kurulması olmuştur (Çetiner, 2007, s. 111).

Birinci Cenevre Konferansı 30 Temmuz 1974 tarihinde sona ermiş ve Cenevre Deklarasyonu üç Garantör Devletin Dış İşleri Bakanları tarafından imzalanmıştır. Deklarasyonun ana hatları şu şekildedir.

1960 Anayasa düzeninin yeniden tesisi hakkında mutabakat olmakla beraber bundan önce alınması gereken bazı tedbirler vardır. Kıbrıs’ta taraflar 31 Temmuz 1974 saat 24.00’ te kontrolü altında bulundurdukları alanı genişletmeyeceklerdir. 30 Temmuz ateşkes çizgisinde BM güçlerinin kontrolünde bir güvenlik bölgesi tesis olunacaktır. Kıbrıs Yunan ve Rum kuvvetlerinin muhasarası altında olan bütün Türk bölgelerinden bu kuvvetler çekilecek ve düzeni tesis için tekrar bir araya geleceklerdir. Denktaş, 1960 Anayasası çerçevesinde derhal Cumhurbaşkanı Yardımcısı görevine başlayacaktır. Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi anayasal düzen kurulana değin devam edecektir (Arık, 2011, s. 18).

Birinci Cenevre Protokolü Türk diplomasisi bakımından büyük bir zafer olarak görülmüştür. Türkiye bu protokolün imzalanmasıyla askeri müdahalenin hukuksal meşruluğunu onaylatmış ve adadan askerini çekmenin şartlarını belirtmiştir. Cenevre Konferansına Türkiye’yi temsil eden Dış İşleri Bakanı Turan Güneş Konferans hakkında şunları belirtmiştir. “ *Siyasi doğrultumuz vardı. Burada elde ettiğimizi sanıyorum daha önce söyletmeyi kabul ettiremediğimiz bir kelimeyi kabul ettirdik. Kıbrıs’ta otonom ve muhtar bir Türk bölgesi olduğu vakidir. Türklerin Kıbrıs’ta kendilerine ait bir idareleri olacak Ayrıca somut önerilerimizin hepsini kabul ettirdik.*” Diyerek Türkiye’nin konferanstaki diplomatik zaferini belirtmiştir (Küçük, 2017, s. 90).

Dünya basını da görüşmeleri yakından takip etmekteydi. Amerika bulunan UPI Ajansıda konferansı yakından takip edenler arasında olmuştur ve görüşmelerin sonucunu şu şekilde belirtmiştir; “ *Callaghan Türklere Karamanlis’i devirecek ağır şartlar öne sürmemelerini istemişti. Yine de Yunanistan’ın kabullendikleri oldukça ağırdı. Anlaşma Türkiye’yi kuvvet bulundurma gücü vermişti. Barış şimdilik gelmiş gibi görünmektedir. Ancak dış işleri bakanlarının önlerinde daha uzun bir siyasi tartışma devresi vardır.*”

Sonunda Birinci Cenevre Görüşmeleri 30 Temmuz 1974 yılında sona ermiştir. Harekâtın başladığı 20 Temmuzla görüşmelerin sona erdiği 30 Temmuz arasında 10 gün geçmişti ve bu süre zarfında cesur adımlar atılmıştır (Yıldırım, 2004, s.133).

2.11.2. 2. Cenevre Konferansı

30 Temmuz 1974 Cenevre’de yapılan görüşmelerin sonunda 8 Ağustos 1974 tarihinde görüşmelerin devamı ve nihai sonuca ulaşılması için 2. Cenevre Konferansı’nın toplanılması kararlaştırılmıştır. Kararlaştıran tarihte, Türkiye Dışişleri Bakanı Turan Güneş, Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgo Mavros, İngiltere Dışişleri Bakanı James Callaghan’ın katımlarıyla 2. Cenevre Konferansı başlamıştır. Konferansa 10 Ağustos 1974 yılında ise Kıbrıs adasındaki Türkler adına Rauf Denktaş ve Rumlar adına ise Glafkof Kleridis’in katılımıyla görüşme katılımcı sayısı beşe çıkmıştır (Baday, 2009).

Yapılan 2. Cenevre görüşmelerinde, Türkiye’nin tezi “Kıbrıs’ın bağımsızlığının ve Kıbrıs Türklerinin güvenliğinin sağlanması şartını sağlayan coğrafi esaslara dayanan ikili otonom idare olmalıdır” şeklinde olmuştur. Türk temsilciler 1. Cenevre Konferansı’nda alınan kararları uygulanmasını, 24 saat içinde adadaki Türk köylerinin Rumlar tarafından boşaltılmasını istemiştir. Ancak Yunan ve Rum tarafının bu kararlara uymaması görüşmeleri çıkmaza sokmuştur (Tarakçı, 2010). Yunan Hükümeti, beklendiği gibi oyalama taktikleri sergileyerek, görüşmeleri amacından saptırmak için uğraşlara başlamıştır. Kesin ateşkes hükümlerine rağmen adadaki Türk köyleri hala boşaltılmamıştır. Bu yüzden dolayı adada kesin bir ateşkes hattı çizilememiştir. Konferans tam bir kısır döngü içine girmiştir. Yapılan barış harekâtında Türk Silahlı Kuvvetleri adanın küçük bir bölümüne hâkim olmuştur ve neredeyse adanın %80’ine yakın yerler güvenli bölgenin dışında kalmıştır. 10 Ağustos 1974 tarihinde Türkiye Dışişleri Bakanı Turan Güneş, İngiltere Dışişleri Bakanı Callaghan arasında özel bir görüşme olmuştur. Bu özel görüşmede Güneş, Callaghan’a yeni bir öneri sunmuştur. Bu öneriye göre;

- 1- Kıbrıs Cumhuriyeti iki toplumdan kurulu bağımsız bir devlet olacaktır.
- 2- Cumhuriyet, altı kantonlu muhtar bir Kıbrıs Türk bölgesi ve iki kantonlu muhtar bir Kıbrıs Rum bölgesinden meydana gelecektir.
- 3- Muhtar Türk bölgesinin yüzölçümü, Kıbrıs yüz ölçümünün % 34’ünü kapsayacaktır.

4- Coğrafi hudutları dâhilinde her kantonun tüm kontrolü kendi idaresi altında olacaktır (Çetiner, 2007, s. 124).

Bu görüşmeler sırasında, Amerika’da bulunan büyükelçi Melih Esenbel, görüşmelerde sonuç alınmadığı takdirde Türkiye’nin tekrar adaya harekât düzenleyeceğini Kissenger’e bildirmiştir. Esenbel’in ifadesine göre Kissenger, adaya yapılacak olan harekâta yeşil ılık yakmıştır. ABD Hükümeti ise bu durumu, ABD’nin politikası olmadığını Kissenger’in kendi kişisel düşüncesi olduğunu belirtmiştir (Apuhan, 2017).

Bu gelişmeler üzerine 13 Ağustos 1974 tarihi akşam saatlerinde Cenevre de taraflar son kez toplanmıştır. Türkiye Dışişleri Bakanı Güneş’in önerilerine, Yunan ve Rum tarafından cevap beklenmekteydi. Ancak Yunanistan Dışişleri Bakanı Klerides cevap için 48 saat süre istemiş ve bunun üzerine Türkiye Dışişleri Bakanı Turan Güneş “ *Artık burada görevimiz bitmiştir*” diyerek toplantıyı terk etmiştir. İkinci Cenevre görüşmelerinde bekleneni alamayacağını gören Dışişleri Bakanı Güneş, Kıbrıs’a yapılacak olan harekâtın başlaması için Ankara Hükümetine “Ayşe Tatile Çıksın” parolasıyla bildirmiştir. Ayşe, Dışişleri Bakanı Turan Güneş’in 18 yaşındaki kızıdır (Belen, 2010, s. 82). “Ayşe tatile çıkabilir” ifadesi, Başbakan Ecevit, Dışişleri Bakanı Güneş ve Genel Kurmay Başkanı Semih Sancar arasında parola olduğu belirtilmiştir. Bunun anlamı ikinci Kıbrıs Barış Harekâtı’na başlanabilir demektir. Buna takiben Başbakan Ecevit, Sancar’ı arayarak parolayı belirtmiş ve Kıbrıs’a ikinci barış harekâtı başlatılmıştır.

Sonuç olarak; yapılan ikinci Cenevre görüşmelerinde, İngiltere temsilcisi Callaghan Türkiye’nin belirttiği önerileri reddetmiş, Yunan temsilcisi Mavros ve Rum temsilci Klideris ise olumsuz yanıt vermiştir. Böylece İkinci Cenevre Görüşmelerinden de yanıt alınamamıştır. Nihayetinde, Genel Kurmay Başkanlığınca, 14 Ağustos 1974 Çarşamba günü sabah saatlerinde İkinci Kıbrıs Barış Harekâtı’nın emri verilmiştir (Çopur, 2014).

2.12. İkinci Kıbrıs Barış Harekâtı

Türk Silahlı Kuvvetleri, Kıbrıs’ta yaşanan olayları ilk olarak görüşmeler yoluyla halletmek istemiştir ve müzakerelere başlamıştır. Ancak İngiliz, Yunan ve Rum tarafından beklenen dönütleri alamayınca harekâtı kaldığı yerden devam etme kararı almıştır. Harekâtın 17 Ağustos günü yapılacağı tüm birliklere bildirilmiştir. Sabaha

karşı Kolordu taarruza başlamış, saat 05.40'ta deniz bombardımanı, 06.00 hava taarruzu, 07.15'te ise birlikler genel taarruza başlamışlardır (Çetiner, 2007).

Yapılan harekâtın başlama parolası “Zafer” olmuştur. Harekâtı bitirecek parola ise “Temel” olacağı tüm birliklere duyurulmuştur. Denizlerimizdeki donanmalar ve hava kuvvetlerimiz, uyarılmış olası bir Türk-Yunan savaşı çıkabilmesi durumunda hâlihazırda bulunulması emredilmiştir.

Harekât başlar başlamaz, sabah saatlerinde ABD haber ajansı UPI, çok acele haber yaparak dünyaya şu haberi duyurmuştur;

Alacakaranlıkla birlikte Türk Kuvvetleri her yönden harekete geçmişlerdir. Londra saatiyle, 04.30'da başlayan harekâta Türk Hava Kuvvetleri önemli Rum mevzilerini bombalamaya Türk tankları büyük bir hızla ilerlemeye başlamışlardır. Ada'nın her tarafında çarpışmalar görülmektedir (Yıldırım, 2004, s. 148).

Sabah saatlerinde başlayan harekât Magosa ve Lefkoşa istikametinde devam etmiştir. Harekât sırasında Yunanistan NATO'nun askeri kanadından çekileceğini açıklamıştır. Doğuya doğru taarruz eden 28'inci ve 39'uncu Piyade Tümenleri Serdarlı da bulunan Mücahit Kuvvetleri ile birleşmiştir (Belen, 2010).

Harekât yapılmakta iken EOKA-B güçleri Magosa da bulunan Akıncılar, Muratağa ve Sandalcılar köyüne baskın yapmışlardır. Topladıkları köylüleri köy dışına götürmüşler, çoluk-çocuk, kadın-erkek demeden öldürmüşlerdir. Atlılar köyünde 37, Muratağa köyünde 55, Sandallar köyünde 34 kişi öldürülmüştür (Gürcan, 2013).

15 Ağustos harekâtın ikinci günü ikmal zorluğundan dolayı taarruz geç başlanmıştır. Komanda Tugayı saat 15.30 da Omorfo'ya taarruza başladı. Gece saatlerinde Omorfo ele geçirilirken daha sonra Lefke'ye ilerleme sağlanmış ve Lefke de Türk himayesine girmiştir. 15 Ağustos tarihinde gerçekleşen taarruzu Cumhuriyet Gazetesi şu şekilde aktarmıştır;

“Hava ve tank desteğiyle ilerleyen piyadelerimiz Trikomo Rum üssünü etkisiz hale getirip Magosa'ya girdi. Karpas yarımadasına güneyden ve kuzeyden çıkarma yapan birliklerimiz, Boğaz deniz üssünü ele geçirerek, bölgenin ada ile ilişkisini kestiler. Batıda hızla ilerleyen kuvvetlerimiz, Gürpınar köyünü aldı. Uçaklarımız Lefke- Baf arasını bombaladılar.” (Tarakçı, 2010, s. 141).

16 Ağustos sabah saatlerinde Genel Kurmay Başkanlığı Harekât Başkanı Korgeneral Haydar Saltık, açıklamasında akşam 19.00’da harekâtın sona ereceğine dair açıklamalar yapmıştır. Bunun üzerine İkinci Kıbrıs Barış Harekâtı, 16 Ağustos 1974 hareketin üçüncü günü, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin 360 sayılı kanun gereğince ateşkes kabul edilmiştir. Üç gün içinde Türk Silahlı Kuvvetleri Magosa- Lefkoşa- Lefke çizgini çizerek adanın %38’ini hâkim olmuşlardır. Magosa’nın alınmasıyla orada esir bulunan Türklerde kurtulmuştur. Türk kuvvetleri, Larnaka bölgesinin de tamamen kurtarılmasını istemiş fakat uluslar arası baskılar neticesinde bu gerçekleşmemiştir (Apuhan, 2017).

Kıbrıs’a yapılan birinci ve ikinci harekâtlar Türk Silahlı Kuvvetlerinin Kurtuluş Savaşından 52 yıl sonra gerçekleştirdiği milli bir görevdir. Bu görev başarı ile tamamlanmış Kıbrıs Türkleri bağımsızlığa kavuşmuşlar ve Kıbrıs Türklerinin can ve mal güvenliği sağlanmıştır. Milli Savunma Bakanlığı kayıtlarına göre kara kuvvetleri 31.504, deniz kuvvetleri 4479, jandarma 993, hava kuvvetleri 523 olmak üzere aday toplam 37.479 personel iştirak etmiştir. Yapılan harekât sonucunda, kara kuvvetlerinden 411, deniz kuvvetlerinden 69, jandarmadan 13 ve hava kuvvetlerinden 5 olmak üzere toplam 498 askerimiz şehit olmuştur. 1200 Türk askeri ise yaralanmıştır. Ayrıca mücahitlerden şehit sayısı 70 iken Kıbrıslı Türk halkından 270’dir. Yaklaşık 1.000 kişide yaralanmıştır. Yunan ve Rum tarafının toplam zayıyatı ise 4.000 12.000 yaralıdır. BM Barış Gücü’nden ise 3 Avusturyalı ölmüş, 17’si Finlandiya askeri olmak üzere toplam 24 asker yaralanmıştır (Küçük, 2017).

Türkiye gerçekleştirmiş olduğu bu iki harekâtle 1963 yılında atılması gereken adımı atmıştır. Yapılan harekâtle yıllar süren Rum ızdırabı sona ermiş ve Türkler özgürlüklerine kavuşmuşlardır. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı demecinde “Türk ordusu kontrolündeki bölgenin Türk kalacağını” belirtmiştir. Harekât sonucunda Türkiye coğrafi temele dayalı federasyon tezini kabul ettirmeye başlamıştır (Yılmaz, 2014). Türkiye’nin adaya müdahalesinden sonra Kıbrıs Türkleri Türkiye’nin güvencesi altına girmiştir. Türklerin can güvenliğinin sağlanması yanında, siyasal, ekonomik ve kültürel güvenlikleri de sağlanmıştır (Vatansever, 2012).

Yapılan Birinci Kıbrıs Barış Harekâtı’nda, dünya kamuoyu gerçekleşen müdahaleyi haklı görmüş, Rum darbesi sonrasında Türkiye’nin uluslar arası antlaşmalardan doğan hakkını kullandığını kabul etmiştir. İkinci Kıbrıs Barış Harekâtı ise birinci harekâtın

aksine Türkiye'nin aleyhine görüşler doğmasına sebep olmuştur. Birinci harekât, hukuki bir müdahale olarak görülürken, İkinci harekât toprak işgali olarak görülmüş, bu da Türkiye yönelik olumsuz eleştirilerin doğmasına sebep olmuştur. Kıbrıs'ta bulunan Türklerin yıllardır gördüğü zulümler unutulmuş, Kıbrıs Rum halkı mağdur olarak gösterilmek istenmiştir (Belen, 2010). Sonuç olarak;

- Türk Silahlı Kuvvetleri Cumhuriyetin ilanından sonra ilk kez kendi sınırlarını doğrudan etki edebilecek bir harekât gerçekleştirmiştir.
- Yunanistan'ın yıllardır hayali olan "Megalo İdea" suya düşmüştür.
- Harekât süresince orduya yapılan başvuruların çok olduğu gözlemlenmiştir. Buda Türk milletin halen ordu-millet anlayışının devam ettiğinin göstergesidir.
- Harekât süresince Türkiye'ye yapılan yardımlar sayesinde Türkiye gerçek dostlarını görme imkânı bulmuştur.
- Türk Silahlı Kuvvetleri, deniz aşırı yapılan harekâta bir sınav vermiş, Türk ordusuna verilen her türlü görevin en iyi bir şekilde yerine getireceğini göstermiştir.
- Aynı pakt içinde bulunan devletlerin bile birbirlerine karşı silahlı mücadelede bulunabileceği görülmüştür.
- Kıbrıs'a yapılan harekât sonucunda Yunanistan'da iktidarda bulunan askeri cunta yönetimi istifa etmiş, yerine demokratik yönetimin geçmesine neden olmuştur (Çetiner, 2007 s. 155).

2.13. Kıbrıs Barış Harekâtı Sonrasında Meydan Gelen Olaylar

2.13.1. Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin Kurulması

1974 yılındaki Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında gerçekleşen sınırlar dâhilinde yeni bir devlet kurma çalışmaları başlatıldı. 13 Şubat 1975 tarihinde yapılan çalışmalar sonuç göstermiş ve Kıbrıs Türk Federe Devleti kurulmuştur. Daha sonra kurucu meclis oluşturularak Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasası hazırlanmış, meclise sunulmuş ve kabul edilmiştir (Yıldırım, 2004).

Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin yapısı, Devlet Başkanı, 40 üyeden oluşan Türk Federe Meclisi, 10 üyeden oluşan hükümeti, bağımsız Anayasa Mahkemesi, Sayıştay, polis teşkilatı, güvenlik kuvvetleri, bağımsız yayın organları ve tüm kamu kurum ve kuruluşları olan bağımsız bir devlet olarak belirtilmiştir. Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin Başkanlığına ise Rauf Denktaş seçilmiştir (Burhan, 2012).

Rumlar uluslar arası platformda ve uluslar arası kurullarda Türkler aleyhine kararlar aldırılmışlar ve Kıbrıs'ta bulunan Türk Devleti'ne karalama politikaları izlemişlerdir. Kıbrıs Türk federe Devleti Balkanı Rauf Denktaş, Rum yönetimiyle anlaşma politikası izlemiş olsa da hiçbir şekilde olumlu karşılık alamamıştır (Apuhan, 2017).

Kıbrıs Türk Federe Devleti ve Rum Hükümeti arasında birçok görüşme gerçekleşti ancak Rum tarafının uzlaşmacı olmayan tavırları yüzünden bir türlü sonuç alınamamıştır. Bunun üzerine Denktaş Rum Hükümeti'nin lideri Makarios ile tekrar görüşmek istemiş ve 27 Ocak 1977 yılında liderler görüşmek için bir araya gelmişlerdir. Görüşmeler sonucunda şu ilkeler de anlaşmaya varılmıştır;

- Bağımsız ve bağlantısız iki toplumlu bir Kıbrıs Cumhuriyeti istiyoruz
- Her toplumun yönetimi altındaki topraklar, ekonomik ve toprak verimliliği ile toprak mülkiyeti esaslar ışığında görüşmelidir
- Federal Hükümetin görev ve yetkileri, devletin birliği ve devletin iki toplumlu niteliğini koruyacak şekilde olacaktır (Belen, 2010, s. 100).

2.13.2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kurulması

Rumların ve Yunanlıların anlaşmaz tutumlarına ve Kıbrıs'ta Türkleri yok sayan tepkilerine karşı, Kıbrıs Türk Federe Devleti Meclisi 15 Kasım 1983 tarihinde oy birliği ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni ilan etmiştir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni ilk tanıyan ülke ise Türkiye olmuştur (Tosun, 2001). Türkiye'nin bu tutumuna karşı Yunanistan ve Rum kesimi bu karara, yasa dışı ve kabul edilemez bir davranış olarak nitelendirmiştir. Bunun sonucunda Yunanistan, Türkiye'ye aldığı bir kararla 16 Kasım 1983 tarihinde protesto notası vermiştir. Ayrıca, İngiltere Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kuruluşunu olumsuz karşılamış ve bu olayı Birleşmiş Milletlere taşımıştır. Güvenlik Konseyi 18 Kasım 1983 yılındaki aldığı kararla, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu hukuksuz ve geçersiz olduğuna karar vermiş, Dünya

ülkelerinden de kurulan yeni devleti tanımamalarını istemiştir (Vatansever, 2010).

15 Kasım 1983 tarihinde alınan bağımsızlık kararı ile Kıbrıs Türkleri, Kıbrıs Türklerinin teminatı olan Türkiye'yi ve Müslüman Türk Devletlerini sevince boğmuştur. Kıbrıs'ı tanıyan ilk devlet Türkiye olmuş ancak diğer ülkelerden Kıbrıs'a tanınma engellenmiştir. Kıbrıs'ı Türkiye'den sonra ilk tanıyan ülke Bangladeş olmuş ancak ABD'nin baskılarına karşılık geri çekilmek durumunda kalmıştır. Ayrıca, Libya'da 1974 yılında yapılan harekâta yardım eden ender ülkelerden olmasına karşın yeni kurulan KKTC'yi tanıyan ilk ülkelerden olmuştur (Sömek, 2012).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kurulduktan sonra meclis tarafından anayasa çalışmalarına başlanılmış ve bir anayasa hazırlanarak 5 Mayıs 1985 yılında halk oylamasına sunulmuştur. Anayasa % 80 oyla kabul edilmiştir (Çivi, 2004). Daha sonra Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bildirisi hazırlanmıştır. Bu bildiri;

- *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti BM'ne bağlıdır,*
- *Bağılantısızlık dışında bir politika izlenmeyecektir,*
- *Garanti ve İttifak Anlaşmalarına bağlıdır,*
- *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Akdeniz ve yakın bölgemizde barışın hâkim olmasına çalışacaktır,*
- *Bütün ülkelerle dostane ilişkiler geliştirilecek, herhangi bir devlete karşı düşmanca bir tavır içersine girilmeyecektir,*
- *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, iki halk arasındaki sorunları barışçıl ve uzlaşmacı yollarla çözülmesi için, BM Genel Sekreterinin iyi niyet görevinin devamından ve Genel Sekreterin gözetimi altında müzarekelerin yürütülmesinden yanadır (Apuhan, 2017, s. 103).*

2.14. İlgili Araştırmalar

Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs Barış Harekâtı ile literatürde birçok kitap, makale ve tez konusu olduğu saptanmıştır. Ancak, Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Sosyal Bilgiler Öğretimi Programındaki yerine pek rastlanılmamış, bu konuyla ilgili sadece Şimşir'in (2014) *Kıbrıs Tarihi ve Önemi Konusunun Sosyal Bilgiler Ders Kitapları İle İlgili Analiz Çalışması* adlı yüksek lisans tez çalışmasına rastlanılmıştır. Şimşir (2014) bu çalışmasında Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Ders Kitapları ve Sosyal Bilgiler Programı ile Kıbrıs'taki Sosyal Bilgiler Ders Kitabı ve Sosyal Bilgiler Programı karşılaştırarak analiz etmiştir.

Gürcan (2013), *Kıbrıs Barış Harekâtı ve Ötesi* adlı çalışmasında, Kıbrıs Barış Harekâtını, Türkiye'den giden kuvvetlerin adaya nasıl çıkarma yaptığını en ayrıntısına kadar aktarmıştır. Ayrıca Gürcan, Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında Subay olduğundan dolayı kitabını belgelerle desteklemiş ve Kıbrıs Barış Harekâtı ile ilgili görsellere yer vermiştir.

Üçler (2014), *35. Yılında Kıbrıs Deniz Çıkarmasının İç Yüzü Kıbrıs Çıkartması* adlı eserinde, Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılan bir deniz subayı olduğunu dile getirmiş ve kitabında Kıbrıs Barış Harekâtının deniz çıkartmasını ayrıntılı bir şekilde aktarmıştır. Harekâta katılıp çıkartma yapan deniz filosunu ayrıntılı bir şekilde yazıp, hangi koydan nasıl çıkarma yaptığını aktarmıştır. Ayrıca Üçler (2014), harekâta şehit olan Türk Silahlı kuvvetleri mensuplarının isimlerini ayrıntılı bir şekilde belirtmiştir.

Ayhan (2012), *Samsundaki Kıbrıs Gazilerinin Gözüyle Kıbrıs Barış Harekâtı Üzerine Bir Sözlü Tarih Çalışması* adlı yüksek lisans tez çalışmasında ilk olarak Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs Barış Harekâtı literatür çalışması yapılmış, daha sonra Samsundaki gazilerin bilgileri ışığında Kıbrıs Barış Harekâtı ile bilgiler gün yüzüne çıkartılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama süreci ve verilerin analizi yer almaktadır.

Bu çalışma, Betimsel/İlişkisel/Müdahale/Meta-Analiz çalışmasıdır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada dönemin gazeteleri ve Muğla Kıbrıs Gazilerinin bilgileri ışığında Kıbrıs Barış Harekâtı hakkında bilgiler elde edilmiş ve gazilerin görüşleri alınmıştır. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi ve görüşme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” şeklindedir (Yıldırım-Şimşek, 2008). Nitel araştırmalarda temel özellik araştırılanların anlam dünyalarını bakış açılarını ortaya çıkarmaktır (Kuş, 2003).

Başka bir tanım yapmak gerekirse, nitel araştırma, kuram oluşturmayı temele alıp sosyal olguları buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım-Şimşek, 2008). Ayrıca çalışma tarihsel betimsel bir araştırmadır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Muğla ilinde bulunan 7 Kıbrıs Gazisinin görüşmeler esnasında verdiği bilgileri içermektedir. Çalışmaya bu sebepten amaçlı örneklem

çalışması denilebilir. Ayrıca, 5. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ve 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarını ve dönemin gazetelerini içermektedir.

Araştırma kapsamında Muğla ilindeki Kıbrıs Gazileri hakkında bilgiler Çizelge 3.1’de incelenen ders kitaplarına ait bilgiler ise 3.2’ de verilmiştir.

Tablo 3.1.

Muğla İlinde Görüşme Yapılan Kıbrıs Gazileri

<i>Katılımcılar</i>	<i>D. Tarihi</i>	<i>Eğitim Durumu</i>	<i>Harekât Öncesi Birliği</i>
İhsan ZEYBEK	1953	İlkokul	Sarıkamış Dağ Komando Taburu
Mustafa AYDIN	1954	Lise	Eğirdir Dağ Komando Okulu
Mustafa ÇERÇİ	1953	İlkokul	1. İnönü Denizaltı Gemisi
Nevrez SUDA	1953	İlkokul	4. Zırhlı Tugayı Tankçı Birliği
Osman ALTIN	1954	İlkokul	39. Piyade Mekanize Alayı
Osman KANAT	1954	İlkokul	28. Piyade Tümeni
Sabahattin Zeynel	1950	Lise	Kayseri Hava İndirme Tugayı

Tablo 3.2.

İncelenen Ders Kitapları

<i>Ders</i>	<i>Sınıf</i>	<i>Yazarlar</i>	<i>Basım Yılı</i>	<i>Yayın Evi</i>
Sosyal Bilgiler	5	Ömer Faruk Evirgen Jülide ÖZKAN Suna ÖZTÜRK Zuhal ÖZDURAL	2017	M.E.B Yayınları
Sosyal Bilgiler	6	Fatih M. KARAKAYA Aliye MİDİLLİ Necati GÜVEN	2017	Sevgi Yayınları
Sosyal Bilgiler	7	Fatma ÇAKIR	2017	Ada Matbaacılık
T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük	8	Çiğdem ATAŞ	2017	Top Yayıncılık

3.3. Veri Toplama Süreci

Nitel çalışmalarda görüşme, gözlem ve doküman incelenmesi gibi teknikler sıklıkla kullanılmıştır (Yıldırım-Şimşek, 2008). Bu çalışmada Kıbrıs Barış Harekâtı'yla ilgili detaylı ve derinlemesine bilgilere sahip olunmak istenildiğinden dolayı görüşme tekniği uygulanmıştır. Görüşme, bireyin verilerini, görüşlerini, deneyim ve duygularını ortaya çıkarmak yönünden güçlü bir yöntem olup aynı zamanda konuşmayı temel alması bakımından da iletişim yönünden avantajlıdır. Görüşme, nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama aracı olarak görülmektedir (Yıldırım- Şimşek, 2005).

Araştırma Muğla ilinde 7 Kıbrıs Gazisi ile görüşme yapılarak gerçekleştirilmiştir. Yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken literatür taraması yapılarak uzman görüşleri dikkate alınmıştır. Veri kaybını önlemek için görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Ayrıca o dönemde yayınlanmış olan gazetelerin bulunması ile gazeteler incelenmiş ve literatürdeki baktığımız eserler güvenilirliği geçerli kılmıştır. Böylece verilerin toplanma süreci tamamlanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Veriler, açık uçlu sorulardan oluşan yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış ve görüşmeler katılımcıların izni ile ses kayıt cihazına kayıt edilmiştir. Çalışmamızda nitel yöntem türlerinden “içerik analizi” de kullanılmıştır. İçerik analizi, toplanacak olan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmayı amaçlamaktadır. Burada, toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, sonra kavramsallaştırma sonucu ortaya çıkan kavramların mantıklı bir şekilde düzenlenmesi ve verileri açıklayan temaların tespit edilmesi gerekmektedir. İçerik analizinin temelinde ki yapılacak olan, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyanın anlayabileceği bir şekilde yorumlamaktır (Yıldırım-Şimşek, 2008).

Ayrıca bu çalışmada sözlü tarih çalışması yapılmıştır. Sözlü tarih; araştırmacının geçmiş dönemde meydana gelen bilgileri elde edebileceği bir yöntem ve bir tarihsel yazım biçimidir. Sözlü tarih, sosyal bilgiler ve tarih derslerinde kullanılacak olan bir

öğretim yaklaşımıdır. Sözlü tarih çalışmalarında görüşme yapılacak kişiyle, görüşmeden önce görüşmeciden hangi bilgilere ulaşılabileceği belirlenmelidir (Demircioğlu, 2005).

Bu çalışmada veriler araştırmacı tarafından araştırma sürecinde ortaya çıkan kategorilere göre sınıflandırılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmada belirlenmiş olan alt problem doğrultusunda Kıbrıs Gazileri ile görüşmelerin ses kayıtları dinlenerek belirli bir çerçevede yorumlar yapılmıştır. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığınca onaylanmış olan 5. 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları ve 8. Sınıf T.C. Atatürkçülük ve İnkılâp Tarihi ders kitaplarının analiz sonuçlarına ve yorumlara yer verilmiştir. Kitaplarla ilgili olarak konuyla alakası olmayan ve bir bulguya rastlanmayan yerlerde eksik olduğu düşünülen yerler belirtilmiştir.

4.1. Muğla'da Bulunan Kıbrıs Gazilerinin, Yapılan Görüşmelere Göre Bulgu ve Yorumları

4.1.1. Muğla Kıbrıs Gazilerine Göre Kıbrıs Barış Harekâtı Başlama Süreci

Kıbrıs Barış Harekâtı başladığında yani 20 Temmuz 1974 tarihinde gazilerimizin hepsi askerde birliklerinde olduğu görülmektedir. Gazilerimizden **İ.Z.** Sarıkamış Dağ Komando Taburunda askerliğini yapmakta iken harekâta katılacak olanlar gönüllü olarak ayrıldığını denmiştir ve gazimiz bir arkadaşı ile birlikte gönüllü olarak harekâta katılmıştır. Ayrıca gazimiz Kıbrıs'a helikopterle iniş gerçekleştirmiştir. Gazimiz **M.A.** ise harekâttan önce Türkiye'nin en önemli askeri birliklerinden olan Eğirdir Dağ Komando Okulunda askerliğini yapmakta olduğunu belirtmiştir. Yapmış olduğu birliğin statüsünden dolayı birliğinde hep savaş olacaktı gibi eğitim alan gazimiz, Kıbrıs'a harekât olacağı komutanlar tarafından söylenmemiş ve tatbikata gidileceği bildirilmiştir. Birliği ile birlikte 20 Temmuz sabaha karşı paraşütle Kıbrıs adasına iniş gerçekleştiren gazimiz, Türk askerinin cesaretini Kıbrıs adasında göstermiştir. Ayrıca gazimiz ve asker

arkadaşları Kıbrıs'a gitmeden önce çıkış yapacak oldukları hava limanına imam gelmiş, harekâtın olumlu geçmesi için dualar edilmiştir. Bu olay, yüce Türk Milletinin ve Türk Ordusunun binlerce yıldır iman gücüyle savaşlar kazanmasının nedeni olduğu gibi Kıbrıs Barış Harekâtı'nın da başarılı geçmesinin bu iman gücüyle olduğu kuşkusuzdur. Diğer bir gazimiz olan **O.A.** da harekâta gidileceği bildirilmemiş tatbikat yapılacağı söylenmiştir. Tatbikata gittiğini sanan gazimiz sabaha karşı Kıbrıs'a gideceğini öğrenmiştir. Gazimiz harekâtın ilk gününden harekâtın son gününe kadar çatışma halinde bulunduğunu ifade etmiştir. Sıcak çatışmaları anlatırken gözleri dolan gazimizin hiçbir anıyı unutmadığı gözlemlenmiş, her anıyı yaşıyor gibi anlatmıştır. Ayrıca gazimiz, harekâta katıldığı birliğinin en çok şehit veren birliklerden biri olduğunu ifade etmiştir. 56 kişi katıldıkları harekâta, harekât bittiğinde 14 kişi kaldıklarını söylemiştir. Bir diğer paraşütçü komando olan gazimiz **S.Z.T.** ise ilginç bir detayı belirtmiştir. Gazimiz **S.Z.T.** İncirdere Hava İndirme Tugayı'nda askerlik görevini yapmakta iken harekâta katılmıştır. Bu tugayın kurulma amacını ise gazimiz şöyle açıklamıştır; 1963 yılında Kıbrıs'a harekât düzenlenmesi planlanmış ancak harekât için hem silahlı malzeme hem de harekâta görevli olacak askerlerin bu harekât için bir bilgi eksikliği ortaya çıkınca yapılması planlanan harekâttan vazgeçilmiştir. Bunun üzerine Kayseri'de Paraşütçü Komando Tugayı'nın açıldığını söyleyen gazimiz, orada askeri görevini yapmakta olan askerlerin Kıbrıs'a havadan indirme ile adaya indiklerini ve en stratejik yerlere erişerek yapılan harekâta önemli rol oynadıklarını belirtmiştir. Ayrıca buradan da şu sonuca ulaşılmıştır; yaklaşık 10 yıl önce yapılması planlanan harekât eksiklikler nedeni ile ertelenmiştir. Bu süreçte eksikliklerden ders çıkarılmış ve tamamlanarak 1974 yılında yapılan harekâta başarılı olunmasını sağlamıştır. Türkiye'nin savaş tümeni olarak geçen Ankara 28. Piyade Tümeni'nde askerlik görevini yaparken harekâta katılan gazimiz **O.K.** ise Kıbrıs'a gönderilen askerlerin çoğunun kendi tümeninden gittiğini ifade etmiştir. Ayrıca, bulunduğu tümendeki askerlerin her daim savaşa girecekmiş gibi tatbikat yaparak hazırlandığını söyleyen gazimiz, ben ve arkadaşlarımla Kıbrıs'a bir daha dönmek üzere gittiklerini söylemiştir. Bu da Türk askerinin ve Türk ordusunun Kıbrıs'a yapılan harekâta da ne kadar cesaret gösterdiğinin bir kanıtıdır. Gazilerimizden **M.Ç.** harekât sırasında iken 1. İnönü Denizaltında İtalya'da tatbikatta olduğunu belirtmiştir. Harekâta ise yüz yüze çatışmaya girmeden denizaltında görev alarak katılmıştır. 1. Harekâta katılan gazimiz, günlerce denizaltında kalarak düşman gemilerinin bizim sınırlarımıza ihlal ettiklerini belirtmiştir. Harekâta katılan bir diğer gazimiz olan **N.S.** ise harekâta tankçı olarak katıldığını belirtmiştir. Harekât sırasında

Erzurum'da olduğunu belirten gazimiz, Kıbrıs Harekâtına gönüllü olarak katılımını söylemiştir. Erzurum'dan Mersin Limanı'na gelen gazimiz, Mersinden tankları gemilere yükleyip Kıbrıs Ada'sına çıkarma yaptıklarını ifade etmiştir. Yüz yüze çatışmaya girdiğini anlatan gazimiz, birçok arkadaşının şehit olduğunu söylemiştir.

Burada çıkan sonuç, gazilerimizin hepsi vatan sevgisi ile harekâta katıldıkları ve geri dönmek üzere vatanından uzak olan Kıbrıs Ada'sına gittikleri gözlemlenmiştir. Gazilerimizin bazıları 1. Harekâta katılmışken bazılarının ise 2. Harekâta katıldığı gözlemlenmiştir. Gemilerle çıkarma yapan askerlerimizin hepsi Mersin Limanı'ndan harekâta geçtiklerini belirtmişlerdir. Bazı gazilerimiz helikopterle iniş gerçekleştirmiş bir gazimiz ise paraşütle adaya iniş yapmıştır. Yapılan çıkarmaların hepsi başarıyla gerçekleşmiş ve Türk Ordusu başarı ile adaya ulaşmıştır. Türk Ordusu herhangi bir savaş halinde ne kadar tetikte ve hâlihazırda olduğunu yapılan bu harekâtle bir kez daha kanıtlamıştır.

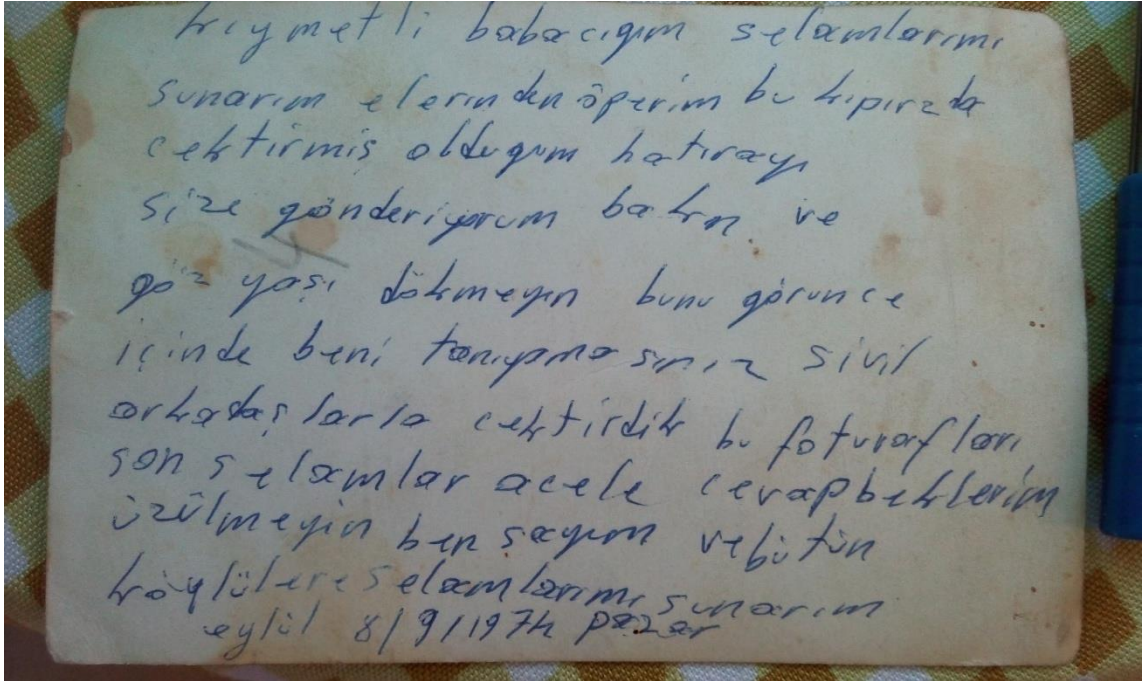
Şekil 4.1. Gazimiz Osman Altın Ve Kıbrıs'ta Bulunan Türk Askerleri

4.1.2. Kıbrıs Harekâtı Bildirildiğinde Gazilerin Ve Ailelerinin Düşünceleri

1974 yılında gerçekleşen Kıbrıs Barış Harekâtı o dönemin şartlarından ve teknolojik yetersizlikten dolayı ailelerle iletişime geçmede sıkıntı yaşandığı gözlemlenmiştir. Gazilerimizin bazılarında direk harekât olacağı söylenmiş ve gazilerimiz teknolojik

sıkıntılardan dolayı ailelerine direk ulaşamamışlardır. Telefonla görüşme imkânı olmadığı için mektupla iletişime geçmek istemişler ancak mektup çok geç ulaştığı için Kıbrıs'a gidecekleri haberi ancak askerlerimiz Kıbrıs'a vardıklarında ulaştığı görülmüştür. Bazı gazilerimize ise harekât olacağı bildirilmediği için Kıbrıs'a gideceklerini haberini ailelerine iletememişlerdir. Gazilerimizden **O.A.** Kıbrıs'a gidileceği haberi gemi içinde verildiği için Kıbrıs'a gitme haberini ailesine iletememiştir. Kıbrıs'a yakınlaştıklarında harekât olacağı söylenen gazimize Kıbrıs'a yakınlaştıklarında yoğun ateş altına tutuldukları için o anki düşüncesi sağ olarak adaya ulaşamamak olmuştur. Kıbrıs Harekâtına gönüllü olarak katılan gazimiz **N.S.** askeri birliği olan Erzurum'dan ailesine mektup göndererek harekâtı bildirmiştir. Ancak Erzurum'dan ayrılacağı için geri dönüt alamadığı görülmüştür. Harekâta tankçı olarak katılan gazimiz ilk olarak Erzurum'dan Mersin'e geldiklerini belirtmiş, Mersin'de hasta olan gazimize komutanları hastaneye götürmek istemişler ancak gazimiz askerden ve harekâttan kaçılacağı düşüncesi olur sebebi ile hastaneyi gitmeyi reddetmiştir. Hasta olarak harekâta katılan gazimizin tankın içinde terleyerek iyileştiği görülmüştür. Bir diğer gazimiz **M.Ç.** ise Kıbrıs'ta darbe olduğu gün yani 15 Temmuz 1974 tarihinde memleketi Yatağan'da ailesinin yanında olduğunu söylemiştir. Darbeyi radyodan öğrenen gazimiz **M.Ç.** ve ailesi harekât gerçekleşir düşüncesi ile Marmaris'te bulunan gemisine 16 Temmuz tarihinde babası tarafından gönderilmiştir. Marmaris'e vardıktan sonra Mersin'e gittiklerini ifade eden gazimiz harekât hazırlıklarını burada yaptıklarını belirtmiştir. Harekât anı düşünceniz ne oldu sorusu sorulan gazimize, gazimiz şu şekilde cevap vermiştir. “ *Harekât anı bildirildiğinde, vatan ve millet için her şeyi yapacağız dedik birbirimize. Aileyi o an düşünemedik. Aile ikinci planda idi. Önemli olan vatanın selameti idi.*” Ayrıca gazimiz o an Çanakkale ve Kurtuluş Savaşındaki şehit ve gazilerimizin duygularını yaşadığını belirtmiştir. Harekâta paraşütçü asker olarak katılan gazilerimiz **M.A.** ve **S.Z.T.** tatbikat eğitimi yaptıkları düşüncesi ile ailelerine haber vermedikleri gözlemlenmiştir. **M.A.** tam atlayacakken komutanları tarafından gazanız mübarek olsun denildiğinde harekâta geldiklerini anlamıştır. O an hiçbir şey düşünemediklerini söyleyen gazimiz **M.A.**, o andan itibaren anı yaşadıklarını, hiçbir şey düşünemediklerini ve hedefe odaklandıklarını ifade etmiştir. Gazimiz **S.Z.T.**'nin ise eğitim birliği olarak hep savaş olacakmış gibi eğitildikleri için psikolojik açıdan rahat olduğu konuşmalarından gözlemlenmiştir. Harekât bildirildiğinde Ankara'da asker olan gazimiz **O.K.** harekâtı mektup yazarak ailesine bildirdiğini ifade etmiştir. Ayrıca gazimizin harekât olacağı bildirildiğindeki düşüncesi arkadaşları ile birlikte adaya

giderken bir daha geri dönmek üzere gittiklerini, Türklerin savaş anlayışı olarak arkadaşları ile tek tek helalleştiklerini belirtmiştir. Gazimiz **İ.Z.** ise harekâta gönüllü katıldığını belirtmiş, ter dökülmeyen yerde kan dökülür düşüncesi ile kendilerinden emin olduklarını belirterek harekâta katıldıklarını ifade etmiştir.

Resim 4.2. Osman Altın İsimli Gazimizin Kıbrıs'tan Ailesine Gönderdiği Resim ve Arkasına Yazdığı Yazı

4.1.3. Muğla Kıbrıs Gazilerinin Harekât Sırasındaki En Etkilendikleri Olaylar

Türkiye Cumhuriyeti, Kore'ye asker göndermemizi saymazsak yaklaşık olarak elli yıl sonra fiilen savaşın eşiğine gelmiştir. Hem ülke hem de silahlı kuvvetlerimiz açısından yıllarca hafızalarımızdan silinmeyecek ve unutulmayacak anılar akıllarda kalmıştır. Tabi ki bizim için bu anıların en önemli olanları Kıbrıs'a giden askerlerimizin anıları olduğu bir gerçektir. Muğlalı gazilerimizin anılarını dinlediğimizde **O.K.** ilk gün çatışmaya girildikten sonra düşmanın cephanelerini ele geçirdiklerini ve kendi ellerindeki mermilerle ele geçirdikleri mermilerin aynı olduğunu öğrenmiş ve şaşırıldığını ifade etmiştir. Gazimizin hafızalardan silemediği diğer bir anısı ise harekât yapılmadan önce komutanlar bir toplantı düzenlemiş, dualar edilmiş ve herkes ağlamıştır. Gazimiz ağlamalarının korkudan dolayı değil arkadaşlıklarının biteceği düşüncesiyle olduğunu dile getirmiştir. Gazimiz **O.A.** harekât sırasında bire bir

çatışmaya girdiğini belirtmiştir. Birçok arkadaşının yanında şehit olduğunu belirten gazimiz, düşman tarafından gelen havan mermisinin arkadaşının kafasına geldiğini ve gözü önünde şehit olduğunu şahit olmuştur. Bu anının yıllardır hafızalardan silemediğini ifade etmiştir. Bir diğer gazimiz **M.A.**'nın başından geçen en ilginç olay ise harekât başlamadan önce askerlere peksimetler dağıtılmış, idareli bir şekilde tüketileceği emri verilmiştir. Ancak gazimiz ve arkadaşları idareli kullanmayıp peksimetleri verilen süreden daha önce bitirmişlerdir. Gazimiz, komutanları tarafından kendisine ve arkadaşlarına ceza verildiğini ifade etmiş ve ceza olarak da avcı boy çukuru kazdıklarını belirtmiştir. Harekâta katılıp direk çatışma halinde bulunmayan gazimiz **N.S.** şehitlik mertebesine ulaşmayı çok istediğini söylemiştir. Memleketten arkadaşı ile birlikte harekâta katılan gazimiz, arkadaşının şehit olduğunu dile getirmiş ve anlatırken duygularına hâkim olamamıştır. **İ.Z.** ise ateşkes yapıldıktan sonra belirlenen köyleri düşmandan temizlemek için gittiklerinde, evin içinde yatan bir kız çocuğunu gördüklerini ifade etmiş ve küçük kız çocuğundan 38 tane mermi çıkardıklarını aktarmıştır. Ayrıca gazimiz **İ.Z.** Kıbrıs'ta bulunan mücahitlerin bilinmeyen yerleri bizim askerlerimize öğrettiklerini ve mücahitlerin silahlarının kendi silahlarından daha iyi olduğunu dile getirmiştir. Gazimiz **S.Z.T.** anı olarak hala unutamadığı bir olayı aktarmıştır. Harekâtın ilk günü yani 20 Temmuz 1974 tarihinde adaya çıkan gazimiz, adaya çıkmadan önce kendi kendine, acaba Rum askeri ya da düşman askeri karşıma çıksa öldürebilir miyim? Sorusunu kendi kendisine sorarak düşündüğünü ifade etmiştir. Çatışmada bulunmadığını ifade eden gazimiz, aynı soruyu aradan çok vakit geçse de hala kendine sorduğunu belirtmiştir. Harekâta deniz altında asker olarak katılan gazimiz **M.Ç.** deniz altı komutanının harekât olacağı bildirisini anons ettiği anı hala kulaklarında çınladığını ve o anı unutamadığını belirtmiştir. Gazimize harekât emri verildiğinde deniz altının bir kapısı olduğunu, o kapının kapanması gerektiğini ve kapanması için en az 3 kişinin kapatabileceğini belirtmiştir. Ancak gazimiz o an ki iman gücüyle 3 kişinin zorla kapattığı kapıyı kendisi tek başına kapattığını söylemiştir. Ayrıca gazimiz deniz altında günlerce kaldıklarını belirtmiş ve deniz altında bulunan soğutma sisteminin bozulduğunu ve günlerce 65 derece sıcaklıkta kaldıklarını anlatmıştır.

Gazilerimizden, harekât sırasındaki anıları dinlendiğinde hepsinin gözleri dolmuştur. Gazilerimiz söylemlerinde, Kıbrıs'ın zor şartlar altında kazanıldığı ve kolay kolay kaybedilmemesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca gazilerimizin çoğu asker

arkadaşlarının gözlerinin önünde şehit olduğu ve bu durumun gazilerimizi derinden etkilediği gözlemlenmiştir. Ayrıca gazilerimiz, bir daha Kıbrıs'a harekât olsa çekinmeden ve o yaşlarına rağmen en ön safta gideceklerini ifade etmişlerdir.

Şekil 4.3. Gazimiz Nevrez Suda

4.1.4. Muğla Kıbrıs Gazilerinin Kıbrıs'ta Kalma Süreci

Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılan gazilerimizin bazıları birinci harekâta yer alırken bazıları ise ikinci harekâta yer almıştır. Bazı gazilerimiz bir yıla yakın adada dururken bazı gazilerimiz ise bağlı olduğu sınıf ve birliklerinden dolayı kısa sürede anavataana dönüş yapmıştır. Bu bölümde gazilerimizin Kıbrıs'ta bulunduğu süre zarfında hangi olaylarla karşı karşıya kaldıkları sorulmuştur. **O.A.** isimli gazimiz birinci harekâta yer almış, Kıbrıs'a 20 Temmuz günü varmıştır. Birebir çatışmaya katıldığını belirten gazimiz, yerli halkla karşı karşıya gelmediklerini belirtmiştir. Birinci harekâtın üç gün sürdüğünü söyleyen gazimiz, yaklaşık olarak 15 ay Kıbrıs'ta kaldığını ifade etmiştir. Birinci harekât bittikten sonra bir daha çatışma olur düşüncesi ile siperler kazıldığını söyleyen gazimiz, ikinci harekât gerçekleştiğinde başarılı olunmasının sebebini bu

kazılan siperlere bağlamıştır. Adaya vardktan 3 ay sonra ailesine haber gönderebilen **O.A.** kâğıt kalem bulamadıkları için sigara kâğıdının üzerine “sağız” yazarak hayatta olduğunu ailesine böyle belirtmiştir. Bunun üzerine gazimiz, ailesinin kurban kestiğini söylemiştir. Birinci harekâta katılan diğeri bir gazimiz **İ.Z.** 20 Temmuz günü adaya varmış ve varır varmaz çatışmaya katıldığını belirtmiştir. 11 ay boyunca Gaziler köyünde kaldığını belirten gazimiz, askerliği Kıbrıs’ta bitirdiğini ifade etmiştir. Gazimiz 11 ay boyunca mevzilin içinde askeri mühimmat nöbeti tuttuğunu belirtmiştir. Bire bir çatışmaya katılan bir diğeri gazimiz **M.A.** yine birinci harekâta Kıbrıs’a giden gazilerimizdendir. Paraşütle adaya atlayan gazimiz, buğday tarlalarının içine atlayış gerçekleştirmiştir. Askerlerin, harekât öncesinde belirlenen hedeflere ulaşamadığının belirten gazimiz, bunun sebebinin rüzgâr olduğunu söylemiştir. 11 ay 20 gün adada kaldığını belirten gazimiz, askerlik bitince direk memleketine gitmiştir. İkinci harekâta katılan gazimiz **N.S.** 14 Ağustos tarihinde adaya varmıştır. Tankçı birliğinde olan gazimiz birebir çatışmada bulunmadığını belirtmiştir. Gazimiz, görevlerinin çıkarma yapan askerler hedeflerine varmadan önce hedefleri vurduklarını, düşmanı püskürttükten sonra askerlerin hedefleri ele geçirdiklerini belirtmiştir. İkinci harekâtın 4 gün sürdüğünü belirten gazimiz **N.S.** , 11 ay boyunca Kıbrıs’ta kaldığını söylemiştir. Harekât bittikten sonraki süreçteki görevlerinin Kıbrıs’ta bulunan Türk halkını korumak olduğunu ifade etmiştir. 1. İnönü Denizaltında 20 Temmuz günü birinci harekâta katılan gazimiz **M.Ç.** bağlı olduğu birimden dolayı birebir çatışmaya girmemiş, harekâta denizin altında denizaltı ile katılmıştır. Bulduğu denizaltının görevinin Türkiye’ye gemi ile denizden bir tehdit olduğunda tehditleri önlemek olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda ikinci harekâta da katıldıklarını belirten gazimiz **M.Ç.**, 10 gün denizin altında kaldıklarını Kıbrıs Barış Harekâtı’na böyle katkıda bulduklarını ifade etmiştir. İkinci harekâta katılan bir diğeri gazimiz, **O.K.** ilk gün Girne’ye çıkarma yapmışlar ve çatışma halinde bulunmuşlardır. Gazimiz 15 ay boyunca adada kalmıştır. Harekât bittikten sonra inzibat görevinde bulunan gazimiz bu süre zarfında birçok olay yaşadığını ifade etmiştir. Gazimiz **O.K.** inzibat görevindeyken kimlik kontrolü yaptığı sırada Türk lider Rauf Denktaş’la karşılaştığını söylemiştir. Rauf Denktaş’ın kimliğini kontrol eden gazimize Rauf Denktaş nerelisin diye soru sormuş, gazimiz ise Muğlalıyım demiş ve Rauf Denktaş memleketli sayılırız söyleminde bulunmuştur. Ayrıca Rauf Denktaş gazimize bir mecmua hediye etmiş ve gazimize asker arkadaşlarınızla bunu okuyun demiştir. Hava inme Tugayında paraşütçü olan gazimiz **S.Z.T.** birinci harekâta katılmıştır. Birliğinden dolayı kasım ayına kadar Kıbrıs’ta kaldığını belirten gazimiz

toplamda 4 ay adada kaldığını söylemiştir. Bu süre zarfında Türk köylerini Rum çetecilerinden koruduklarını ifade etmiştir.

Gazilerimiz Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılmakla kalmayıp, harekât başarıyla tamamlandıktan sonra adada asayiş ve güvenliği sağlamak için bir yıla yakın kaldıkları görülmüştür. Kaldıkları süre zarfında gazilerimiz çeşitli görevler üstlenmişlerdir. Gazilerimizin bazıları bir yıla yakın Kıbrıs'ta kaldıkları için Kıbrıs'ı çok benimsediklerini ve Kıbrıs'ta yaşama düşüncelerinin hala akıllarında olduklarını belirtmişlerdir. Çoğu gazimiz ise askerliklerini Kıbrıs'ta tamamlamış, askerlikleri bittikten sonra direk memleketlerine gittikleri görülmüştür.

Şekil 4.4. Gazimiz Mustafa Çerçi

4.1.5. Harekât Öncesi ve Harekât Sonrasındaki Gazilerde Meydana Gelen Değişimler

Görüşme yapılan gazilerimizin hepsinde harekâttan sonra memlekete döndüklerinde davranışlarında değişimler meydana geldiklerini söylemişlerdir. Gazilerimiz aileleri ve çevreleri ile adaptasyon sorunu yaşamışlardır. Gazilerimizin çoğu psikolojik sorunlarının 40 yıl geçmesine rağmen hala yaşadıklarını belirtmişlerdir. Gazilerimizden **M.A.** Kıbrıs'tan döndükten sonra iş bulma derdine düştüklerini ifade etmiştir. Devletin gazilere iş konusunda imkân tanıdığını belirten gazimiz, bu imkândan yararlanarak kamu kuruluşuna giriş yaptığını ifade etmiştir. Askerlik bittikten sonra kendisinde çok değişiklik olduğunu ifade eden gazimiz **İ.Z.** harekâttan döndükten sonra uzun süre kimseyle konuşmadığını belirtmiştir. Kelimelerin ağzından çıkamadığını söyleyen gazimiz şuanda da konuşmadığını açıkça belirtmiştir. Gazimiz, memleketindeki insanların hoş geldiniz demelerine rağmen hoş bulduk demede zorlandığını ifade etmiştir. Bir diğer gazimiz **M.Ç.** uzun süre psikolojik tedavi görmüş, doktora gitmiş, hala geçmişin etkisinde olduğunu belirtmiştir. **N.S.** askerlik bittikten sonra uyum sıkıntısı yaşadığını belirtmiştir. Tekrar Kıbrıs'a dönmek isteyen gazimiz maddi imkânsızlıklar nedeniyle Kıbrıs'a dönememiştir. Askerden geldikten sonra bunalıma girdiğini belirten gazimiz **O.A.** bunun sebebinin birçok arkadaşını gözü önünde şehit olduğunu dayandırmaktadır. Askerden geldikten sonra iş arama sıkıntısı yaşayan gazimiz belediye başkanının yardımı ile hastaneye işe girdiğini belirtmiştir. Harekâttan döndükten sonra içine kapanık bir insan olduğunu söyleyen gazimiz **O.K.** sık sık çatışmaların aklına geldiğini ve halkın kendisine garip garip baktığını söylemiştir. Kıbrıs'tan döndükten sonra hayatında herhangi bir değişiklik olmadığını ifade eden gazimiz **S.Z.T.** Kıbrıs ile ilgili anılarını anlatırken gözyaşlarına hakim olamadığını söylemiştir. O zamanın koşullarına bakıldığında rehabilitasyon olmadığını belirten gazimiz, psikolojik olarak tedaviden yararlanamamıştır.

Gazilerimiz memleketlerine döndüklerinde aileleri ve çevreleri ile iletişim konusunda sıkıntı yaşadıkları görülmektedir. O zamanın koşulları nedeniyle psikolojik anlamda sıkıntı yaşayan gazilerimiz psikolojik olarak tedavi olamadıkları bir gerçektir. Tedavi göremeyen gazilerimizin davranışlarındaki değişiklikler günümüze kadar devam etmiş ve gözlemlenmiştir.

Şekil 4.5. Gazimiz Osman Altın

4.1.6. Gazilerin Herhangi Bir Kurumdan Madalya ve Maaş Alma Durumları

Herhangi bir kurumdan madalya ve teşekkür belgesi almadığını söyleyen gazimiz **İ.Z.** ilk başlarda yüzer lira verildiğini söylemiş ve şuan da beş yüz lira maaş aldığını ifade etmiştir. Siyasetçilerin Kıbrıs Gazilerini unuttukları sitemini dile getirmiştir. Son yıllarda maaş bağlandığını söyleyen gazimiz **S.Z.T.** ye bir kurumdan madalya vereceklerini söylemişler ancak madalya yerine gazimize teşekkür belgesi verilmiştir. Denizaltında harekâta katılan gazimiz **M.Ç.** yaklaşık olarak 10 yıl önce bulunduğu denizaltından teşekkür belgesi gönderildiğini söylemiş ancak herhangi bir kurum ya da kuruluştan madalya veya nişan almadığını belirtmiştir. Diğer gazilerimiz **M.A.** ve **N.S.** de herhangi bir kurumdan madalya verilmemiş devlet tarafından maaş bağlanmıştır. Gazimiz **O.A.** ise maaştan başka bir şey olmadığını ifade etmiş, devletin Kıbrıs Gazilerine değer vermediğine dair sitemde bulunmuştur.

Bu bölümde gazilerimizle görüşmeler sonucunda ortaya çıkan sonuç, Kıbrıs Gazilerine gereken değer verilmediği gözlemlenmiştir. Birkaç gazimize teşekkür belgesi dışında herhangi bir kurumdan madalya, plaket ve nişan verilmemiştir. Bu durum gazilerimizi üzmüş, üzüntülerini dile getirmişlerdir. Gazilerimizin hepsi devlet tarafından maaş

bağlandığını belirtmişler ancak bu maaşın yetersiz olduğunu dile getirmişlerdir. Gazilerimizin en çok sitem ettiği durum ise devlet tarafından unutulmak olmuştur.

Şekil 4.6. Kıbrıs Gazilerine Verilen Kıbrıs Milli Mücadele Madalyası

4.1.7. Muğla Kıbrıs Gazilerine Göre “Gazilik” Kavramı

TDK’ ya göre “Gazilik” kavramı; Müslümanlıkta düşmanla savaşan ve savaştan sağ olarak dönen kişiye denilmiştir. Kıbrıs Barış Harekâtı’nda 498 Türk askeri şehit olmuş, 1200 kişiye yakın Türk askeri de harekâttan sağ dönerek gazilik unvanına erişmiştir (Apuhan, 2017 s. 59). Türk Milleti için gazilik bir şeref sayılmaktadır. Ayrıca geçmişten bu güne gaziler bu toprakların asıl mirasçıları olarak bilinmektedir. Ancak gazilik kavramı ders kitaplarında tam olarak öğrencilere işlenememiştir. Gazilerimize bu konu üzerine soru yönelttiğimizde gazilerimiz şu şekilde cevap vermiştir. **S.Z.T.** gazilik kavramının kitaplarla öğretilmesi gerektiğini yetersiz bulmuştur. Medyada da gazilik kavramının ve gazilerin yeteri kadar yer almadığını söyleyen gazimiz, bu alanda da yer alırsa özellikle çocukların ve öğrencilerin gazilere daha fazla değer verebileceğini belirtmiştir. **M.A.** ise ders kitaplarında gaziliğin, Kıbrıs Barış Harekâtının nedenini, sonucunu devletin ve milletin çıkarları doğrultusunda anlatılması gerektiğini savunmuştur. Gazilik kavramının özellikle derslerde anlatılması gerektiğini savunan gazimiz **İ.Z.** çocuklara bilimin yanında manevi değerlerinde öğretilmesi gerektiğini

ifade etmiştir. **M.Ç.** gazilik kavramının ders kitaplarında yetersiz olduğunu belirtmiş, bu değerlerin çocuk küçük yaşta iken ailesi tarafından daha sonra okulda öğretmenleri tarafından verilmesi gerektiğini söylemiştir. Ayrıca **M.Ç.** vatan sevgisinin üstünde başka bir sevgi olmadığını ifade etmiş, bizden sonraki nesillerin Kurtuluş Savaşı'nı Kıbrıs Barış Harekâtını iyi öğrenmesi gerektiğini belirtmiştir. Gazilik kavramının ders kitaplarında daha fazla yer alması gerektiğini savunun bir diğer gazimiz **O.K.** ise, dedesinin 18 yıl askerlik yaptığını, vatanın düşman işgalinden o zor şartlar altında nasıl kurtulduğunu dedesinin anılarından öğrendiği ve hala unutmadığını söylemiştir. Milli duygunun küçük yaşlarda dedesi tarafından anılarla oluştuğunu söyleyen gazimiz, aynı şekilde yaşanan gerçek anılarla şuan ki çocuklara milli duyguların aktarılabilceğini savunmuştur. Eğitimde eksiklerin olduğunu söyleyen gazimiz **N.S.** öğrencilerin Çanakkale Savaşlarını, Kurtuluş Savaşlarını bilmediklerini söylemiştir. Ayrıca **N.S.** gazilere yeterince saygı gösterilmediğini belirtmiş ve bu kavramları ilk anne babanın öğretmesi gerektiğini savunmuştur. Bir diğer gazimiz **O.A.** ise gazilik kavramının derslerde sık sık anlatılması gerektiğini savunmuş, hangi zor şartlar altında vatanın kurtulduğunu öğrencilere anlatılması gerektiğini belirtmiştir.

Şekil 4.7. Gazimiz Osman Altın ve arkadaşları Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında yemek yerken

4.1.8. Muğla Kıbrıs Gazilerinin Almış Oldukları Eğitimin Kıbrıs Barış Harekât'ı Sırasındaki Etkileri

Eğitim; kişinin davranışlarında, kendi yaşantıları sonucu istendik yönde kalıcı değişimler meydana getirme süreci olarak tanımlanmaktadır (Yücel, 2009). Kuşkusuz eğitim çocuğun doğduğu andan itibaren aile başlar ve yaşam boyunca devam eder. Eğitimin en çok aktarıldığı ve yaşam boyunca kalıcı izler bıraktığı yer ise okullardır. Okullarda alınmış eğitim kişinin yaşamı boyunca verdiği kararlarda etkili olmuştur. Gazilerimize okulda almış olduğunuz eğitimin harekât sırasındaki etkilerini sorduk. Gazilerimizden **O.K.** ilkokulu uzak yerde okuduğunu, her gün yürüyerek gidip geldiğini söylemiştir. Kıbrıs'ta Harekât bittikten sonra inzibat görevinde bulunan **O.K.** halkla iç içe olduğunu belirtmiştir. Kıbrıs halkı ile sık sık iletişim halinde bulunmuş ve kurduğu bu iletişimin ilkokulda aldığı eğitime borçlu olduğunu söylemiştir. **M.A.** ise okulda alınan eğitimin çok farklı olduğunu belirtmiş, okumayan insanın sorgulayamayacağını söylemiştir. Okulda öğrenim gören insanın orduda direk fark edildiğini söylemiştir. Öğrenim durumu lise mezunu olan gazimiz **S.Z.T.** almış olduğu eğitimin faydasını askerdeyken görmüş, lisede resimatör dersi gören gazimiz en stratejik görevde bulunduğunu belirtmiş, harekât sırasında komutanlara harita çiziminde yardımda bulunduğunu söylemiştir. **O.A.** ise okulda almış olduğumuz eğitimi Kıbrıs'ta uyguladığını belirtmiştir. **İ.Z.** ise okullarda gösterilen eğitimin askerlikte acemi birliğinde de gösterildiğini belirtmiş, okula gitmeyen askerlerin eğitimi orada aldıklarını ve harekât sırasında çok faydası olduğunu söylemiştir. Okulda öğretilen eğitimle askerde öğretilen eğitimin çok farklı olduğunu söyleyen gazimiz **N.S.** harekât sırasında yapacağımız her şeyi komutanlarımızdan öğrendik ifadesini kullanmıştır.

Genel olarak bakıldığında gazilerimizin çoğunun ilkokul, bir kısmının ise lise mezunu olduğu görülmektedir. Okullarda almış oldukları eğitimin askerlik sırasında faydası olduğu konusunda gazilerimizin hem fikir olduğu görülmektedir. Gazilerimizin bir kısmı ise almış oldukları eğitim sayesinde askerlikte stratejik görevlerde bundukları görülmektedir.

Şekil 4.8. Muğla Şehit Aileleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Başkanı Mehmet Akkuş ve Muğla Kıbrıs Gazileri

4.2. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Sosyal Bilgiler Ders Kitapları (5,6,7) ve T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitaplarına (8) İlişkin Bulgu ve Yorumları

4.2.1. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Konuya İlişkin Bulgu ve Yorumları

Milli Eğitim Bakanlığı, talim Terbiye Kurulunun 14.06.2017 gün ve 89822336 sayılı yazısı ile kabul edilen Doç. Dr. Adnan Altun, Doç. Dr. Süleyman Elmacı, Yrd. Doç Dr. Adem Beldağ editörlüğünde hazırlanan 2017 basım tarihli Sosyal Bilgiler 5. Sınıf ders kitabına ilişkin şu bulgular elde edilmiştir;

5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın "Kültür ve Miras" ünitesinin "Tarihe Yolculuk" konusu incelenmiş ve bu konunun alt başlığı olan "Mezopotamya Medeniyetleri" konusunda Kıbrıs ismi geçtiği görülmüştür. "Mezopotamya Medeniyetleri" alt

başlığında Sümerler, Babiller, Asurlar ile ilgili bilgi verilmiş, bu medeniyetleri Dünya Tarihine nasıl katkısı olduğu açıklanmıştır. “Anadolu Medeniyetleri” alt başlığında ise; İyonlar, Lidyalılar, Frigler, Hititler, Urartular ‘a yer verilmiştir. Bu medeniyetlerin Anadolu ve Dünya Tarihine nasıl katkıda bulduklarını görsel bir harita ile belirtilmiş ve Kıbrıs Ada’sının ne kadar stratejik bir yerde olduğu dikkat çekilmiştir.

Şekil 4.9. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, “ Kültür ve Miras” Ünitesi, “ Tarihe Yolculuk” Konusu’nda Bulunan Anadolu ve Mezopotamya Uygarlıkları Haritası (Evirgen vd. 2017 s. 36)

Ancak bu bölümde konuya ilişkin bir bulguya rastlanamamıştır. Ayrıca Anadolu ve Mezopotamya medeniyetleri arasında Kıbrıs Adası çok stratejik bir konuma sahip olmasına rağmen hangi medeniyete dâhil olduğu gösterilmemiş ve önemi tam olarak belirtilmemiştir.

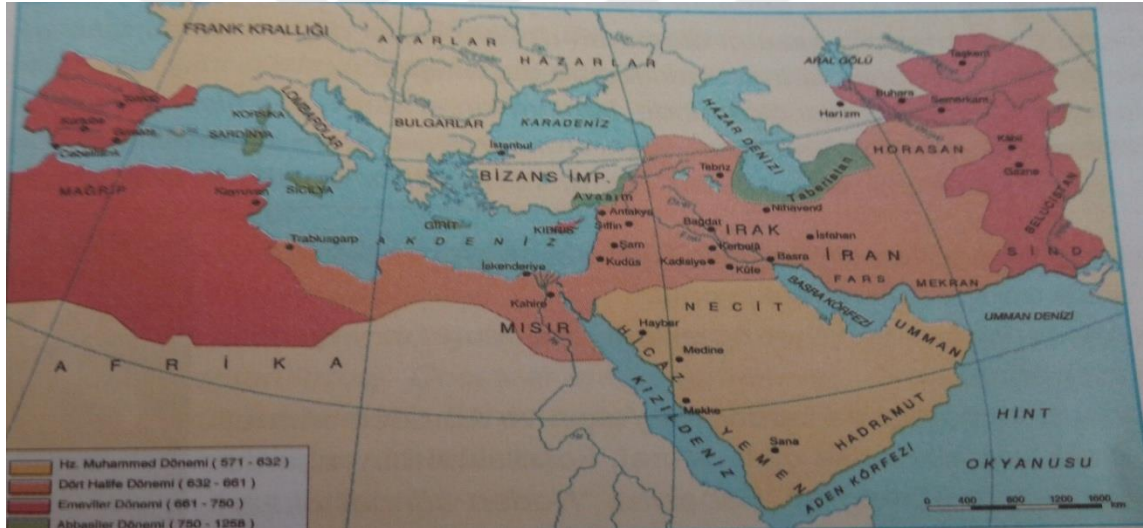
4.2.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı’nın Konuya İlişkin Bulgu ve Yorumları

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 09.12.2013 tarihli ve 218 sayılı kararı ile kabul edilen, Sema Cebir Şahin editörlüğünde hazırlanan 2017 basım tarihli 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı’nda konuya ilişkin şu bulgular elde edilmiştir;

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinin “İlk Çağda Anadolu” konusunun Mezopotamya Uygarlıkları, Hititler, Frigler ve Lidyalılar, İyonlar ve Urartular alt başlıkları incelenmiştir. Konular ve alt başlıklar incelendiğinde Mezopotamya Uygarlıkları olan Asurlar, Babiller, Sümerlere detaylı bilgi verilmiştir. Hititler, Frigler ve Lidyalılar, İyonlar ve Urartular alt başlıkları incelendiğinde ise bu medeniyetlerin Anadolu'ya nasıl geldikleri ve ne gibi devrimler yaptıkları detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Kıbrıs Adası ise ufak bir detay olarak gösterilmiş adanın ismi “Alasya” olarak gösterilmiştir.

Bu ünite de konuya ilişkin başka bir ibare bulunamamıştır.

Ayrıca aynı ders kitabının “İpek Yolu'nda Türkler” ünitesinin “İslamiyet ve Türkler” konusu incelenmiştir. Bu konuda Türk Devletlerinin İslamiyet'e geçiş süreci anlatılmış, Emevi ve Abbasilerin fetihleri ayrıntılı bir şekilde aktarılmıştır.

Şekil 4.10. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nda yer alan İslamiyet'in yayılışını gösteren harita (Karakay vd. 2017, s73)

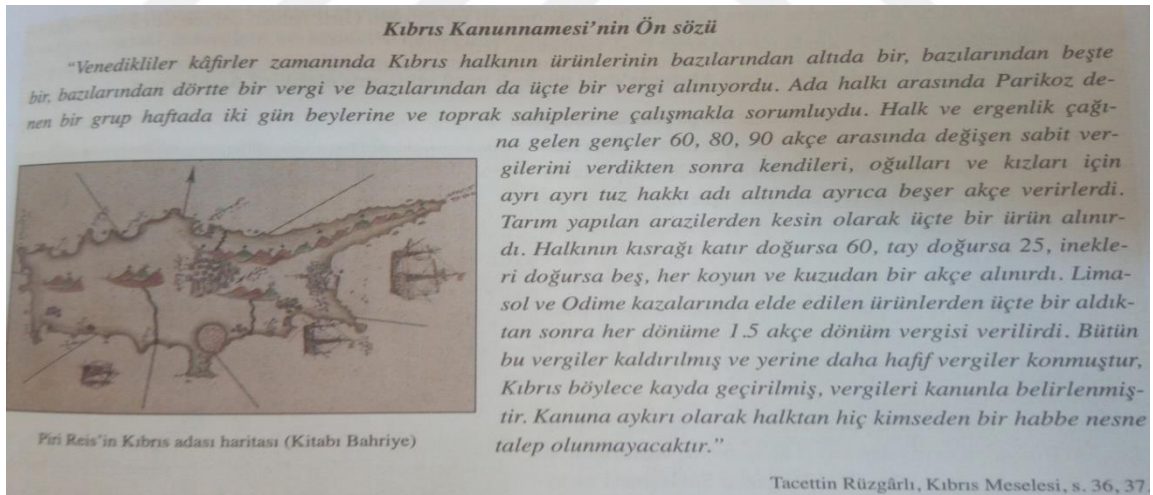
Yukarıda verilen şekilde İslam Devletlerinin fetihleri gösterilmektedir. Kıbrıs Adasının ise Emeviler döneminde İslam topraklarına katıldığı görülmektedir.

Bu ünite de Kıbrıs ile ilgili birkaç bilgiye rastlanılmış ancak tez başlığına uygun bir bulguya rastlanamamıştır.

4.2.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Konuya İlişkin Bulgu ve Yorumları

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının 29.11.2013 tarih ve 144 sayılı kararı ile kabul edilen, Salih Yılmaz editörlüğünde hazırlanan 2017 basım tarihli, 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nda konuya ilişkin aşağıdaki bulgular elde edilmiş ve yorumlanmıştır;

Bu bölümde 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın "Türk Tarihine Yolculuk" ünitesinin "Osmanlı Devleti'nin Askeri Gücü" konusu incelenmiştir. Bu konuda ilk olarak Preveze Deniz Zaferi ayrıntılı olarak öğrencilere anlatılmış ve sonra da Kıbrıs adasının fethi ve önemi ayrıntılı olarak kitapta yer almıştır. Ders kitabında, Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs adasına fethetmeden önceki halkın ağır vergiler yüzünden fakir durumda olduğu gereksiz yere Venediklerin halktan birçok vergi aldıkları belirtilmiş, fetihden sonra ise Osmanlı Devleti vergilerde düzenleme yaparak vergileri hafiflettiği anlatılmıştır. Ayrıca bu bölümde Kıbrıs'ın fethi sonucu olarak Haçlı donanması ile Osmanlı donanması arasında İnebahtı'da savaş olduğu ve Osmanlı donanmasının bu savaşı kaybettiğine dair bilgi verilmiştir.

Şekil 4.11. Piri Reis'e ait Kıbrıs haritası ve Kıbrıs Kanunnamesinin ön sözü (Çakır, 2017 s. 67)

Bu kitapta tez başlığına uygun bir bulguya rastlanamamıştır.

4.2.3. 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi Atatürkçülük Ders Kitabı'nın Konuya İlişkin Bulgu ve Yorumları

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının 30.11.2016 tarih 86 sayılı kararı ile kabul edilen Ufuk Ataş editörlüğünde hazırlanan 2017 basımlı 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı'nda konuya ilişkin aşağıdaki bulgular elde edilmiş ve yorumlanmıştır;

Bu bölümde 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı'nın "Atatürk'ten Sonra Türkiye: İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası" ünitesinin "Her Şey Vatan İçin" bölümünün alt başlığı olan "Mehmetçik Kıbrıs'ta" ayrıntılı bir şekilde tez başlığına uygun bulgularla rastlanmıştır.

"Mehmetçik Kıbrıs'ta" alt başlığına bakıldığında, 1. Dünya Savaşı öncesinde Kıbrıs'ın İngiltere'ye bırakıldığı belirtilmiş, daha sonraki yıllarda Yunanistan'ın Kıbrıs girişimleri olduğu ve Kıbrıs'ta Rumların girişimleri ile Yunanistan'a katılmak için ayaklanmalar çıkardıkları aktarılmıştır. Daha sonra Rumların adada EOKA adında bir terör örgütü kurdukları, bu örgütün hem İngilizlere hem de Türklere karşı ağır ve şiddetli girişimlerde buldukları açıklanmıştır. Türklerin kendilerini korumak amacıyla TMT (Türk Mukavemet Teşkilatı) adında bir kuruluş kurdukları, zamanla taraflar arasında çatışmaların arttığı ve Yunanistan, İngiltere ve Türkiye'nin katılımıyla Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduğu belirtilmiştir. Ancak kurulan bu Cumhuriyet sorunlara çözüm olamamış ve çatışmaların süratle arttığı, 4 Türk'ün şehit edildiği olay olan " Kanlı Noel" ve sonrasında Türkiye'nin adaya uçakla ilk müdahalesi kitapta ayrıntılı bir şekilde yer almıştır. Ayrıca kitapta Türkiye'nin Kıbrıs adasına müdahale etme süreci yer almış, Başbakan Bülent Ecevit ve Dış İşleri Bakanı Turan Güneş'e ait diyaloglara yer verilmiştir. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın başarı ile sonuçlanmasından sonra 1975 yılında Kıbrıs Türk Federe Devleti, 1983 yılında ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kurulduğu belirtilmiştir. Ayrıca Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, ilk Başbakanın ise Nejat Konuk olduğu bilgi kutucuğu içinde gösterilmiştir.

Şekil 4.4. Kıbrıs Türklerinin Türk Silahlı Kuvvetleri Mensupları İle Karşılaşma Anı (Ataş, 2017, s 200)

Buna göre; kitapta tez başlığına ilişkin bilgilere ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Resim ve görsellerle konuya ilişkin bilgiler desteklenmiştir. Ancak, ünite ve değerlendirme sorularında konuya ilişkin herhangi bir ibareye rastlanılmamıştır.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

5.1.1. Muğla Kıbrıs Gazilerinin Verdiği Bilgilere Ait Sonuçlar

- Yakın dönemde yaşanan en önemli olaylardan biri olan Kıbrıs Barış Harekâtı'nın baş mimarı, Muğla'daki 7 gazimizle görüşmeler sonucunda en önemli edindiğimiz sonuç, her bir gazimizin ilk günkü gibi olayları hatırladıkları ve olayları o anı yaşıyor gibi anlattıkları görülmüştür.
- Her bir gazimiz tekrar savaş çıksa hiç düşünmeksizin bu yaşımıza rağmen tekrar cepheye gideceğiz söyleminde bulunmuşlardır. Bu da gazilerimizin içindeki vatan sevgisinin hiç sönmediğinin ve Kurtuluş Savaşı'ndaki ruhun hala devam ettiğinin göstergesi olmuştur.
- Gazilerimizden 5'inin, bire bir çatışmada bulunduğu, ikisinin ise çatışmada bulunmayarak geri hizmette görev yaptığı görülmüştür. Gazilerimizin arkadaşları yanlarında şehit olmuş ve anlatırken hala o etkiden çıkamadıkları görülmüştür.
- Gazilerimiz harekât öncesinde ve harekât esnasında o anki teknolojik imkânsızlardan dolayı ailelerine haber gönderemedikleri görülmüştür.
- Harekât bittikten sonra gazilerimize belirli bir maaş dışında, madalya, plaket ve belge verilmedikleri görülmüştür.
- Gazilerimiz, harekât bitip memlekete döndükten sonra en önemli sorunun iş bulma konusunda olduğu görüşünü belirtmişlerdir. Bazı gazilerimiz ise gazilik durumlarından dolayı devlet dairelerine girdiklerini söylemişlerdir.

- Kıbrıs'a çıkarma yapan gazilerimizin harekât bittikten sonra uzun bir süre Kıbrıs'ta kaldığı görülmüş, Kıbrıs'ta güven ortamını sağlayarak askerliklerini adada tamamlamışlardır.
- Gazilerimiz okulda aldıkları eğitimin harekât öncesinde, esnasında ve sonrasında çok önemli olduğunu belirtmişler ve aldıkları eğitim sayesinde Kıbrıs'ta önemli görevlerde bulduklarını söylemişlerdir.
- Gazilerimizin hepsi "Gazilik" kavramının toplum ve özellikle okulda öğrenim gören öğrenciler tarafından iyi öğretilmesi gerektiğini belirtmişler ve Türkiye'de bulunan gazilere sahip çıkılması gerektiğini dile getirmişlerdir.

5.1.2. 5. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitapları ve 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitaplarına Ait Sonuçlar

- 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitapları'na ilişkin incelemeler sonucunda; kitapta Asurlar, Babiller ve Sümerlere ilişkin bilgiler verilmiş Kıbrıs hakkında açıklama bulunamamıştır. Kıbrıs, sadece görsel olarak harita üzerinde gösterilmiştir.
- 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitapları'na ilişkin incelemeler sonucunda; iki ünite de Kıbrıs adasının ismi geçtiği görülmüştür. İlk olarak, Anadolu Medeniyetleri olan Hititler, Frigler, Lidyalılar, İyonlar ve Urartulara ayrıntılı olarak yer verilmiş ve Kıbrıs'ın isminin o dönemde Alasya olarak geçtiği saptanmıştır. Ancak Kıbrıs adasının o dönemde hangi medeniyete bağlı olduğu açıklamada yer almamıştır. İkinci olarak ise İslam Devletleri olan Emeviler ve Abbasiler konusu işlenmiş Emevilerin fetih politikaları sonucunda Kıbrıs'ın İslam Devleti topraklarına dahil olduğu belirtilmiştir.
- 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitapları'na ilişkin incelemeler sonucunda; Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükselme dönemindeki fetih politikaları ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Kıbrıs adasının Osmanlı Devleti'nin Doğu Akdeniz'deki güvenliği açısından fetih edilmesi gerektiği belirtilmiş ve 1571 yılında Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'a olan fethi ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Ayrıca ünite de Kıbrıs'ın fethi ile doğrudan bağlantılı olan İnebahtı Deniz Savaşı'ı da ayrıntılı bir şekilde yer almıştır.

- 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabına ilişkin incelemeler sonucunda, “Atatürk’ten Sonra Türkiye: İkinci Dünya Savaşı Ve Sonrası” ünitesinin alt başlığı olan “Mehmetçik Kıbrıs’ta” bölümünde Kıbrıs Barış Harekâtı’na dair bilgiler ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Bu bölümde Kıbrıs’ın ilk olarak İngiltere’ye ait olduğu, daha sonraki dönemde adadaki Rumların adayı Yunanistan’a bağlamak için ayaklanmalar çıkardıklarından bahsedilmiştir. Adada bulunan Türklerin ise bu ayaklanmalara karşı TMT adında bir teşkilat kurdukları, zamanla çatışmaların artması itibari ile İngiltere, Türkiye ve Yunanistan’ın devlet adamlarının katılımı ile yapılan konferansta Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kurulmasından bahsedilmiştir. Ancak kurulan devlet çözüm üretememiş, daha da çözümsüzlüklere yol açtığı belirtilmiştir. Ayrıca ünite “Kanlı Noel” ‘den bahsedilmiş, 1974 yılında gerçekleşen harekâtı sebep kılan açıklamalara yer verilmiştir. Son olarak ta 1975 yılında Kıbrıs Federe Devleti, 1983 yılında ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin kurulduğunu, ilk Cumhurbaşkanı’nın Rauf Denktaş olduğu ayrıntılarla yer almıştır.

Sonuç olarak, 5. 6. Ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitapları’nda Kıbrıs ile bilgiler yüzeysel olarak işlenmiş, verilecek olan bilgiler derinlemesine aktarılamamıştır. Ancak 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı’nda Kıbrıs’a ve Kıbrıs Barış Harekâtı’na dair bilgiler derinlemesine işlenmiş ve işlenen bilgiler görsellerle desteklenerek öğrencilere aktarılmıştır.

5.2. Tartışma

Türkiye’nin 20. yüzyılın son yarısında Türk tarihi açısından dış politikadaki en önemli olayı kuşkusuz Kıbrıs Barış Harekâtı’dır. Türk tarihi açısından oldukça önemli olan bu olayla ilgili birçok kitap, makale, bildiri ve tezlere rastlanılmıştır. Ancak bu çalışmalar Kıbrıs Barış Harekâtı’nın içeriği ile sınırlı kalmıştır. Kıbrıs gazileri ile yapılan çalışmalar elle gösterilecek kadar azdır. Apuhan (2017), Bingöllü Kıbrıs gazileri ile çalışma yapmış, çalışmasını gazilerin anılarını dinleyerek Kıbrıs Barış Harekâtı ile birleştirmiştir. Ayhan (2012) Samsunlu Kıbrıs gazileri ile sözlü tarih çalışması yapmıştır. Baday (2009) ise Kars-Ardahan illerinin Kıbrıs harekâtındaki şehitlerini ve Kıbrıs harekâtındaki gazilerini çalışmıştır. Küçük (2017) ise Kıbrıs Barış

Harekâtı'ndaki Vanlı gazileri çalıştığı görülmektedir. Görüldüğü üzere Kıbrıs gazileri ile çalışmaların çok az olduğu görülmektedir.

Kıbrıs tarihinin ders kitaplarında gösterilmesiyle ilgili çalışmaların ise yok denecek az olduğu görülmektedir. Bu konu ile ilgili Şimşir'in (2014) çalışması dikkat çekmektedir. Şimşir (2014), çalışmasında Kıbrıs tarihinin, Sosyal Bilgiler ve T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarındaki yerini tespit etmeye çalışmış ve Türkiye'deki Sosyal Bilgiler ders kitapları ile Kıbrıs'ta okutulan Sosyal Bilgiler ders kitaplarını karşılaştırdığı görülmüştür. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Sosyal Bilgiler Öğretimindeki yeri ile ilgili bir çalışmaya rastlanılamamıştır.

5.3. Öneriler

1. Birinci elden kaynak olan gazilerimiz, ilköğretim, ortaöğretim ve üniversitedeki ders hocaları tarafından sınıfa davet edilmeli ve öğrencilere birinci elden bilgilerle Kıbrıs Barış Harekâtı nasıl gerçekleşti öğrencilere aktarılması sağlanmalıdır.
2. Yakın tarihimizin en önemli olaylarından biri olan Kıbrıs Barış Harekâtı'nın, üniversitelerdeki öğretim üyeleri tarafından yüksek lisans ve doktora öğrencilerine tez konusu olarak araştırılması sağlanmalıdır.
3. Üniversitelerde bulunun öğrenci toplulukları Kıbrıs Barış Harekâtı'nın yıl dönümlerinde etkinlikler düzenlemeli ve bu etkinliklere Kıbrıs Gazilerini çağırmalıdırlar.
4. Üniversiteler ve Sivil Toplum Kuruluşları bağlı buldukları illerdeki gazileri davet edip şereflendirerek, belgeler verip onurlandırmalıdırlar.
5. MEB'e bağlı Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ve Tarih Öğretmenleri, sınıf dışı etkinlik yaparak öğrencilere gazilerin evlerine ziyaret etmesi sağlanmalıdır.
6. Kıbrıs adasına dair bilgiler (tarihi, jeostratejik konumu, vb.) Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında ve Eğitim Programlarında ayrıntılı bir şekilde yer almalıdır.
7. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında, Müslümanları Kıbrıs adasına olan fetihleri ayrıntılı bir şekilde yer almalıdır.

8. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitaplarında Kıbrıs Barış Harekâtı konusunda Kıbrıs Gazililerinin röportajlarına yer verilmelidir.
9. Öğrencilere Kıbrıs ile ilgili belgeseller izlettirilerek öğrencilerde farkındalık yaratılması sağlanmalıdır.
10. Öğrencilerin Kıbrıs Barış Harekâtını daha iyi anlayabilmeleri için Kıbrıs'a gezi düzenleyerek oradaki Türk köylerini incelemeleri sağlanmalıdır.
11. Öğretmenlerin ders esnasında o dönemin gazetelerini sınıfa getirerek öğrencilere tarihsel empati yaptırılması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adıyeke, N. ve Adıyeke, N. (2014). Tarih boyunca Doğu Akdeniz'de Kıbrıs odaklı güç dengeleri. *Mülkiye Dergisi*, 28 (242), 95-107. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/mulkiye/issue/242/91>
- Agun, H. (1997). *Demokrat Parti iktidarının Kıbrıs politikası 1950-1960*. Ankara: Demokratlar kulübü yayınları.
- Akgün, Y. (2001). *Rauf Denктаş'ın Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin oluşumdaki rolü*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya
- Alasya, H. F. (1988). *Kıbrıs Tarihi*. Lefkoşa: Kıbrıs Türk Kültür Derneği genel merkezi yayınları.
- Apuhan, F. (2017). *1974 Kıbrıs barış harekâtı ve Bingöllü Kıbrıs gazileri*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Van.
- Arı, A. (2011). *Soğuk savaşın bitiminden günümüze Avrupa Birliği'nin Kıbrıs sorununa bakışı*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kars.
- Arık, U. (2011). Kıbrıs krizi. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 3-21. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/71869>
- Ata, A. (2008). *20 Temmuz barış harekâtının önemi*. Kale Lions Toplantısı, Gazimağusa.
- Ataş, Ç. (2017). *İlköğretim 8. sınıf T.C. inkılâp tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı*. Ankara: Top yayıncılık.
- Ayhan, B. (2012). *Samsun'daki Kıbrıs gazilerinin gözüyle 1974 Kıbrıs barış harekâtı üzerine bir sözlü tarih çalışması*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosman Paşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Tokat.
- Baday, G. (2009). *1974 Kıbrıs barış harekâtı ve Kars-Ardahan Kıbrıs şehitleri ve gazileri*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kars.
- Banoğlu, N. A. (1974). *Kıbrıs dosyası*. İstanbul: Kervan yayınları.
- Bekarlar, F. (2006). *Kıbrıs sorunun doğu*. İstanbul: Arayış yayın ajansı.
- Belen, M. (2010). *Jeopolitik ve jeostratejik açıdan Kıbrıs sorunu*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gebze Yüksek Teknik Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Gebze.
- Burhan, O. (2012). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin idari yapısı*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Isparta.
- Cerrahoğlu, Z. (1998). *Birleşmiş Milletler gözetiminde Kıbrıs sorunu ile ilgili olarak yapılan toplumsal arası görüşmeler*. Ankara: Kalkan matbaacılık

- Coşkun, Y. (2015). 1974 Kıbrıs barış harekâtının Türk-İngiliz ilişkilerine etkileri. *Tarih Okulu Dergisi*, 8 (22), 449-462. Doi: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh729>
- Cömert, S. (2004). Kıbrıs sorunu: Tarihsel perspektif ve Annan Planı eleştirisi. Kalaycı, İ. (ed). *Kıbrıs ve geleceği*, (s.a. 341-358). Ankara: Nobel yayınevi.
- Çakır, F. (2017). *İlköğretim sosyal bilgiler ders kitabı 7. sınıf*. Ankara: Ada matbaacılık
- Çay, A. (1989). *Kıbrıs'ta kanlı Noel – 1963*. Ankara: Türk kültürünü araştırma enstitüsü yayınları.
- Çetiner, A. C. (2007). *Kıbrıs barış harekâtında kara muharebeleri*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Afyonkarahisar.
- Çınar, İ. (2010). Eğitim ve millî güç unsurları, *Eğitim Dergisi*, 27(1), 21-27. Erişim adresi: <http://www.egitim.gen.tr/tr/index.php/arsiv/21-30/sayi-27-egitim-degerler-agustos-2010/858-egitim-ve-milli-guc-unsurlari>
- Çivi, H.(2004). Dünü ve bugünü ile Kıbrıs. Kalaycı, İ. (ed.). *Kıbrıs ve geleceği*, (s.a. 331-340). Ankara: Nobel yayınevi.
- Çopur, İ. (2014). *1974 Kıbrıs barış harekâtı ve anılar*. İstanbul: Kastaş yayınevi.
- Demircioğlu, İ. H. (2005). Sözlü tarihin bir öğretim yaklaşımı olarak tarih derslerinde kullanımı. 2. *Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi (26-28 Mayıs)*, 310-315
- Dinç, G. (2010). *Osmanlı yönetiminde Kıbrıs (1800-1839)*, (Yayımlanmış Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Antalya.
- Doğan, H. H. (2004). Kıbrıs'ın kiraya verilmesi: Tarihsel süreci ve Türk dış politikası gündemine yeniden taşınması. Kalaycı, İ. (ed.). *Kıbrıs ve geleceği*, (s.a. 359-380). Ankara: Nobel yayınevi.
- Dündar, R. (1998). *Kıbrıs Beylerbeyliği*, (Yayımlanmış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Malatya.
- Dündar, R. (2002). *Kıbrıs'ın Fethi*. Türkler Ansiklopedisi, (c. 9, s.a. 667-678). Ankara: Yeni Türkiye yayınları.
- Eroğlu, H. (1975). *Kıbrıs uyuşmazlığı ve Kıbrıs barış harekâtı*. Ankara: 1975.
- Erol, H. (2014). *Kıbrıs politikalarında lider Rauf Denktaş'ın rolü*, (Yayımlanmış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul
- Erol, H. (2015). Kıbrıs müzakereleri ve Rauf Denktaş. *Tarih Okulu Dergisi*, 8(24), 717-760. Doi: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh796>
- Eslen, N. (2004). Kıbrıs'ın küresel, bölgesel ve Türkiye'nin güvenliği açısından jeostratejik önemi. Kalaycı, İ. (ed.) *Kıbrıs ve geleceği*, (s.a. 91-96). Ankara: Nobel yayınevi.
- Evirgen, F. Ö., Özkan, J., Öztürk, S., Özdural, Z. (2017). *Ortaokul sosyal bilgiler ders kitabı 5 sınıf*, İstanbul: Bilnet matbaacılık.
- Gazioğlu, A. (1996). *Enosis çemberinde Türkler*. İstanbul: Kıbrıs araştırma ve yayın merkezi.
- Gibbons, H. S. (2003). *Kıbrıs'ta soykırım*. Ankara: Özyurt matbaası.

- Gönlübol, M., Sar, C., Esmer, A. Ş., Sander O. Ülman, A.H., Bilge, A.S., Sezer, D. Kürkçüoğlu, S. (1996). *Olaylarla Türk dış politikası (1919-1995)*. Ankara: Siyasal kitabevi.
- Gözlü, A. (2011). *Kıbrıs eskiçağı ve jeopolitiği*, (Yayımlanmış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya.
- Gülen, A. (2012). İnönü hükümetlerinin Kıbrıs politikası(1961-1965). *Atatürk Üniversitesi Atatürk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 50(1), 389-428. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/20483>
- Güngör, E. (1999). *Tarihte Türkler*. İstanbul: Ötüken neşriyat
- Gürcan, A. İ. (2013). *Kıbrıs barış harekâtı ve ötesi*. İstanbul: Kastaş yayınevi.
- Hasgüler, M. (2000). *Kıbrıs'ta enosis ve taksim politikaları*. İstanbul: İletişim yayınları.
- Irkaçıtıl, E. (2012). İkinci Dünya Savaşı sonrası İngiltere'nin Ortadoğu politikaları için Kıbrıs'ın stratejik önemi ve Kıbrıs meselesinin ortaya çıkışı. *Süleyman Demirel üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1) 31-59. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/215821>
- İkizler, H. (2007). *Kıbrıs iki ulus iki devlet*. Ankara: Kıbrıs Türk Kültür Derneği yayınevi.
- İsmail, S. (1992). *Kıbrıs Cumhuriyeti'nin doğuşu-çöküşü ve unutulmayan yıllar (1964-1974)*. Ankara: Başbakanlık basımevi.
- İsmail, S. (1998) *150 soruda Kıbrıs*. İstanbul: Kastaş Yayınevi.
- İsmail, S. (2000). *Kıbrıs sorunun kökleri*. KKTC: Akdeniz haber ajansı yayınları.
- Kale, N. (2007). Nasıl bir değerler eğitimi? *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu(26-28 Kasım 2004)*. İstanbul: Değerler eğitimi merkezi yayınları, 313-322.
- Karakaya, F. M., Midilli, A., Güven, M. N. (2017). *İlköğretim sosyal bilgiler ders kitabı 6 sınıf*. Ankara: Sevgi yayınları
- Karpat, K. (2012). *Türk dış politikası tarihi*. Ankara: Timaş yayınları.
- Kaymakçı, S. (2009). Yeni Sosyal Bilgiler Programı neler getirdi?, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Reşat Genç'e Armağan Özel Sayısı, 1530-1545. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/303812972_YENI_SOSYAL_BILGILER_PROGRAMI_NELER_GETIRDI
- Keser, U. (2006). Kıbrıs'ta göç hareketleri ve 1974 sonrasında yaşananlar. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5(12), 103-127. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/233295>
- Kızılyürek, N. (2004). Kıbrıs'ta devlet ve siyaset: Tarihsel bir değerlendirme. Kalaycı, İ. (ed.). *Kıbrıs ve geleceği*, (s.a. 277-295). Ankara: Nobel yayınevi.
- Koç, R. (2006). *Kıbrıs basınında Kıbrıs olayları*. İstanbul: Doğu kütüphanesi.
- Koday, Z. (2010). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti'nin coğrafi özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü dergisi* (2), 17-45. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/ataunitaed/issue/2858/39583>
- Kuş, E. (2003) *Nicel nitel araştırma teknikleri*. Ankara: Anı yayınları.
- Küçük, C. (2017). *1974 Kıbrıs barış harekâtında yer alan Vanlı gaziler*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Van.
- Manisalı, E. (2003). *Avrupa kıskacında Kıbrıs*. İstanbul; Derin yayınevi.

- Merey, Z., Kuş, Z., Karatekin, K. (2012). *Türkiye ve ABD Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının değerler eğitimi açısından karşılaştırılması*. Değerler Eğitimi Sempozyumu Ek Özel Sayısı.
- Mütercimler, E. (1990). *Kıbrıs barış harekâtının bilinmeyen yönleri*. İstanbul: Yaprak yayınevi.
- Örek, Y. (2010). *Belgelerle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tarihi gerçekleri*. İstanbul: Alfa yayınevi.
- Özakman, T. (2012). *Çılgın Türkler Kıbrıs*. İstanbul: Bilgi yayınevi.
- Özersay, K. (2002). *Kıbrıs sorunu hukuksal bir inceleme*. Ankara: Avrasya stratejik araştırmalar merkezi yayınları.
- Özol, S. (2001). *Kıbrıs barış harekâtı günlüğü*. İstanbul: Kastaş yayınevi.
- Sömek, E. (2012). *Kıbrıs Türk'ünün milli mücadelesi*. İstanbul: Bizim kitaplar yayınevi.
- Şahin, İ., Şahin, C., Öztürk, M. (2013). Barış Harekâtı Sonrasında Türkiye'den Kıbrıs'a Yapılan Göçler ve Tatbik edilen İskân Politikası, *Türkish Studies*, 8 (10), s. 599-630. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/271011861_Baris_Harekati_Sonrasinda_a_Turkiye'den_Kibris'a_Yapilan_Gocler_Ve_Tatbik_Edilen_Iskan_Politikasi
- Şimşir, Ö. K. (2014). *Kıbrıs tarihi ve önemi konusunun sosyal bilgiler ders kitaplarındaki yeri ile ilgili analiz çalışması*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Muğla.
- Tarakçı, M. (2010). *Kıbrıs barış harekâtı*, İstanbul: Hiperlink yayınevi.
- Toluner, S. (1977). *Kıbrıs uyuşmazlığı ve milletlerarası hukuk*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi yayınları.
- Tosun, R. (2001). Kıbrıs Meselesi. Erciyes Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 95-107. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/erusosbilder/issue/23743/252916>
- Uçarol, R. (1978). *1878 Kıbrıs sorunu ve Osmanlı-İngiliz Anlaşması*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları.
- Üçler, E. (2014). 35. yılında Kıbrıs deniz çıkartmasının iç yüzü Kıbrıs çıkartması, İstanbul: Yeniyüzyıl yayınları.
- Vatansever, M. (2012). Kıbrıs Sorununun Tarihinin Gelişimi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, 1487-1530. Erişim adresi: <http://hukuk.deu.edu.tr/dosyalar/dergiler/dergimiz-12-ozel/3-kamu/9-mugevatansever.pdf>
- Yalçın, E. (2016). Kıbrıs'ta Türk Mukavemet Teşkilatı ve Kıbrıs, *Atatürk Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 58(1), 279-301. Erişim adresi: <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/2117/21906.pdf>
- Yazıcı, S., Yazıcı, F. (2010). Yurtseverlik Eğitimi: Tarih ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Algı Tutum ve Eğitimsel Uygulamalarına Yönelik Bir Araştırma, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(1), 649-660. Erişim adresi: http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt3/sayi10pdf/yazici_sedat_fatih.pdf

- Yelice, G. (2007). *20 Temmuz 1974 Kıbrıs barış harekâtını hazırlayan koşullar*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü: İzmir.
- Yeşil, R., Aydın, D. (2007). *Demokratik Değerlerin Eğitiminde Yöntem ve Zamanlama*, 2(11), 65-84. Erişim adresi: <http://okulonceciyiz.biz/upload/demokratik-degerlerin-egitiminde-yontem-ve-zamanlama.pdf>
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin yayınları. 5. Baskı
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin yayınları. 7. Baskı
- Yıldırım, M. (2004). *Bütün yönleriyle 1974 Kıbrıs barış harekâtı*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kütahya.
- Yılmaz, R. (2014). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde devletleşme süreci ve Türkiye (1974- 2012)*, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü: Ankara.
- Yücel, C. (2009). Eğitim ile ilgili temel kavramlar. Celep, C. (ed.) *Eğitim bilimine giriş* (1-24). Ankara: Anı yayıncılık.
- Yüksel, D. Y. (2009). Kıbrıs Türk milli mücadelesi (1914-1958). *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5(18), 161-184. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/233384>

EKLER

EK 1: Ulus Gazetesinin 7 Şubat 1964 Tarihindeki Manşeti (Ulus: 1964).

EGEMENLER
ULUSUNDA

TELEFONLAR

CUMA
7
ŞUBAT
1964

ULUS

KALORİSHELL

BERGÜN

IDEAL KALORİSHELL YAKITIDIR

8
SAYFA

ULUS

Kurucusu: KEMAL ATATÜRK

ADIMIZ ANDIMIZDIR

Adres: 1. ÜZÜM Çarşısı ANKARA Tel: 1. ÜZÜM - ANKARA

17.15.00
18.15.00

İngiltere ve Amerika Makarios'a yeni bir teklifte bulunmadılar

Kıbrıs'ta Yer yer silâhli çatışmalar devam ediyor

Yunanistan Kıbrıs için gönüllü topluyor

ANLATTI - Başbakan İsmet İnönü, New York Times Washington Post ve Manchester Guardian Amerikan gazetelerinde, Türkiye ve Yunanistan hükümetleri tarafından yapılan açıklamalarla ilgili olarak, Kıbrıs'ta yer yer silâhli çatışmaların devam ettiğini ve Yunanistan'ın Kıbrıs için gönüllü topladığını anlattı.

İnönü, basın toplantısında, "Kıbrıs'ta yer yer silâhli çatışmaların devam ettiğini ve Yunanistan'ın Kıbrıs için gönüllü topladığını anlattı. Yunanistan'ın Kıbrıs için gönüllü topladığını anlattı. Yunanistan'ın Kıbrıs için gönüllü topladığını anlattı."

Inönü Kıbrıs dâvamızı Amerikalı'lara anlattı

Başbakan İnönü, iki Amerikalı yazarla yaptığı görüşmede "Kıbrıs öne me halidir, dedi"

WASHINGTON - Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı'nın yayınladığı bir rapor, Amerika Birleşik Devletleri'nin İngiltere ve Amerika Makarios'a yeni bir teklifte bulunmadığını belirtmektedir.

İngilizler Makarios'a yeni bir teklifte bulunmadılar

Amerika Birleşik Devletleri Makarios'a yeni bir teklifte bulunmadılar

"Tek teminat Türk askeri, in pazel köçür yene dekil sine bir kıyanat verdir."

İnönü'nün Kıbrıs dâvamızı Amerikalı'lara anlattığı

Diyarbakır Belediyesinin örnek kararı

Melen reformlara dair izahat verdi

Bir yolluk konusu Mecliste tartışıldı

F. Çelikkaya Bakanlığın tutumunu tenkid etti

Partiler Tasarrusının müzakeresine devam edildi

BAŞVAYI

Geçimsiz adamın tutumu

GEÇİMSİZ ADAMIN TUTUMU

İNANÇ BABAN

YARIN YAPILACAKTIR

YARIN YAPILACAKTIR

YARIN YAPILACAKTIR

YARIN YAPILACAKTIR

YARIN YAPILACAKTIR

Sağ el ile sol kulak

Sağ el ile sol kulak

Sağ el ile sol kulak

Ege'de Tütün Piyasası açıldı

Ege'de Tütün Piyasası açıldı

Ege'de Tütün Piyasası açıldı

KIBRIS YARDIM BEKLİYOR

KIBRIS YARDIM BEKLİYOR

KIBRIS YARDIM BEKLİYOR

Yarın yapılacak

Yarın yapılacak

Yarın yapılacak

Yarın yapılacak

Yarın yapılacak

Yarın yapılacak

Yarın yapılacak

Yarın yapılacak

Yarın yapılacak

BU AY 2 KİTAP

PYRRHUS İLE CİNAR
(Çeviren Ayşe Bostancı)

ZAVALLI AUBREY
(Çeviren Memet Fazıl)

Yayıncı: **YAKIN**

Cumhuriyet

KURUCUSU: YUNUS NADI

40. yıl sayısı 14229

Cuma 13 Mart 1964

SAMSUN
SUBESİ

Türkiye Öğretmenler BANKASI

Muhasara altındaki 4000 Türk'e gıda ve ilaç yardımına bile müsaade edilmedi

Rumlar 10 Türk köyüne daha saldırdılar

Amerika ile İngiltere barış gücü masrafının yarısını temin ettiler

Rusya Almanya da 500.000 dolar veriyor; bir Kanada uçak taşıt gemisi Kıbrıs müteveccihen vaha çıktı; Türkiye harcı üçüncü katlamakla tehdit

Dr. Küçük "Rumlar vahşi bir katliâma giriştiler,, dedi

Batısma Mülletleri (New York 12 (aa. AP Haber)) - Amerika ve İngiltere Kıbrıs muhtımarını karşılamak üzere birer birer barış gücü gönderiyorlar. Çeşitli kaynaklara göre, Amerika ve İngiltere barış gücünün yarısını temin ediyorlar. Rusya Almanya da 500.000 dolar veriyor; bir Kanada uçak taşıt gemisi Kıbrıs müteveccihen vaha çıktı; Türkiye harcı üçüncü katlamakla tehdit.

Letonya 12 - (aa. AP Haber) - U-Thant, İngilizler harcı üçüncü katlamakla tehdit ediyor. Rumlar vahşi bir katliâma giriştiler, dedi. Rumlar, Kıbrıs'ta 10 Türk köyüne daha saldırıyor. Batısma Mülletleri, Amerika ve İngiltere barış gücünü gönderiyor. Rusya Almanya da 500.000 dolar veriyor; bir Kanada uçak taşıt gemisi Kıbrıs müteveccihen vaha çıktı; Türkiye harcı üçüncü katlamakla tehdit.

Batısma Mülletleri tarafından verilen bir Türk birliğine verilen yardım ile hazırlanan bir fotoğraf.

Papaz Makarios'a ihtarda bulunduk

Sabaha karşı hükümetimizin ihtarının mahiyeti, Amerika İngiltere ve Yunanistana da bildirildi

İhtar eden Başbakan İsmet İnönü'nün fotoğrafı.

U-Thant 48 saatlik süre istedi

Ankara 12 (Cumhuriyet-Telex) - U-Thant, Kıbrıs'ta 10 Türk köyüne daha saldırıyor. Batısma Mülletleri, Amerika ve İngiltere barış gücünü gönderiyor. Rusya Almanya da 500.000 dolar veriyor; bir Kanada uçak taşıt gemisi Kıbrıs müteveccihen vaha çıktı; Türkiye harcı üçüncü katlamakla tehdit.

Kıbrıs'ta görev yapan Türk askerlerinin fotoğrafı.

Kıbrıslı gençler dün bir yürüyüş yaptılar

Beşyüzlü inatçı kuvvetleri ile gençler arasına bazı hadiseler oldu

Kıbrıs'ta 12 - (Cumhuriyet-Telex) - Kıbrıs'ta 10 Türk köyüne daha saldırıyor. Batısma Mülletleri, Amerika ve İngiltere barış gücünü gönderiyor. Rusya Almanya da 500.000 dolar veriyor; bir Kanada uçak taşıt gemisi Kıbrıs müteveccihen vaha çıktı; Türkiye harcı üçüncü katlamakla tehdit.

Güney hududundaki birliklerimize ve paraşütlüçülere "hazırol,, emri verildi

Komutanlar dün gece Genel Kurmayda, Sunay'ın başkanlığında bir toplantı yaptı

Genel Kurmay'da bir toplantı yapan komutanların fotoğrafı.

BİR TÜRK ÂLİMİ KOKUYU ELEKTRİK ENERJİSİNE ÇEVİREN ÂLET İCAT ETTİ

Orhan ERİNG

TURİZM

İstanbul'da turizm sezonu başlıyor. Turistlerin sayısında artış bekleniyor. Turizm bakanlığı, turistlerin rahat ve güvenli seyahat etmelerini sağlamak için önlemler alıyor.

Rahatsızlığını İleri süren Prinsicicüğü dün istifa etti

Ankara 12 (Cumhuriyet-Telex) - Prinsicicüğü, rahatsızlığını ileri süren Prinsicicüğü dün istifa etti.

BİR ÜÇÜNCÜ SÖZÜVÜNÜZ

Üçüncü sözüvünüzün hazırlanması için çalışmalar başlatıldı. Sözüvünüzün içeriği, Türkiye'nin çıkarlarına uygun olacaktır.

Tekzipirtir Orta Caga dön müyoruz, "Kadirli Müftü süne göre dünya yuvarla"

4 Eylülde 4.3.1964 tarih ve 14220 sayılı Cumhurbaşkariyle gâzetemizin birinci sayfa, 3-6-6 sütunundaki yazının tekzipirtir Kadirli Müftüsü olarak Cuma namazında ve...

Kıral Paul'ün cenaze törenine bir milyon Atinalı iştirak etti

Tabutu 6 hükümdar ve Makarios katıp etti

Kıral Paul'ün cenaze törenine katılanların fotoğrafı.

Bir Japon ilim adamı Türk tabiiyetine geçti

Ege Üniversitesinde Doçent olan M. İkedu Müslüman olarak bir Türk kız ile evlenecek

Meclisin surekli çalısmasını önlemek için AP İhtarı yeni taktiki

Meclis üyelerinin fotoğrafı.

Yunanistan'da bir gösterinin fotoğrafı.

Yunanistan'da bir gösterinin fotoğrafı.

AYLAKLAR

Melik Cevdet Anday

Geçmiş anlarıyla payayan eski insanlar ve yıllarını bulamayan yeni zaman çocukları

Melik Cevdet Anday

AYLAKLAR'da

büyle bir topluluğun hikâyesini anlatıyor,

pazar günü

Cumhuriyet'te

FELSEFE TARİHİ
Cevdet H. Vakıf ERALP
İngiliz bir felsefe tarihi bilgisi gereği...
KURUCUSU: TUNUS NADİ
40. yıl sayı 14234
Ticaret ve mahalliyet idaresi - Posta Kurumu: İstanbul No 98
Telefonlar: 22 42 80 - 22 42 86 - 22 42 91 - 22 42 88 - 22 42 89

Cumhuriyet

Çarşamba 18 Mart 1964

TİCARET HUKUKU
Dr. Prof. Dr. Hüsnü Arslan
ANONİM ŞİRKETLER
KOLLEKTİF ve KOMANDİT ŞİRKETLER
LİMİTED ŞİRKETLER
1 Kısım
İstanbulda MENÇES, Mühürdarada
Hıncı 432, Beşiktaş, Beş Vezirler -
Etiler, Ankara'da Sımsık, Etiler, Kültür
Kırsaklıyılarında
Cumhuriyet - 2015

Kıbrıs'a yakın bir nokta olan Domuzburnunda Çıkarma Birliklerimiz Büyük Bir Tatbikat Yaptı

Birlikler manevrada hakiki mermi kullandı

Tatbikatı hava ve deniz birlikleri de destekledi

İzmirden 11 (Kral Arslan Teraziye Bölgesi) - Bir bir günün...
Yabancı gözüyle
Türk askeri...
"Türk askeri ile dost olmak, hasım olmaktan çok daha hayırlıdır."

Çanakkale Zafere'nin Yıldönümü

Bugün Çanakkale Zafere'nin yıldönümüdür. 61 yıl önce bugün, ve her yılın başlarında, bu Çanakkale bölgesinde...
18 Mart'ın hikayesi
Bugünden itibaren 6. sayfamızda bulacağınız yazı serisi unutulmaz bir mücadelenin hikayesini anlatacak.

F. Gürcan idamdan kurtuldu

Dünkü Senato toplantısında Talât Aydemir'in affı için verilen önerge ise reddedildi

Günün notları
Olayların grafiki

Parlamenteve hükümeti...
1930 anlaşmasının iptali Türkiye'deki Yunanlılar arasında çekişkinlik yarattı

Hükümete müdahale salâhiyeti verilmesi Rumları telaşlandırdı

Kıbrıs'ta Türk elçisinin yolu Rumlar tarafından kesildi; arabulucunun Kanadalı Burns olması muhtemel

Amerika, Kıbrıs için tesirli bir hâl çaresi bulmaya çalışıyor

Drin Düşüleri Bakanları Erkin'i ajansları eden Sovyet Elçisi dostluk havası içinde birisi temennilerde bulundu

Çekimler oy kullanan 4 üye belli oldu

Bankacılar sigortalı olamayacak

Millet Meclisi Vergi Reform tasarılarını görüşmeye başladı

Senato seçimlerinin nispi temsile göre yapılması teklifinin görüşülmesi geri bırakıldı

EKONOMİ
Yurtta ve Dünyada

1. Kapitalizmdeki ve sosyalizmdeki...
2. Yurtta...
3. Dünyada...
4. Türkiye...
5. Sonuç...
6. 5. silyeye bakınız

Bankacılar sigortalı olamayacak

Kasımpaşada önceki gece silâhlı bir çatışma oldu

Kasımpaşada önceki gece silâhlı bir çatışma oldu

Bankacılar sigortalı olamayacak

ADRES: Çarşıbaşı, Milliyetçi
No: 10 - İSTANBUL
TELEFON: Milliyet, Tiranbul
POSTA KUTUSU: 494, İstanbul
TELEFON: 37 41 10 (Santral)

YIL: 11
KAYI: 100

BUGÜN
12
SAYFA
25
KURUS

Milliyet

Halk Gazetesi

KURUCUSU: ALI NACİ KARACAN

TEKNİK ÜNİVERSİTE
Giris İmtihanına Hazırlama Kurulu
Kıyıl devresi 31 Ağustosla başlıyor.
KAYITLARA BAŞLANMIŞTIR.
BİROKÜR İSTİYENİZ
GUVEN DERSHANESİ

PAZAR
9
AĞUSTOS

1964

Beş Yunan şilebi hasara uğradı

Harb gemilerimiz Akdeniz'e açıldı

İlk haberlere göre Rumlar 24 ölü, 200 yaralı verdiler

JETLERİMİZ KIBRIS'TA ASKERİ HEDEFLERİ BOMBALADI

Güvenlik Konseyi toplanıyor

NEW YORK, 8. A. A. P.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin dün öğleden sonra Türkiye ile Yunanistan arasında Kuzey Kıbrıs'ta meydana gelen olaylar üzerine toplanacağı bildirildi.

HEDEFLERİ BOMBALADI

Bir uçagımız düştü, pilot kurtuldu. Rum hücumbot ve tankları tahrip edildi

ANKARA, ÖZEL

30 JET uçagımız dün Kıbrıs'ta askerî hedefleri bombardıman etmiştir.

Alman raporlarına göre, harbî bot denize basarlı olarak ve Rumlar ağır kayıtlarla uğramıştır. Kıbrıs'a askeri malzeme getiren bir Yunan gemisine de uçaklarımız ateş açmış ve gemiler hasar görmüştür. Cephanesinin bir kısmı da denize düşmüştür.

Kıbrıs'ta Rumlar ilk kez askeri hedefleri hedef almış ve bir gemiye de askeri tahrip etmişlerdir. Bir Rum hücumbotu ve bir tankı tahrip etmişlerdir.

ANKARA, ÖZEL

30 JET uçagımız dün Kıbrıs'ta askerî hedefleri bombardıman etmiştir.

Alman raporlarına göre, harbî bot denize basarlı olarak ve Rumlar ağır kayıtlarla uğramıştır. Kıbrıs'a askeri malzeme getiren bir Yunan gemisine de uçaklarımız ateş açmış ve gemiler hasar görmüştür. Cephanesinin bir kısmı da denize düşmüştür.

Kıbrıs'ta Rumlar ilk kez askeri hedefleri hedef almış ve bir gemiye de askeri tahrip etmişlerdir. Bir Rum hücumbotu ve bir tankı tahrip etmişlerdir.

ANKARA, ÖZEL

30 JET uçagımız dün Kıbrıs'ta askerî hedefleri bombardıman etmiştir.

Alman raporlarına göre, harbî bot denize basarlı olarak ve Rumlar ağır kayıtlarla uğramıştır. Kıbrıs'a askeri malzeme getiren bir Yunan gemisine de uçaklarımız ateş açmış ve gemiler hasar görmüştür. Cephanesinin bir kısmı da denize düşmüştür.

Kıbrıs'ta Rumlar ilk kez askeri hedefleri hedef almış ve bir gemiye de askeri tahrip etmişlerdir. Bir Rum hücumbotu ve bir tankı tahrip etmişlerdir.

ADA'DA KANLI ÇARPIŞMALAR GECE DURDU

Çarpışmalarda ağır silahlar kullanıldı. 41 kişi öldü, 60 kişi de yaralandı

LİFKOŞA, A. P. - A. A.

Kıbrıs'ta Türk jetlerinin hava hücumunda ağır saldırı bir akşamüstü Ermenek'de son bulmuştur.

Özellik günü ve akşam saatlerinde Kıbrıs'ta Türk jetlerinin hava hücumunda ağır saldırı bir akşamüstü Ermenek'de son bulmuştur.

Özellik günü ve akşam saatlerinde Kıbrıs'ta Türk jetlerinin hava hücumunda ağır saldırı bir akşamüstü Ermenek'de son bulmuştur.

Atina'da hükümet ve halk telâşa kapıldı

Papandreu, Makarios'a mesaj göndererek askeri hareketin durdurulmasını istedi

ANKARA, ÖZEL

30 JET uçagımız dün Kıbrıs'ta askerî hedefleri bombardıman etmiştir.

Alman raporlarına göre, harbî bot denize basarlı olarak ve Rumlar ağır kayıtlarla uğramıştır. Kıbrıs'a askeri malzeme getiren bir Yunan gemisine de uçaklarımız ateş açmış ve gemiler hasar görmüştür. Cephanesinin bir kısmı da denize düşmüştür.

Kıbrıs'ta Rumlar ilk kez askeri hedefleri hedef almış ve bir gemiye de askeri tahrip etmişlerdir. Bir Rum hücumbotu ve bir tankı tahrip etmişlerdir.

DURUM HARB BULUTLARI

Kıbrıs meselesinde geçen yıllardan itibaren içi diplomatik çabaların yanında askerî müdahaleler de gündeme gelmiştir. Ada'daki durumun gün geçtikçe ağırlaşması, özellikle Kıbrıs'ta meydana gelen olaylar üzerine toplanacağı bildirildi.

ANKARA, ÖZEL

30 JET uçagımız dün Kıbrıs'ta askerî hedefleri bombardıman etmiştir.

Alman raporlarına göre, harbî bot denize basarlı olarak ve Rumlar ağır kayıtlarla uğramıştır. Kıbrıs'a askeri malzeme getiren bir Yunan gemisine de uçaklarımız ateş açmış ve gemiler hasar görmüştür. Cephanesinin bir kısmı da denize düşmüştür.

Kıbrıs'ta Rumlar ilk kez askeri hedefleri hedef almış ve bir gemiye de askeri tahrip etmişlerdir. Bir Rum hücumbotu ve bir tankı tahrip etmişlerdir.

YUNAN SUBAYLARI

Türk pilotları, fevkalâde keskin nişancı

ANKARA, ÖZEL

30 JET uçagımız dün Kıbrıs'ta askerî hedefleri bombardıman etmiştir.

Alman raporlarına göre, harbî bot denize basarlı olarak ve Rumlar ağır kayıtlarla uğramıştır. Kıbrıs'a askeri malzeme getiren bir Yunan gemisine de uçaklarımız ateş açmış ve gemiler hasar görmüştür. Cephanesinin bir kısmı da denize düşmüştür.

Kıbrıs'ta Rumlar ilk kez askeri hedefleri hedef almış ve bir gemiye de askeri tahrip etmişlerdir. Bir Rum hücumbotu ve bir tankı tahrip etmişlerdir.

YUNANİSTAN'A İHTİDAR BULUNDUK

Radyolar devamlı olarak marş çaldı

ANKARA, ÖZEL

30 JET uçagımız dün Kıbrıs'ta askerî hedefleri bombardıman etmiştir.

Alman raporlarına göre, harbî bot denize basarlı olarak ve Rumlar ağır kayıtlarla uğramıştır. Kıbrıs'a askeri malzeme getiren bir Yunan gemisine de uçaklarımız ateş açmış ve gemiler hasar görmüştür. Cephanesinin bir kısmı da denize düşmüştür.

Kıbrıs'ta Rumlar ilk kez askeri hedefleri hedef almış ve bir gemiye de askeri tahrip etmişlerdir. Bir Rum hücumbotu ve bir tankı tahrip etmişlerdir.

ALİ NACİ KARACAN YARISMASI

Bu yılki Ali Naci Karacan Yarışması, İstanbul'da yapılacak yarışma, İstanbul'da yapılacak yarışma, İstanbul'da yapılacak yarışma...

GEİR DARIĞININ SOSYO - POLİTİK HAYATA ETKİSİ

İstanbul'da yapılacak yarışma, İstanbul'da yapılacak yarışma, İstanbul'da yapılacak yarışma...

BUGÜN 5 İNÇİ SAYIMIZDA

Ek 5: Milliyet Gazetesinin 16 Temmuz 1974 Tarihli Manşeti (Milliyet: 1974).

ADRES: Nispetiye Caddesi
No: 100 / 1 / İstanbul
TELEFON: 22 44 11 (Santrol)

BUGÜN
12
SAYFA
100
KURUS

Milliyet

Halk Gazetesi

16
TEMMUZ
1974

Yunan subaylarının yönetimindeki Ulusal Muhafız Gücü, beklenen komployu yaptı

KIBRIS'TA DARBE OLDU

MAKARIOS'un AKİBETİ MEÇHUL

Darbeciler, «EOKA»cı Sampson'u C. Başkanı ilân ettiler

İngiltere, İsveç ve BM Genel Sekreteri, «Makarios'un akıbetini bilmediklerini» açıkladı, Finlandiya yasıyıcı diyor. Makarios veya benzer bir ses radyodan halkı direnişe çağırdı

ANKARA'DA DURUM

Bakanlar Kurulu, olaydan sonra üç kez toplandı yadı

Millî Güvenlik Kurulu, Korutürk'ün başkanlığında toplandı

GÜNEŞ, PEKİN'DEN İLK UÇAKLA YURD'A DÖNÜYOR

Genelkurmay Başkanı Sancar: «BEKLENEN ŞEYDİ»

Demirel: «OLDU BİTTİYE KALKANLAR HUSRANA UĞRAR»

DURUM

KIBRIS'taki DARBE ve TÜRKİYE

TARAFIMIZDA adanmış polis, Atina'da genelkurmay başkanı Makarios'un Kibris'teki darbesi hakkında bilgi veriyor. Makarios'un Kibris'teki darbesi hakkında bilgi veriyor. Makarios'un Kibris'teki darbesi hakkında bilgi veriyor.

ECEVİT: BU BİR YUNAN MÜDAHALESİDİR

Başbakan'ın çağrısına (devrimci) parti liderleri: «Dün gece Ecevit'in başkanlığında toplanarak Kibris'taki son gelişmeleri görüştüler»

DIŞTAKİ TEPKİLER

LONDRA'nın YORUMU

İNGİLİZ DİŞ BAKANI: ANKARA ve ATINA SOĞUKKANLI OLMALI

BBC, amaç ENOSIS olursa Doğu Akdeniz'de savaş bekleyebiliriz, diyor

MAKARIOS RADIYODAN KURUŞTU

İngilizlerin yaydığı haberlere göre, Makarios'un Kibris'teki darbesi hakkında bilgi veriyor. Makarios'un Kibris'teki darbesi hakkında bilgi veriyor.

WASHINGTON'un YORUMU

Kissinger, Türk ve Yunan hükümetleri ile temas ediyor

Washington'da yapılan görüşmelerde, Kissinger'in Türk ve Yunan hükümetleri ile temas ettiğii bildirildi.

MOSKOVA'nın YORUMU

MOSKOVA DARBEYİ TAKBİH ETTİ

Moskova'da yapılan görüşmelerde, Sovyetler Birliği'nin Yunan darbesine tepki gösterdiğii bildirildi.

ATINA'nın YORUMU

RADYO ve TV SUSUYOR HALK YABANCI RADYOLARDAN HABER ALMAYA ÇALIŞIYOR

Atina'da yapılan görüşmelerde, Yunan hükümetinin radyo ve televizyonları susurmuş olduğii bildirildi.

NATO'nun YORUMU

TÜRK-YUNAN ÇATIŞMASINDAN KORKULUYOR

NATO'nun yapılan görüşmelerde, Türkiye ve Yunanistan arasındaki çatışmalardan korktuğii bildirildi.

www.uzumbaba.com

EK 6: Hürriyet Gazetesinin 19 Temmuz 1974 Tarihli Manşeti (Hürriyet: 1974).

Yunan savaş birlikleri sınırımıza doğru harekete geçti

HERŞEY SALI GÜNÜNE KADAR BELLİ OLACAK

19 Temmuz 1974 Cuma

Hürriyet

GÜNLÜK MÜSTAKİL SİYASİ GAZETE

Müdürlük: SEDAT ŞİMAVİ (1906-1965)

İSTİYATI MEK GÖN (190 KURUŞ)

SENE: 27 - NÖ: 8431

TURKİYE TÜRKLERİNDİR

FORD MINİBUS KUPONU

19

Amerika'nın arabuluculuk teklifini reddettik

Nuyan YİĞİT

Cüneyt ARCAYÜREK bildiriyor

Ecevit: Artık beklemeye sabrımız kalmadı

● Başbakan: «Durum çok vahimdir Saatler geçtikçe Kıbrıs'taki Yunan

Savaş mı?.. Hayır, ama...

SAVAŞ'ın mi? Herkes aynı soruyu soruyor. Gazeteler, radyolar, televizyonlar hep aynı soruyu soruyor: «Mevki nedir?»

● İngiliz Başbakanı temas için acele Paris'e gidiyor

askeri ağırlığı artıyor» dedi

● Başbakan: «Durum çok vahimdir Saatler geçtikçe Kıbrıs'taki Yunan askeri ağırlığı artıyor» dedi

AMERİKA'NIN ARABULUCULUK TEKLİFİNİ REDDETTİK: Başbakan ECEVİT (sağda) ve Dış İşleri Bakanı İZMİR (sola) Ankara'da basın toplantısı düzenlediler. ECEVİT, Amerika'nın arabuluculuk teklifini reddettiğini açıkladı. İZMİR ise Yunan birliklerinin sınırımıza doğru harekete geçtiğini bildirdi.

Kıbrıs'ta bin kişi tutuklandı

HÜRRIYET adına Kıbrıs'a ilk giren gazeteci CATARINE LEROY bildiriyor

Sampson resmi binalara Yunan Bayrağı çekiyor

LEROFEE, Yunan birleşimci askerlerin, Kıbrıs'ta resmi binalara Yunan bayrağı çektiğini bildirdi. Yunan askerleri, Kıbrıs'ta resmi binalara Yunan bayrağı çektiğini bildirdi. Yunan askerleri, Kıbrıs'ta resmi binalara Yunan bayrağı çektiğini bildirdi.

DİŞ BASIN Daily Telegraph Yunanlı albayların hatası NATO'yu parçalıyor

KIBRIS'de Yunan birlikleri sınırımıza doğru harekete geçti

izmir'deki görevi de Yunan generali geri çağırıldı

HÜRRIYET'in Dış Basından seçtikleri 10. sayıdadır

Ankara ve Londra siyasi çevrelerinin yorumu: «Sampson'un Kıbrıs'ta pekiştirdiği fiili durum daha fazla devam edemez»

ANKARA (Hürriyet) - Yunan birlikleri sınırımıza doğru harekete geçtiği ve Yunan askerleri Kıbrıs'ta resmi binalara Yunan bayrağı çektiği haberleri, Ankara ve Londra'da büyük ilgiyle karşılandı.

Demirel: «Yunanistan'a verecek bir kaya parçamız yoktur»

ANKARA, (Türkiye) - AP Milletvekili Ömer Çelikkaya, Demirel'in Yunanistan'a verecek bir kaya parçamız yoktur dediğini bildirdi.

Ecevit yarınki «Gizli» oturumda temaslarm anlatıp yetki isteyecek

ANKARA (Hürriyet) - Dış İşleri Bakanlığı'nun yarınki «Gizli» oturumunda Demirel'in temaslarm anlatıp yetki isteyeceği bildirildi.

Birçok ülke Amerika'yı suçluyor

WASHINGTON (Hürriyet) - Birçok uluslararası kuruluşun Amerika'yı suçladığını bildirdi.

www.uzumbaba.com

EK 9:Hürriyet Gazetesinin 22 Temmuz 1974 Tarihli Manşeti (Hürriyet: 1974).

Ateşkes görüşmesi bir iki gün içinde Viyana'da başlıyor
3.SAYFADA

Çıkarmanın öncüsü mayınları temizleyen balıkadamlarımızdı
5.SAYFADA

Girne limanı artık bizim

- Türk-Yunan alayları çarpıştı
- Kissinger üç defa Ecevit' le görüştü
- Rumlar Türklere katliam yaptı

22 Temmuz 1974 Pazartesi

Hürriyet

GÜNLÜK MUSTAKİL SİYASİ GAZETE

Müredil: SEDAT İMAMİ (1896-1963)

SENE : 27 - No: 9434

TÜRKİYE TÜRKLERİNDİR

TELEFONLAR: 36 30 00 (Başofis)
36 30 01 (Yaz. Ofis)
36 30 02 (Yaz. Ofis)
36 30 03 (Yaz. Ofis)

İYİ HAYAT İÇİN 100 KURUŞ

Baf'a asker çıkartan 3 Yunan gemisini batırdık

TOPYEKÜN SAVAŞ

İNTİMALİ

KIBRIS SAVAŞINDAN İLK FOTOĞRAF

BARIŞ YOLUNDAKI İLK ŞEHİDİMİZ

ŞEHADET MERTEBESİNE ERİŞEN ALBAYIMIZIN TEK OĞLU DA SUBAY

AKARA, (HÜRRIYET)—Güneş doğarken, karanelerinde ve topraklarında, Dilemde, diyemizde bir de slogan var: Savaş değil, barış istiyoruz! Biz İvi Revizyonun habebini, kahraman askerlerimizin şehadeti ve masum Kıbrıslı kardeşlerimizin kati ile ide- di.

Zalimce hareket edenlere, kalpeler- de, duşta karşı çıkarak bir defa daha öldürdük. Akında, bir süre önce Lefkoşe katliamını yapan Milli Mücadilede sivilizasyonu, dedelerimiz vengileyenler olduğunu unutmuyoruz.

Dünya karmayevî artık sunu bilme- li: Bu bir savatır. Kana kan, diye de yazılmak bir savatır. İnançlı olarak da yaşamak için öldürmek ve bu uğur- da şehit olmak bir şey var.

Yalvar, bildiğimi bir şey var.

Korutürk: Söz Türk askerinin

AKARA, (HÜRRIYET)—Kıbrıs olayları Yunanistan'dan önce asker çıkarmaya başladığımızdan önce bir 'Topyekün savaş' haline dönüşmüştür. Çıktıktan sonra Baf'a doğru gelen Kıbrıs bayrağı çekmiş, üç Yunan askeri daha çıkarma gemilerinin durdurulmasını istemişlerdir. Yunan gemileri Baf'a yaklaşarak önce saat 15 den sonra Baf devamlı olarak bombalamaya, bu gemilerden bir tanesini batırmışlar, diğerleri ağır hasara uğratılmış ve bu çıkarma önlenmiştir.

ŞİDİTLİ ÇARPIŞMALAR

Güneşin Baf'a yaklaşıyor olması az önce Genel Kurmay Başkanlığı'nun 'Topyekün savaş' kararıyla başlamıştı, ancak bir süre sonra silahlı çatışmalar başladı. Bunun üzerine kara kuvvetleri de Baf'a doğru ilerledi. Bu süreçte Yunan askerleri de Baf'a doğru ilerledi. Bu süreçte Yunan askerleri de Baf'a doğru ilerledi.

ŞEHADET MERTEBESİNE ERİŞEN ALBAYIMIZIN TEK OĞLU DA SUBAY

AKARA, (HÜRRIYET)—Güneş doğarken, karanelerinde ve topraklarında, Dilemde, diyemizde bir de slogan var: Savaş değil, barış istiyoruz! Biz İvi Revizyonun habebini, kahraman askerlerimizin şehadeti ve masum Kıbrıslı kardeşlerimizin kati ile ide- di.

Zalimce hareket edenlere, kalpeler- de, duşta karşı çıkarak bir defa daha öldürdük. Akında, bir süre önce Lefkoşe katliamını yapan Milli Mücadilede sivilizasyonu, dedelerimiz vengileyenler olduğunu unutmuyoruz.

Dünya karmayevî artık sunu bilme- li: Bu bir savatır. Kana kan, diye de yazılmak bir savatır. İnançlı olarak da yaşamak için öldürmek ve bu uğur- da şehit olmak bir şey var.

Yalvar, bildiğimi bir şey var.

LEFKOŞE YANIYOR—Akşam Lefkoşe'yi, Türk askerlerince atılan bombalarla, kara helikopterleriyle yakmışlar. Bu sırada, Türk askeri, atılan bombaların, Lefkoşe'ye vurulduğunu bildiren bir rapor geldi. HÜRRIYET'in ilk fotoğrafı, Türk askerleri ile Rum askerleri arasında yapılan çatışmaların sonucu olarak çekildi. Kabineler Türk askerleri tarafından vurulmuş ve bu sırada bazı askerler de şehit oldu.

Foto: HÜRRIYET Christian Leroy — Not: Her hakkı mahfuzdur

Yunanlılar Trakya'da yığınak yapıyor

4'ü subay, 5'i er 9 Yunanlıyı esir aldık

www.tuzumbaba.com

Celalettin ÇETİN Edirne'den bildiriyor... 7.sayfamızda

ATINA'DA DARBE: CUNTA DEVRİLDİ

● İktidarı Selânik'teki 3'üncü Ordu Komutanı Davos aldı. Kralcılar da darbeye rol oynadığı söyleniyor

● Yunanistan'ın Ankara Büyükelçisinin de Suriye'ye iltica ettiği bildiriliyor

● Devrik cuntanın güçlü adamı Yuvanides tutuklandı

● Atina tanklarla kuşatıldı

AYRINTILI HABERİMİZ 10. SAYFADA

● İLKOKUL MATEMATİK 4. ve 5. SINIF

MUZ Eğitim Kurumları'nın 1974 yılı ve 1981 yılı kitapları için YAKINDIÇI DEĞER KİTAPLAR.

Y. Bülent Dalgıçer Yazarları: Bulut, Akın, Gül, No: 7, İstanbul - 1913, 8778

BUGÜN 13 SAYFA 100 KURUŞ

Milliyet

Halk Gazetesi

YILI 25, SAYI: 9597

ATEŞ - KES SAAT 17'DE BAŞLADI

ATINA Düşleri Bekleşiği ateşin erken saatlerinde, Türkiye ve Yunanistan'ın Kıbrıs'ta askerler arasında başlayan çatışmaların...

ATINA Yunanistan'ın Ankara Büyükelçisi Davos'un Suriye'ye kaçtığı bildirildi. Yunanistan'ın Ankara Büyükelçisi Davos'un Suriye'ye kaçtığı bildirildi. Yunanistan'ın Ankara Büyükelçisi Davos'un Suriye'ye kaçtığı bildirildi.

ECE İT: «ARTIK KİMSE KIBRIS'TA TÜRK'ÜN HAKKINA DOKUNAMAZ»

Başbakan, «Kıbrıs'tan çıkmamız istenirse» sualine: «Bunu kimse düşünemez» dedi.

ANKARA, ÖZEL Başbakan İsmet İnönü, «Büyük Millet Meclisi'nin Kıbrıs'ta askerler arasında başlayan çatışmaların...

Özellikle büyük bir başarıyla Kıbrıs'ta askerler arasında başlayan çatışmaların...

Güneş: Barış görüşmesi Viyana'da yapılacak

DURUM ZAMANINDA KESİLEN ATEŞ

KIBRIS'te Türk işgalının gündüzleri ve Türkiye'nin silahlı kuvvetleri arasında başlayan çatışmaların...

Ada'ya silâh getiren Yunan uçaklarını jetlerimiz tahrip etti

Adaya yeni paraşütçü, tank ve top birlikleri çıkarttık. Kuvvetlerimizin barış hareketinin son gününde jetlerimiz bir Rum hücumbotunu daha batırdı

Darbe, Atina'ya bağlı BOKA'nın Yunan askerleri tarafından gerçekleştirildiği ve saat 17'de başlayan çatışmaların...

ANKARA, ÖZEL Yunan uçakları Ada'ya silah getiren Yunan uçaklarını jetlerimiz tahrip etti. Yunan uçakları Ada'ya silah getiren Yunan uçaklarını jetlerimiz tahrip etti.

EK 12: Hürriyet Gazetesinin 9 Ağustos 1974 Tarihli Manşeti (Hürriyet: 1974).

İşçiden sonra halk ve esnaf da bağış yarışında

9 Ağustos 1974 Cuma

Hürriyet

GÜNLÜK MÜSTAKİL SİYASİ GAZETE

YAYIN MERKEZİ 100 KURUŞ

MARSAK: SEDAT SIMAVI (1890-1963)

RENK 27 — No: 9452
TELEFONLAR: (312) 46 04 29 40 50
Ulaştırma Servisi: (312) 46 04 29 40 50
31. 01. 06. Yayıncı: 29. 07. 74

Kocasinan sakinleri sokak sokak para topladı

2.Cenevre Konferansı başladı

GÜNEŞ: Uygulanmayacak karara evet demeyeceğiz
MAVROS: Konferansın yarıda kesilmesi uzak ihtimal değil
CALLAGHAN: Hiç bir tarafın kaptirini hoş karşılamayacağız

TÜRK SINIRI: ERENKÖY LEFKOŞE VE MAGOSA

Birlikli Yücelte Bağış Kocasinan'la bir kayırtı hazır ediyor. Hürriyet Gazetesinin Türkiye'ye gönderdiği bir eldivan. Gazeteye 1000 ve 5000 liralık para bağışları yapıldı. Gazeteye 1000 ve 5000 liralık para bağışları yapıldı.

Çınar Oteli personeli 8 bin lira bağışladı

Bu ay emekli olacak subaylar görevde kalacak

ANKARA (Hürriyet) — Bu ay emekli olacak olan subaylar görevde kalacaklar. Bu ay emekli olacak olan subaylar görevde kalacaklar. Bu ay emekli olacak olan subaylar görevde kalacaklar.

OKUY EKİSİ CENEVRE Gon Medya DOĞANALP ATINA Dan, Nuyan YERİTİ LONDRA Dan, Ükâ ARMAN ve ASUTLU ANKARA dan Milyardır.

A TINA (İstanbul) — 1000000 dolarlık bir yardım toplandı. Bu yardımın büyük kısmı Cenevre Konferansı için gönderildi.

Magosa'da şanlı Türk bayrağı

Magosa'da şanlı Türk bayrağı. Bu bayrak, Türkiye'nin Magosa'da varlığını göstermektedir. Bayrak, şehrin merkezinde dikildi ve vatandaşlar tarafından selamlandı.

Deniz Baykal, İslam Bankası Toplantısı için Cidde'ye gitti

Deniz Baykal, İslam Bankası toplantısı için Cidde'ye gitti. Toplantıda bankanın geleceği konuşuldu.

Bağış listesi

Özkan Toprak	1.000.000
Yılmaz ÖZGÜLLÜ	50.000
Kaya SİNAN	25.000
Alihan KAYA	25.000
Ömer F. AKAN	25.000
KARAYAKAR	15.000
SARAYCI	15.000
T.C. Ziraat Bankası	8.500
CHP	8.500
Yeni Yüzyıl	5.000
YAKAR	5.000
YENİ GÖRÜŞ	5.000

(Devamı Sa. 9. S. 1'de)

KAHRAMAN TÜRK DÖLMEÇİLERİ

Kahraman Türk Dölmecileri, Türkiye'de bulunan dölmecileri bir araya getirdi. Bu birlikteliğin amacı, Türkiye'nin kalkınmasına katkıda bulunmaktır.

En büyük bağış yapan beş müesses

HERALD GAZETESİ	4.000.000
BAŞBAKANLIK	300.000
ÇİFTİ	200.000
YENİ GÖRÜŞ	100.000
YENİ YÜZYIL	100.000

(Devamı Sa. 9. S. 1'de)

En büyük bağış yapan beş kişi

Mehmet Fehri Ayık	1.000.000
Bekir Gök	1.000.000
Yeni Yüzyıl	100.000
Yeni Görüş	100.000
Yeni Söyler	100.000

(Devamı Sa. 9. S. 1'de)

Yücelte'nin Çınar Otel personeli tarafından Hürriyet Gazetesine gönderilen eldivan. Gazeteye 1000 ve 5000 liralık para bağışları yapıldı.

Sanatçılar ve futbolcular Yavuz için bağış toplayacak

Yeni bir YAVUZ istiyoruz kampanyası kapsamında sanatçılar ve futbolcular Yavuz için bağış toplayacaklar. Bu bağışların amacı, Türkiye'nin kalkınmasına katkıda bulunmaktır.

Dev Yavuz Müzik Şöleni'nin biletleri yarın satışa çıkıyor
(Yavuz 3. sayfa)

Nixon istifaya hazırlanıyor

Başkanın damatları Beyaz Saray personeline veda etti

www.uzumbaba.com

HÜRRIYET «The Sun» gazetesini Türkiye ve Kıbrıs'a davet etti

Sıcak savaşın öbür yüzü 3. sayfamızda

ŞİVANIN ZARA İLÇESİNDE ISI-32 YE DÜŞTÜ

ŞİVAN — Şivan ve yöresi şiddetli kış günleri yaşıyor. Her gün kışın haberi geliyor. Bu Zara ilçesinde ise 32 derece kadar düşmüş.

Yükseklik her günün bir kaç yıldırım düşüyor. 1278 kişi ile en fazla kışın haberi geliyor. Şivan ve yöresinde 32 derece düşmüş. Yükseklik her günün bir kaç haber alıyor. Şivan ilçesinde ise 32 derece kadar düşmüş.

Güneşin, köklerin ve 5. derece kışlarında şivan ve yöresinde 32 derece düşmüş. Yükseklik her günün bir kaç haber alıyor. Şivan ilçesinde ise 32 derece kadar düşmüş.

(Devam 2. Sayfa)

K BRİS 'TA TÜRK CUMHURİYETİ İLAN EDİLDİ!!

LEPOSE — Kıbrıs'ta şivan ve yöresinde 32 derece düşmüş. Yükseklik her günün bir kaç haber alıyor. Şivan ilçesinde ise 32 derece kadar düşmüş.

Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilan edildi. Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin, Bağan da Rauf Denktaş tarafından ilan edildi.

Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilan edilmesiyle, Kıbrıs'ta şivan ve yöresinde 32 derece düşmüş. Yükseklik her günün bir kaç haber alıyor. Şivan ilçesinde ise 32 derece kadar düşmüş.

(Devam 2. Sayfa)

CHP'liler Bayırın davranışını sakınacak buluyor

ANKARA — CHP'nin bayırın davranışını sakınacak bulduğunu söyledi. CHP'nin bayırın davranışını sakınacak bulduğunu söyledi.

(Devam 2. Sayfa)

Topaloğlu: ATAS derhal Millileştirilmeli

ANKARA — Cumhuriyet Senatosu'nun üyesi Topaloğlu, ATAS'ın millileştirilmesi gerektiğini söyledi. ATAS'ın millileştirilmesi gerektiğini söyledi.

(Devam 2. Sayfa)

TÜRKLER: TÜM ÖZGÜRLÜKLER İÇİN MÜCADELEMİZ SÜRECEK

DİSK 8. yıldönümünde mesaj yayınladı

DİSK Genel Başkanı Kemal Tülün, Türklerin tüm özgürlükler için mücadelelerini sürdüreceğini belirtti.

(Devam 2. Sayfa)

İŞÇİ AİLELERİN GÖÇÜ ÖNLENİYOR

ALMANLAR İŞÇİLERE YENİ ZORLUK ÇIKARDI

ALMANYA — Alman hükümeti, işçi ailelerinin göçünü önlemek için yeni zorluklar çıkardı.

(Devam 2. Sayfa)

PAKİSTAN MECLİSİ SÜRESİZ TATİL EDİLDİ

İSLAMABAD — Pakistan Meclisi, süresiz olarak tatil edildi.

(Devam 2. Sayfa)

Zmasra'da çarpışmalar yeniden başladı

ADIS ABABA — Eritreya'da çarpışmalar yeniden başladı.

(Devam 2. Sayfa)

AMERİKAN DOLARI TEKRAR DEĞER KAYBEDİYOR

AMERİKAN DOLARI TEKRAR DEĞER KAYBEDİYOR

DÜNYA YENİ BİR ENFLASYON TEHLİKESİ İLE KARŞI KARŞIYA

DÜNYA YENİ BİR ENFLASYON TEHLİKESİ İLE KARŞI KARŞIYA

PETROL ÜRETİCİLERİ ÜRETİMİ KISIYOR

PETROL ÜRETİCİLERİ ÜRETİMİ KISIYOR

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyad, Ad: ŞENYOL COŞKUN

Doğum Yeri ve Tarihi: Nazilli.22.12.1190

Eposta: coskun_senyol@hotmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

İlköğretim: Ertuğrul Gazi İlköğretim Okulu 2005

Lise: Karacasu Anadolu Lisesi 2009

Lisans: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı 2013

Yabancı Dil: İngilizce

İŞ TECRÜBESİ

Öğretmen: Afyonkarahisar Özel Park Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 2014-2018

YAYINLAR

Aralık 2014: Procedia - SocialandBehavioralSciences dergisinde yayınlanan Doç. Dr. Ayten Kiriş Avaroğulları ile ortak yayın olan “**An Analysis of Literary Works that can be Used in History of Turkish RevolutionandKemalism Courses**” adlı makalesi bulunmaktadır.

Eylül 2016: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi ve Türk Tarih Kurumunca düzenlenen “Tarih Eğitimi Sempozyumunda” Doç. Dr. Özgür Yıldız ile **Muğla Kıbrıs Gazilerine Göre Kıbrıs Barış Harekâtı** adlı bildiri sundu. Makale, sempozyum kitapçığında tam metin olarak basılmıştır.